Slovenske Večernice

za poduk in kratek čas.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

Jeden in štirideseti zvezek.

1887.

Tiskarna družbe sv. Mohora v Celovcu.

Slovenske Večernice

za

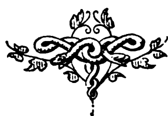
poduk in kratek čas.

Izdala in založila

Družba sv. Mohora v Celovcu.

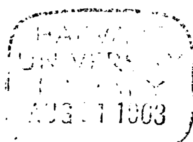
Jeden in štirideseti zvezek.

Z dovoljenjem visokočast. Krškega knezoškofijstva.

1887.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

×Življenje sv. očeta papeža Leona XIII.

(Spisal Ignacij Žitnik.)

Uvod.

Veliko je bilo veselje katoliške cerkve, ko se 20. februarja 1878 po širnem svetu kakor blisk raznese glas, da je kardinal Joahim Pecci postal papež Leon XIII. Zunaj Italije je bilo Pecci-jevo ime le malo znano, vendar je bil vsak katoličan takoj prepričan, da ima novi papež vse one lastnosti in čednosti, ktere terja najvišja služba v resnih časih.

Nad devet let že slavno vlada Leon XIII. katoliško cerkev. Povsod je znano njegovo ime, njegova modrost in pobožnost, znan je njegov plemeniti značaj; spoštujejo ga prijatelji in sovražniki, le s tem razločkom, da ga óni ljubijo, tí pa se ga bojé.

Letos 31. decembra daroval bo zlato sv. mašo. Preteklo bo 50 let, ko je bil sedanji sv. oče posvečen v mašnika.

Če oče in mati doživita petdesetletnico, ko sta storila obljubo sv. zakona: vesela je vsa družina. Vesela je župnija, kedar njen župnik obhaja petdesetletnico svojega mašništva; vesela škofija, kedar škof kot mašnik dočaka 50 let. In ko bode naš sedanji sv. oče, najvišji pastir vseh vernih, vodnik vsega krščanstva, obhajal petdesetletnico svojega mašništva, ali ne bodemo tudi mi verni in hvaležni Slovenci slovesno obhajali papežev jubilej in dostojno počastili papeža-zlatomašnika? Če s katoličani vesoljnega sveta praznujemo pre-

veseli papežev praznik, storimo gotovo le to, kar nam veleva katoliško prepričanje in hvaležno-ljubeče srce.

Vsako leto, vsako desetletje svet časti svoje može, ki so z umom in dlanjo delali za narod; slavé njihova dejanja. Ali naj pozabimo o tej priliki svojega najvišjega pastirja, namestnika Gospodovega, ki s svojim bistrim umom in reskim peresom po vesoljnem svetu pošilja žarke božje resnice in pravice z vzvišenega prestola v večnem Rimu?

Sv. oče so sedaj v žalostnih razmerah, brez človeške pomoči. Neverni in nezvesti kristjani, ki so omrznili za sv. cerkev ali jo celó zaničujejo in preganjajo, tudi za njenega poglavarja nemajo srca ali pa celó divjajo naravnost zoper njega kakor nekdaj židje zoper Božjega Sina. — Ob petdesetletnici pa imamo priložnost mi katoličani, ki je nam Bog in od njega razodeta vera in v naše zveličanje postavljena sveta cerkev čez vse, da očitno pokažemo svojo otroško ljubezen in udanost božjemu namestniku na zemlji in da tako olajšamo sv. očetu trpljenje in žalost. Cerkveni sovražniki skušajo ponižati rimskega papeža, uničiti njegovo veljavo in podložne njemu odtujiti; mi pa pokažimo svojo jedinost, brezmejno spoštovanje do sv. očeta in najtesnejšo zvezo ž njim! Sv. oče rimski papež je nerazkrušljiva skala cerkve Kristusove, vojvoda v vojski za božje kraljestvo, za večno domačijo, — pa tudi že tu na svetu za časa našega zemeljskega potovanja najmočnejša podpora in najzvestejši varh prave sreče in dobrega reda v družini in državi; njemu naj torej velja naša slava in čast!

V ta namen podá tudi „Družba sv. Mohora“ kratek životopis [1] zlatomašnika Leona XIII., da njeni družbeniki in sploh verni Slovenci vsaj površno spoznajo življenje in apostolsko delovanje sv. očeta.

[1] Životopis je posnet po dr. A. de Waal-ovi knjigi „Leobuch“ (Münster 1878) in drugih zanesljivih virih.

Sv. oče papež Leon XIII.

Prvi del.

I.

Otročja leta.

V večnem mestu, Rimu, vsedemo se v železniški voz, ki drdrá na jug proti Neapolju. V treh urah se pripeljemo do Ananja (Anagni). Ob desni roki se vzdiguje divje volško gorovje. V štirih urah hodá dospemo v Karpinet, ali kakor Lahi govoré „Carpineto“. To mestece leži visoko gori v imenovanem gorovju in šteje nekaj nad 4000 prebivalcev. Tu je bil rojen 2. marca leta 1810. Vincencij, Joahim, Mihael, Alojzij Pecci (beri: Peči), sedanji naš sv. oče, papež Leon XIII. Oče mu je bil Ludovik Pecci,[1] mati Ana, rojena Prosperi. Družina Peccijeva je bila najbogatejša in zeló spoštovana v celem okraju.

4. marca je bil mali Vincencij krščen v cerkvici sv. Nikolaja. Krstil ga je Mihael Katoni, kanonik iz Ananja. Boter mu je bil Joahim Tosi, škof iz Ananja, kterega pa je pri krstu nadomestil kanonik Hijacint Kaparosi; botra mu je bila Kandida Pecci-Kaldarozzi. Imeni Vincencij in Alojzij mu je izvolila njegova mati; ime Joahim je dobil po svojem krstnem botru, Mihael pa po kanoniku, ki ga je krstil. Kaj bo iz tega otroka, vprašajo se navadno stariši in botri? Kdo bi si mislil, da postane kedaj mali Vincencij škof, kardinal in celó papež?

Vincencij je imel štiri brate in dve sestri. Najstarejši, Karol, je bil rojen 25. novembra 1793; Ana Marija, rojena 25. maja 1798; Katarina, rojena 4. novembra 1800; Janez, rojen 26. oktobra 1802; Jožef, poznejši kardinal, rojen 15. septembra 1807; najmlajši, Ferdinand, je bil rojen 7. januarja 1816 ter je umrl kot bogoslovec v Rimu.

---

[1] Mnogokje beremo, da je Pecci plemenitega rodú; „Priester-Jubiläum Sr. Heilg. Leo XIII.“ ga imenuje grofa. Sicer se vidi na vodnjaku Peccijeve hiše v Karpinetu grb s cipreso med dvema lilijama; na desni strani gorenjega polja je repata zvezda. Vendar trdi dr. Anton de Waal (Leobuch, str. 112.), da Peccijevi niso plemeniti. Op. pis.

Ko je Vincencij Pecci zagledal luč sveta, bili so žalostni časi v Italiji. Napoleon I. in njegova vojska sta delala strah celi Evropi. Povsod je tekla kri, narodi so se bali železne francoske roke. Posebno v Italiji so ljudje britko čutili tujo oblast. Česar ni pokončal francoski vojak, storile so povodnji, slabe letine in roparske čete. 10. junija 1809 so Francozi zaseli tudi papeževo deželo; v Rimu je vihrala francoska zastava, grom topov je naznanjal, da je mogočni Napoleon združil papeževo deželo s francosko državo. Papeža Pija VII. so francoski vojaki vjeli ter ga 6. julija odpeljali v Savono.

Ludovik Pecci, oče našemu Vincenciju, prevzel je po nasvetu škofa Tosija službo kolonela, t. j. francoskega vladnega komisarja v Karpinetu in okolici. Ker je bila Peccijeva hiša bogata, bila je tačas pribežališče revežem in zatiranim trpinom. Mali Vincencij je videl in čutil torej že v otročjih letih nesrečo bližnjega, učil se od starišev usmiljenja in dobrotljivosti. Slišal je tudi od vojakov grozovite dogodbe iz krvavih vojskâ po Franciji, Italiji in drugih deželah; čul je o grozodejstvih roparskih čêt, ki so morile in ropale po mestih in vaseh. Vse to je moralo mogočno segati v otročjo domišljijo. Učil pa se je tudi od svoje bogaboječe matere spoznavati in ljubiti Boga, ljubiti čednost in čistost srca. V hišni kapelici je pobožna mati Ana zbirala svoje otroke k skupni molitvi. Tukaj je Vincencij sklepal svoje ročice v molitvi pred altarjem Matere Božje. Škof Tosi in drugi odlični duhovniki iz okolice so radi zahajali v Peccijevo hišo, in Vincencij je imel mnogo prilike, navzeti se spoštovanja do vere in duhovniškega stanú.

Posebno okoli Karpineta v volških gorah imeli so roparji svoja skrivališča, od koder so hodili na rop po okolici. Tudi Peccijevo posestvo napali so večkrat, ker so bili celó v Karpinetu skrivni roparski pomagači. Vincencij je imel priložnost, spoznavati hudobijo in skrivališča roparskih čêt. Pozneje je v svoji službi dobro porabil proti roparjem svoje izkušnje.

II.

V šoli.

Ko se je Pij VII. zopet vrnil v Rim, bila je njegova skrl da je poklical nazaj v deželo družbo jezuitov. Ker so možje znani kot izvrstni učitelji šolske mladine, pošiljali s stariši od vseh stranij svoje otroke v njihove šole. Tačas s najbolj slovele šole v Viterbu. Tudi Ludovik Pecci se j

odločil, da pošlje osemletnega Vincencija in tri leta starejšega Jožefa v Viterbo. Vincencij je bil sicer slabotnega telesa, pa posebno bistrega uma. — V Karpinetu ni bilo višjih šol, okolica pa ni bila varna pred roparji. Oče se je bal, da bi mu roparji odpeljali sinova in za-nja terjali mnogo odkupnine, kar se je večkrat zgodilo. — Težko sta se dečka ločila od domače hiše, od očeta in matere, bratov in sester. Bilo je jeseni l. 1818., ko sta se podala na pot — v šolo. Pot ju je peljala skozi velikansko mesto Rim. Prvič je Vincencij zagledal visoke zvonike, krasne palače večnega mesta. Gotovo ni mislil, da postane kedaj v tem mestu vladar katoliške cerkve.

Pet dnij sta potrebovala do Viterba. Mesto je štelo tedaj okoli 10.000 prebivalcev. Vincenciju se je pričelo novo življenje. Pričelo se je učenje po novem redu, pri tujih ljudeh. Sv. Martina dan, 12. novembra, sta dečka vstopila v šolo v Viterbu. Hiša ali zavod jezuitski stoji ob cesti sv. Ignacija in je zvezana s cerkvijo. Nekaj učencev je imelo brezplačno hrano in stanovanje, premožnejši so plačevali; med temi sta bila tudi Jožef in Vincencij Pecci. Učili so se latinskega jezika, zgodovine, zemljepisja, računstva, kakor v sedanjih latinskih šolah. Kdor je bil priden in bistrega uma, dovršil je šole v sedmih letih. Naš Vincencij je vstopil z osmim letom l. 1818., dovršil je šole z odliko l. 1824. Vsi učeniki so hvalili njegovo posebno pridnost in čudovito nadarjenost, njegovo čednostno in vzgledno obnašanje.

V Viterbu je bil za-nj najimenitneji dan 21. junij leta 1821., ko je sv. Alojzija dan prvič pristopil k sv. obhajilu. S koliko pobožnostjo se je Vincencij pripravljal na ta dan, s koliko gorečnostjo se je približal mizi Gospodovi!

Oče in mati sta večkrat obiskavala svoja otroka v Viterbu, da sta se prepričala o njihovi pridnosti. Tak dan je bil poseben praznik za Jožefa in Vincencija. O počitnicah namreč nista hodila domu, marveč sta ostajala pri svojih učenikih. Obiskovala sta o prostih urah grob sv. Roze, hodila na božjo pot uro daleč k „Naši ljubi Gospej pri Hrastu“ (Madonna della Quercia). Tako sta se obvarovala slabih tovaršij in otroških slabostij ter si blažila duha in srcé.

Tu hočemo tudi opomniti, da se je Vincencij že v Viterbu seznanil z Avstrijci. Bilo je leta 1821., ko je avstrijska vojska zasedla papeževo deželo, da bi naredila mir in red. Okoli Viterba je bilo zbranih 18.000 môž avstrijske armade. Tu je bilo življenje in hrumenje po mestu in pred mestom,

kjer je bilo vojaško šotorišče. Da so učenci bolje videli vojaške vaje, dali so jezuitje zgraditi visok oder; tu sta tudi Vincencij in Jožef gledala bojne igre naših vojakov. Nekteri častniki so stanovali v šoli, kjer so se kaj radi razgovarjali z učenci.

Dva dogodka za časa bivanja v Viterbu sta velikega pomena v Vincencijevem življenju. Najprvo smrt Pija VII. in volitev njegovega naslednika: 28. sept. 1823 izvoljen je bil kardinal Hanibal kot papež Leon XII. Drugi dogodek pa je z žalostjo napolnil Vincenciju mlado srce. Mati njegova je bolehala že mnogo časa. Zdravniki so jej svetovali, naj se podá v Rim, kjer so bolj izurjeni zdravniki in je milejši zrak, kakor v Karpinetu. Preselila se je res v Rim k svojemu svaku, pa bolezen se je hujšala od dne do dne. Ker so se bali nagle smrti, poklicali so iz Viterba Vincencija in Jožefa k smrtni postelji, da prejmeta zadnji blagoslov dobre matere. Bilo je po leti 1824, Vincencij je bil star 14 let. Koliko žalost je občutil blagi Vincencij, ko je 5. avgusta 1824 spremljal k zadnjemu počitku svojo ljubljeno mater. Pokopali so jo poleg njegovega strica v cerkvi sv. Frančiška (delle Stimate). Jožef, star 16 let, jej je napisal grobni spominek. Imenuje jo vzgled gospodinje, ljubo mater njenim otrokom, postrežnico revnim, ženo prave pobožnosti.

Ko je Ludovik Pecci zgubil svojo ženo, hotel je večkrat videti vsaj svoja sinova. Zato sta se preselila Vincencij in Jožef Pecci iz Viterba v Rim. Stanovala sta pri svojem žlahtniku Antonu Pecciju. Večkrat sta obiskavala svojega očeta v Karpinetu in tudi o počitnicah sta zahajala v rojstni kraj. Življenje v Rimu je mnogo uplivalo na duševni razvoj našega Vincencija. Bil je že toliko izšolan, da je prav dobro govoril latinski jezik, kterega bereš v Rimu — tako rekoč — na vsakem kamenu. Spomeniki in razvaline iz starih časov, velikanske cerkve in druga poslopja novejšega časa, brezštevilni sv. spomeniki, veličastni cerkveni prazniki; vse to se je vrstilo pred očmi bistrega mladenča ter navdajalo duha in srce z občudovanjem in sv. pobožnostjo. Imel je ob enem izvrstne učitelje v jezuitskem rimskem zavodu (kolegiju). Njegov občudovanja vredni razum se je razvijal od leta do le ,
poleg tega je bil pri učenju neutrudljiv. Začetkom l. 182 .
je v rimskem kolegiju govoril pred zbrano družbo latins i
govor: „Rim v paganstvu in krščanstvu“. Koncem tega le
je dobil darila iz vseh predmetov ter je vstopil v trile i
tečaj modroslovja. Kakor se razvidi iz šolskih naznanil, e

dovršil tudi modroslovje z odliko. Vsi njegovi znanci so občudovali njegove zmožnosti in vzgledno obnašanje. Njegovi součenci trdili so še pozneje, da je bil Vincencij Pecci vzgled pridnim učencem, poln duha in življenja, vedno delaven in vesel. Jeden je pisal l. 1878.: „Spričati morem, da so ga v Viterbu vsi občudovali zavoljo njegovega izvrstnega uma, mnogo bolj še zavoljo njegovega čednostnega življenja. Obiskaval sem ž njim nižje razrede in kedar sem ga videl, zdel se mi je poln življenja in duha. Za časa šolanja v Rimu ni hotel slišati o družbah, veselicah ali igrah. Miza, pri kteri se je učil, bila je njegov svet; v raju je bil, ko se je zamislil v učenje. V dvanajstem in trinajstem letu je pisal in govoril tako lehko in lepo latinski, da je bilo čudno za njegovo mladost.“

Pri svojem učenju in pobožnem življenju je vedno posnemal starejega brata Jožefa, ker tudi ta je bil izvanredno nadarjen in bogaboječ mladeneč. Tako je Bog lajšal očetu Ludoviku žalost, ko je bil izgubil svojo ženo Ano. Vsi otroci so mu delali veliko veselja. Koncem vsacega šolskega leta sta Vincencij in Jožef prihajala domov z darili in najboljšimi spričevali. Z veseljem je oče gledal na svoja sinova, ktera mu je Bog ohranil kot najdražji zaklad. Seme prave čednosti, ktero je njima ranjka mati vsejala v mladi srci, obrodilo je lep sad.

Ko je l. 1829. Vincencij Pecci dokončal modroslovske nauke, treba se mu je bilo odločiti za prihodnji stan. Pa Vincencij je imel že iz prvih let veselje do duhovniškega stanú, ker Bog ga je bil odločil za najvišjo službo. Že v šestnajstem letu je nosil duhovniško obleko, kar je bilo dovoljeno učencem kolegija. Njegovo učenje in življenje je bilo le pripravljanje za službo pri altarju. Ko je torej l. 1829. dovršil modroslovje, vstopil je v semenišče. Tu so podučevali slavni učitelji kot: Janez Perrone, Franc Patrizi, Manera itd. Kakor se bere v šolskih sporočilih, bil je Vincencij Pecci med najboljšimi učenci, kar je pokazal v javnih govorih pred zbranimi součenci in učitelji. Z dvaindvajsetim letom je dovršil bogoslovske nauke ter postal doktor sv. pisma. Tudi tedanji papež Leon XII. je slišal o njegovi pridnosti ter mu daroval iz neke ustanove za najboljše učence 30 skudov letne pokojnine.

Še predno je dokončal bogoslovske nauke, prejel je štiri nižje blagoslove kot prihodnji duhovnik. Škof Lais iz Ferentina mu je podelil sv. blagoslove ter mu rekel pri tej priliki: „Bog ima posebne namene s Teboj!“

V Rimu je tudi zavod ali šola z imenom: collegium germanicum (nemški kolegij), kjer se mladenči iz nemških krajev pripravljajo za duhovniški stan. Vodja te šole je navadno izbral izvrstnega bogoslovca, da je z nemškimi mladenči ponavljal modroslovske nauke. To častno službo je opravljal tudi Vincencij Pecci, kar priča o njegovi posebni nadarjenosti.

Ko je o počitnicah zahajal v svoj rojstni kraj, vzel je večkrat puško na ramo in hodil na lov za ptiči, zajci in lisicami. In ta mladi lovec je postal papež. Dosihdob je imel Vincencij svojega brata Jožefa kot zvestega tovariša in svetovalca, sedaj pa je Jožef vstopil v družbo jezuitov. Leta 1836. je Jožef Pecci daroval prvo sv. mašo ter deloval v družbi kot učitelj modroslovja in govorništva do l. 1851, ko je zopet izstopil iz družbe.

Vincencij Pecci je tudi želel vstopiti v šolo „academia dei nobili“, kjer so se mladenči plemenitega stanu pripravljali za državne službe v papeževi deželi. Ker Vincencij Pecci ni bil plemenitega stanú, dal mu je kardinal Sala dober svèt. Do novejšega časa je imelo namreč vsako večje laško mesto „zlato knjigo“, libro d'oro, v kteri so bila vpisana imena plemenitih družin. Le take družine so imele pravico, postati odborniki ali svetovalci v mestnem starešinstvu. Ob jednem so pa ti svetovalci imeli tudi pravico, da so posamezne osebe ali družine vpisovali v zlato knjigo in jim s tem podeljevali plemenitaštvo. Bogata Peccijeva družina je bila v mestu Anagni dobro znana. Mestno starešinstvo je podelilo Vincenciju Pecciju plemenitaško pismo (diplomo), in tako je bil Vincencij v Rimu kot plemenitnik sprejet v plemenitaško šolo l. 1832. V tej šoli je Vincencij ponavljal bogoslovske nauke, učil se državljansko pravo (postave) ter ob jednem na rimskem vseučilišču „sapienza“ poslušal cerkveno pravo. Leta 1834 je izvrstno prestal skušnjo iz državljanskega in cerkvenega prava. Njegovo delo bilo je najboljše, in Vincencij je dobil kot dar 60 zlatov (cekinov). Ni čuda, da je bilo njegovo ime hitro znano v višjih krogih. Kardinali Odescalchi, Lambruschini in Sala so ga večkrat k sebi vabili ter mu dajali prebirati razprave raznih kongregacij. Tako si je mladi učenjak pridobil mnogo novih vednostij, ki jih je porabil v svojih poznejših službah.

Leta 1836. je Vincencija zadela nova velika nesreča. Oče njegov ni mogel dočakati, da bi videl svojega sina kot duhovnika pred altarjem. V Karpinetu je zbolel ter umrl v 69. letu svoje starosti. Udan v božjo previdnost je Vincencij

prenašal to hudo zgubo. Nekako o tem času je Vincencij predrugačil svoje ime. Živel je namreč v Rimu kanonik in sloveč cerkven govornik jednacega imena: Vincencij Pecci, ki pa našemu Vincenciju ni bil nikakor v sorodu. Pisma, namenjena sedanjemu sv. očetu, dobival je navadno óni gospod kanonik v roke. Zato je mladi Vincencij opustil to ime in se podpisaval od sedaj naprej le Joahim.

V plemenitaški akademiji je ostal Pecci do 4. marca 1837. To leto je imenoval tedanji papež Gregorij XVI. Peccija svojega hišnega prelata in referendarja ali poročevalca pri cerkveni sodniji (segnatura). Ti referendarji so morali poročati sodnjemu dvoru o posameznih cerkvenih ali svetnih pritožbah papeževih podložnikov. Vsak referendar je moral biti doktor cerkvenega in državljanskega prava ter biti star vsaj 25 let.

4. julija 1837 je Joahim Pecci postal ud sodnije, ki je nadzorovala svetno upravo v papeževih deželah (congregazione del buon governo). 15. decembra je bil imenovan svetovalcem pri kongregaciji tridentinskega zbora. Ker se je Pecci tako hitro pomikal do imenitnih služeb, spoznamo, da so višji dobro spoznali njegovo spretnost in delavnost.

Joahim Pecci je sedaj že stopil v leta, da je mogel prejeti sv. mašnikovo posvečevanje. Kardinal Odescalchi mu je podelil višja blagoslova: subdijakonat tretjo adventno nedeljo dne 17. decembra, dijakonat pa četrto adventno nedeljo, dne 24. decembra leta 1837; na Silvestrovo potem, dne 31.[1] decembra tega leta, prejel je zakrament sv. mašnikovega posvečevanja v domači kapeli kardinalovi vpričo bližnjih svojih sorodnikov. Dosegel je svoj namen, postal služabnik Gospodov. Druzega si ni več želel, kakor da bi posvetil svoje življenje Bogu v čast, cerkvi v korist.

III.

Delegat.

Joahim Pecci se je kot svetovalec pri kongregaciji tridentinskega zbora največ pečal s cerkvenimi postavami. V

[1] Po pomoti je pisal de Waal v svoji knjigi „Leobuch“, da je bil sedanji sv. oče v mašnika posvečen 23. decembra 1837, in ta pomota je prešla v mnoge knjižice in objave. V resnici pa je bil posvečen 31. decembra l. 1837. Glej: Priester-Jubiläum Sr. Heilg. Papst Leo XIII. št. 1., str. 3.

njegovem stanovanju so se zbirali mladi duhovniki, s kterimi je reševal pravna vprašanja. Toda Pecci ni mogel dolgo ostati pri svojih mladih in marljivih prijateljih.

Že 15. februarja 1838 ga sv. oče imenujejo delegata (papeževega namestnika) v Beneventu. Dobil je povelje, da se mora takoj podati na novo službo. Težko se je Joahim ločil od Rima in od svojih prijateljev. Še po zimi istega leta se je podal v Benevent, v glavno mesto male papeževe deželice jednacega imena. Vsled slabega vremena na popotovanju je Pecci nevarno obolel.

Dežela Benevent je obsegala tedaj dve štirjaški milji s 23.000 prebivalci; okoli in okoli jo je obdajala neapolitanska dežela. Glavno mesto Benevent leži v lepem in rodovitnem kraju, sredi prijaznih gorâ, ne daleč od Neapolja. Kardinal Bussi je bil tedaj nadškof v Beneventu; Pecci je vodil le posvetno vlado, kakor pri nas po deželah cesarski namestniki. Če pomislimo, da je bil Pecci star še le 28 let, takoj spoznamo, da je bila ta služba za-nj težavna.

Neapolitanska vlada je poželjivo gledala po rodovitni papeževi deželici. Ker je z lepa ni mogla dobiti v last, skušala je zatreti kupčijo in blagostanje v Beneventu. Dovoljenja ni hotela dati, da bi se izpeljale ceste iz Beneventa do večjih mest neapolitanskih. Državni in občinski davki so bili v Beneventu primeroma veliki; vrh tega je bila dežela roparjev polna. Iz vseh laških mest shajali so se tukaj begunci in politični kaznjenci. Težko je bilo iztrebiti iz dežele to sodrgo, ker vsak se je bal za lastno življenje, ko bi bil sodniji naznanil kakega roparja. Tudi ondotni prebivalci so bili sporazumljeni z roparji; nekteri iz dobičkarije, drugi iz strahú pred njimi. Posebno tihotapcem je bil Benevent ugodno in varno pribežališče, kamor so donašali iz Neapolja prepovedano blago, posebno tobak. Naravno je torej, da se taki rokovnjači niso radi ozirali na postave. Kmetijstvo, obrt, trgovina: vse je zaspalo. Da je bila nesreča še večja, razsajala je po deželi ravno prejšnje leto 1837 grozna kolera.

Kako je mogel mladi papežev uradnik, Joahim Pecci, vrediti te zmešnjave! Kaj storiti proti navajenim roparjem, ki so imeli skrivna zahajališča in kterim so pomagali tudi domačini! Toda prijazni Pecci si je pridobil srca prebival-stva takoj pri svojem prihodu. To se je pokazalo za časa njegove bolezni. V cerkvenih sprevodih prosili so za-nj Boga ter izpostavili čudodelno podobo Matere Božje (madonna delle grazie). Plemenitaši so čuli po noči pri njem, iz Neapolja

so poklicali slavnega zdravnika Vulpesa itd. Ko je Pecci zopet ozdravel, pričel je vrejati zmešnjave v deželi. Bila mu je prva skrb, da je z veliko previdnostjo in vso odločnostjo iztrebil roparstvo. Sam se je peljal v Neapelj z namenom, da kralju Ferdinandu II. razodene svoje načrte in prošnjo. Kralj je bil zadovoljen, poslal mu je svojih vojakov, da zastopijo mejo in tihotapcem zastavijo pota. Papeževi vojaki so po deželi lovili roparje, celó na plemenitaških posestvih. Marsikteri plemenitaš se je hudoval, češ da vojaki segajo v njegove pravice. Toda Pecci se ni ustrašil, storiti je hotel svojo dolžnost. V kratkih tednih ni bilo v Beneventu nobenega roparja ali hudodelca; jedni so jo potegnili drugam, druge so polovili, najnevarnejše je zaprla neapolitanska vlada. Tako sta bila zopet mir in varnost v deželi.

Joahim Pecci je dalje določil primerno cestnino in carino (col), da povzdigne kupčijo in trgovino; vredil in znižal je davke. Peljal se je zopet v Neapolj prigovarjat kralju in ministrom, da Benevent s cestami zvežejo z neapolitanskimi mesti; in to je dosegel. V Rim se je dvakrat peljal prosit, da so brezplačno odstopili zemljišča za pota in ceste. Hitro se je pokazala korist dobrih cest; v Rimu so Peccija pohvalili ter mu poslali na povelje papeža Gregorija XVI. šest zlatih svetinj.

Posebno skrb je Pecci imel tudi za šole, ktere je večkrat obiskal. Obnašanje njegovo je bilo vedno tako vzgledno, da ga je vodja v duhovniškem semenišču bogoslovcem imenoval kot vzgled. Ker je bila cerkev „Matere Božje“ mnogo pretesna, potrudil se je Pecci, da so pričeli zidati večjo. Tudi je spremljal nadškofa Bussi-ja po škofiji in podpiral njegovo skrb za šolo in cerkev. Tako je Pecci spoznaval ljudi in deželo, ljudske šege in navade, cerkveno in družinsko življenje, kar mu je mnogo koristilo, ko je pozneje postal škof. Ko je bil ravno napravil red in mir v Beneventu, dobi 17. julija l. 1841 povelje, da mora iti kot papežev namestnik na imenitneje mesto, v Umbrijo. Nerad se je ločil od Beneventa; prebivalci so žalovali, ko se je odpeljal priljubljeni Pecci.

Dežela Umbrija je mnogo večja od Beneventa. Obsega l štir. milj in šteje 200.000 prebivalcev. Perużija (Perugia) bila glavno mesto dežele in sedež papeževega namestnika. kaj je bilo treba mnogo previdnosti pri vladi, ker med ebivalci je bilo še mnogo skritih prekucuhov ali revolunarjev, ki so bili prej zapleteni v prekucije.

Papež Gregorij XVI. se je bil ravno tedaj namenil prepotovati deželo, zato je moral Pecci hiteti, da spodobno sprejme sv. očeta. Mesto Peružija leži namreč na griču, kamor se je človek vsled slabe ceste le težko mogel pripeljati z vozom. Pecci je takoj pričel delati novo cesto, da jo dodela do prihoda papeževega. Delavci so delali noč in dan. Vedno je k njim Pecci prihajal ter k delu izpodbujal s prijaznimi besedami in darili. In res! Kar bi delali več mesecev, dokončali so v nekterih tednih. Ko se 25. septembra pripelje papež v mesto, sprejeli so ga prebivalci z največjo slovesnostjo in navdušenjem. Štiri dni je papež ostal v Peružiji, in Pecci je bil vedno na njegovi strani. Po tem so ljudje spoznali, da papež visoko spoštuje svojega namestnika.

Ko je Gregorij XVI. zapustil Peružijo, lotil se je Pecci z vso skrbjo svojega posla. Obhodil je deželo, da se na svoje oči prepriča o slabi občinski upravi. Posebno si je prizadeval, da popravi napake pri sodniji. Povsod je terjal le resnico in pravico. Nekega dne mu je bilo naznanjeno, da peki pekó prelahek kruh. Vstane drugi dan zgodaj, pokliče dva uradnika, dva redarja (policaja) in nekaj nosačev ter gre po mestu od jedne pekarije do druge. Vpričo njega so služabniki tehtali kruh, in kar so ga dobili prelahkega, odnesli so ga nosači. Ta kruh je razdelil revežem pred svojo palačo. Tako je Pecci v kratkem naučil ljudi, kar terja pravica. Z veseljem je naznanil nekega dne, da ni nobenega jetnika v ječi. Vrata do ječ so bila teden dnij odprta.

Peružijanci so pa tudi spoštovali in ljubili papeževega namestnika. Mestni zbor je dal vzidati spominsko ploščo, da bi se tudi poznejši rodovi spominjali priljubljenega in zaslužnega Joahima Peccija.

IV.

Nuncij.

Komaj poldrugo leto je bil Pecci v Peružiji. V Rimu so mu odločili višjo službo, ki je prva stopinja do kardinala. Papež Gregorij XVI. mu pošlje 17. januarja l. 1843. lastnoročno pismo ter ga imenuje nuncija ali papeževega poslanca na dvoru belgijskega kralja Leopolda I. v Bruselju. Ker p navadno le škofje zastopajo sv. očeta pri zunanjih vladah zato je bil Pecci 27. januarja l. 1843. imenovan nadškof Damijetu (in part. infidelium), to je, Pecci je dobil le škofovsko čast brez škofije. — V Damijetu (v Spodnjem Egiptu

je bila namreč nekdaj škofija, pa so jo zatrli neverniki. — Njegov očetovski prijatelj, kardinal Lambruschini, ga je posvetil v škofa 19. febr. 1843 v cerkvi sv. Lavrencija.

Kmalu potem je škof Joahim Pecci vzel slovo od svojih znancev in prijateljev ter se začetkom marca podal na pot v Belgijo. Tedaj je bilo popotovanje težavno, ker je bilo še malo železnic. Na ladiji se je peljal na Francosko do mesta Marselja. Od tù je popotoval v Lugdun (Lyon), Rheims, Mezières in Namur, kjer je ostal nekaj dnij pri svojem prijatelju, kanoniku Montpelierju. Mimogredé si je ogledal znamenito bojišče „Waterloo“, kjer je 18. junija l. 1815. angleški general Wellington bil premagal Napoleona I., in 11. aprila je došel v Bruselj. Pecci se je prej le malo seznanil s francoskim jezikom, v Bruselju ga je moral govoriti. Zato se je med potjo pridno učil francoščine, in ko je prišel v Bruselj, govoril je francoski prav gladko.

12. aprila je izročil kralju Leopoldu svoja poverilna pisma ter nastopil novo pot kot državnik. Sprva je bila njegova želja, da bi tiho in mirno deloval pri kongregacijah v Rimu. Pa božja previdnost ga je vodila po različnih službah, da si je priučil potrebne vednosti za najvišjo službo.

Njegova služba tukaj ni bila ravno lahka, akoravno je dežela večinoma katoliška. Belgija je namreč postala še le l. 1830. samostojno kraljestvo. Prvi kralj, Leopold I., je nastopil vlado 21. junija 1831. Še vedno se niso polegli valovi prejšnje revolucije. Pecci je moral ravnati jako previdno, da je vzdržal prijateljske razmere med vlado in cerkvijo. V kratkem času si je pridobil nagnenost kralja Leopolda in njegove nove vlade; občudovali so ga višji gospodje, spoštoval ga je narod in učeča se mladina. Akoravno je bil kralj luteranec, vendar je Peccija posebno spoštoval. Povabil ga je večkrat v svoje stanovanje in se posvetoval ž njim o važnih zadevah. Stavil mu je mnogokrat prav zamotana vprašanja, ktera je Pecci reševal bistro in hitro. Pri neki priliki mu reče kralj: „Gospod nuncij, Vi ste ravno tako spreten politik, kakor izvrsten prelat.“

Pobožna kraljica Louisa, hči francoskega kralja Louisa Filipa, spoštovala je Peccija posebno kot katoličanka. Trije kraljevi otroci, prestolonaslednik Leopold, tačas osem let star, princ Filip Evgen, star pet let, in princesinja Charlotte, stara tri leta, zbirali so se z velikim zaupanjem in otroško u[illegible]nostjo okoli Peccija. Vzel je večkrat tega ali onega v svoje naročje. Mati kraljica je bila jako vesela, ko je videla,

da Pecci ljubi otroke in jim s sveto resnobnostjo kot duhovnik vsája seme čednosti in pobožnosti v mlada srca. Ko je bil pozneje Pecci škof v Peružiji, obiskal ga je neki župnik iz Bruselja. Z veselim srcem se je Pecci spomnil onih treh let, ko je kot nuncij v Belgiji zahajal v kraljevi dvor ter reče: „Poznal sem dobro očeta sedanjega Vašega kralja in njegovo mater. Kraljeva družina skazovala mi je vedno milostljivo zaupanje. Malega Leopolda, sedanjega Vašega kralja, nosil sem večkrat na svojih rokah. Spominjam se, da sem na prošnjo pobožne kraljice večkrat blagoslovil prestolonaslednika, da postane dober vladar.“

Na kraljevem dvoru v Bruselju se je Pecci seznanil tudi z možmi, ki so bili sicer nasprotniki Rimu in katoliški cerkvi (n. pr. Palmerston).

Neki dan je bil Pecci z mnogimi gospodi povabljen h kraljevi mizi. Slučajno je sedel poleg nekega gosta, ki ga je vedno zbadal z ostrimi in hudobnimi besedami. Pecci molči in mu ne odgovarja. Ko vstanejo od mize, približa se Pecciju oni nadležni gospod in mu ponudi tobačnico, na kateri je bila naslikana nespodobna ženska. S tem je hotel gospod Peccija spraviti v zadrego. Pecci je bil razžaljen ter reče hladno in mirno: „Gospod grof, ta je gotovo Vaša izvoljena!“ Sram je bilo onega sitneža ter jo hitro pobere. Drugi navzoči gospodje pohvalijo Peccija, da je dobro splačal predrzneža.

Tudi druga visoka belgijska gospôda je spoštovala Peccijevo prijazno obnašanje, njegov duhoviti razgovor in živo versko prepričanje. Radi so ga vabili v svoje hiše kot ljubeznivega gosta. Posebno velikokrat je zahajal v hišo tedanjega ministra Feliksa grofa Merode-ja, čegar družina je bila prva v deželi. Tudi pri knezu Arenbergu oglasil se je večkrat.

Belgijski škofje so imeli po dvakrat na leto skupne shode, kjer so se posvetovali o cerkvenih zadevah. Pecci se je vedno udeleževal teh shodov ter dajal dobre svète. Med drugim so sklenili, da se v Rimu odpre semenišče za belgijske bogoslovce, kar se je pozneje tudi zgodilo.

Posebno se je Pecci zanimal za vseučilišče v Lovaniju (Löwen) in druge višje cerkvene šole v deželi. Učence višjih šol je večkrat sam obhajal ter s tem pokazal, da ljubi pridno mladino. Tudi nižje šole je obiskaval, poslušal petje učencev in ogledoval njihova dela. Zamudil je maloktero cerkveno slovesnost, kot: procesije itd. Skrbel je mnogo za reveže, povsod je pomagal z besedo in dejanjem. Kar je videl in

našel dobrega in koristnéga v Belgiji, presadil je pozneje kot škof v Peruziji na italijanska tla. Ko so odprli železnico med Bruseljem in Namurom, prišel je s kraljem blagoslovit novo delo. Pokazal je, da cerkev rada pospešuje koristne naprave v srečo narodov. — Da bi se bolje seznanil z ljudmi in deželo, popotoval je večkrat po Belgiji, obiskoval cerkve, bolnišnice, semenišča in druge cerkvene zavode. Povsod si je s svojo prijaznostjo pridobil srca ljudij.

Tri leta je Pecci deloval kot nuncij v Belgiji. Severno podnebje pa ni ugajalo njegovemu zdravju, ker je bil slabotnega telesa in navajen na gorko laško deželo. Vsled bolehnosti je prosil, da ga prestavijo. Ko je vzel od kralja slovo, izročil mu je ta zapečateno pismo na sv. očeta Gregorija XVI. Ker pa Pecci ni nameraval popotovati naravnost v Rim, prosil je kralja, da pošlje po drugi poti pismo v Rim. Kralj Leopold se nasmeje ter reče: „Saj se ne mudi, pismo pride z Vami še o pravem času do sv. očeta“. Kakor se je pozneje iz pisma razvidelo, pohvalil je bil kralj z lepimi besedami nuncija Peccija ter prosil papeža, da imenuje Peccija — kardinala. Kralj mu je podelil veliki križ Leopoldovega reda v znamenje svojega spoštovanja do Peccija.

Pred odhodom v Rim je hotel Pecci popotovati v Nemčijo, Anglijo in Francijo. Najprvo se je podal v Nemčijo, kjer so možje kot: nadškof Klemens Avgust Droste pl. Višering, Görres, Möhler itd. zopet obudili katoliško življenje. Meseca aprila 1845 dojde Pecci v staroslavno nemško mesto Ahen, kjer si je ogledal veliko in lepo cerkev in mestno hišo. Iz Ahena se je podal v Kolonijo (Köln), kjer se je mudil deset dnij. Tedanji nadškof Janez Geissel mu je razkazal vse znamenitosti mesta, posebno novo stolno cerkev, ktero so ravno zidali. Iz Kolonije se je peljal na ladiji po reki Reni. Lepa je ta vožnja po široki reki med vinorodnimi griči, na kterih se svetlé prijazne vasice in razvaline starodavnih gradov. Mimo Bona in Koblenca dospe v staro škofovsko mesto sv. Bonifacija, v Moguncijo (Mainz). Iz Moguncije se je peljal po pošti v Trevir, iz Trevira v Maestrich, kjer je obiskal grob sv. škofa Servacija. Od tod se je vrnil v Bruselj. Na svojem potovanju po Nemčiji naučil se je nekoliko nemščine, da je lahko razgovarjal z Nemci. Če mu je ravno manjkalo mške besede, nadomestil jo je z laško.

Ko se je Pecci v Bruselju nekoliko odpočil, podal se je Angleško ter se je v Londonu mudil 14 dnij. Tu se je znanil z mnogimi slavnimi angleškimi spreobrnenci (kon-

vertiti). Ko se je bil vrnil v Bruselj, poslovil se je pri dvoru in drugih svojih znancih ter se čez Francosko odpeljal v Rim. Med potom se je ustavil 10 dnij v Parizu pri svojem prejšnjem učitelju Fornariju, ki je bil tedaj nuncij v Parizu. Ta ga je predstavil kraljevi francoski družini. V Marselju je stopil na ladijo, ki ga je koncem maja 1846 pripeljala v Italijo. Pisma belgijskega kralja ni mogel več izročiti papežu Gregoriju XVI., ker je ravno umiral. Peccijeva prihodnjost je bila že itak pred meseci določena.

L. 1845. je umrl Karl Cittadini, škof v Peružiji. Peružijanci so se še dobro spominjali nekdanjega delegata Peccija. Poslali so poslanstvo v Rim, da naj Peccija izvolijo škofa v Peružiji. V Rimu so prošnjo uslišali in 10. januarja 1846 je bil Pecci imenovan škofom. Pecci se nekako prestraši, ko mu kardinal Lambruschini naznani to novico v Bruselj. Do sedaj je deloval le v pisarnah — in nemudoma naj prevzame vodstvo in službo v veliki škofiji. Čutil se je v svoji ponižnosti nezmožnega za težavno službo, pa udal se je papeževi volji. Ob jednem je papež imenoval Peccija tudi kardinala, vendar je odložil javno in slovesno imenovanje.

Mnogi opravki so Peccija zadržali v Rimu; kar se raznese glas, da je umrl Gregorij XVI. 1. junija, na binkoštni pondeljek. Žalostnim srcem je pokleknil Pecci poleg mrtvega svojega dobrotnika ter ga še spremil k zadnjemu počitku.

16. junija je zasedel stol sv. Petra kardinal Mastai-Ferretti kot papež Pij IX. Pecci je bil pričujoč pri vseh slovesnostih, videl in slišal je veselje ljudstva, ki je radostno pozdravljalo novega papeža.

S tem končamo prvo dôbo Peccijevega življenja. Videli smo ga kot otroka in mladenča v šoli, delegata v Beneventu in Peružiji, nuncija v Bruselju. Mlad po letih, star po učenosti in skušnji se je nevedé pripravljal za najvišjo službo, ktero mu je odločil Bog.

Drugi del.

I.

Prihod v Peružijo.

Prej ko govorimo o Peccijevem prihodu v Peružijo, treba da spregovorimo nekaj o mestu, kjer je živel kot škof 32 let.

Perużija, imenitno zgodovinsko mesto, šteje do 20.000 prebivalcev in leži na visočini. Kamor se ozreš, zagledaš prijazne griče, obraščene s trto, oljko in gozdom; po ravnini se raztega rodovitno polje. Mesto ima stare hiše, nektere celó iz 14., 15., 16. stoletja, ozke ulice, kar daje mestu starikavo podobo. Stolna cerkev sv. Lovrencija je bila zidana proti koncu 15. stoletja. Pokopani so tu papeži: Inocencij III., Urban IV. in Martin IV. Shranjen imajo tukaj zaročni prstan presv. Device Marije. Mesto ima še mnogo drugih starih cerkvâ. Med palačami je najznameniteja mestna hiša, zidana okoli l. 1300.

Takoj po izvolitvi papeža Pija IX. pošlje iz Rima škof Joahim Pecci pastirski list svojim vernim v Perużijo. Naznani jim svoj prihod, zagotovi jih svoje očetovske ljubezni ter prosi vse, duhovskega in svetnega stanú, da mu pomagajo z verno udanostjo olajšati škofovsko službo.

25. julija 1845 se je Pecci pripeljal tiho v Perużijo, kjer je prenočil v predmestju v benediktinskem samostanu. Drugo jutro, 26. julija, bral je prvič sv. mašo kot škof v svoji škofiji. Bilo je na sv. Ane dan, na god njegove ranjke matere. Ob 5. uri popoldne je slovesno jezdil po stari navadi na belem konju v mesto, kot oznanovalec mirú, deléč blagoslov božji, kot tolażnik, svetovalec in vodnik svojega ljudstva. Nasproti so mu prišli: vsa duhovščina, mestni odborniki, učitelji nižjih šol in vseučilišča. Na večer je bilo mesto razsvetljeno, prebivalci so bili veseli novega škofa.

Škofija je tedaj štela 199 župnij, 240 duhovnikov, 20 moških in 12 ženskih samostanov. Pozneje je laška vlada pregnala menihe in nune ter v samostanih nastanila vojake. V Perużiji je bilo tudi mnogo bratovščin in dobrodelnih zavodov; tako n. pr. so bile štiri hiše za tujce, kjer so dobivali brezplačno prenočišče. Pecci je imel torej mnogo pripomočkov, s kterimi je mogel vladati svojo škofijo. Pa našel je v mestu tudi mnogo ovír in nasprotnikov. Že od nekdaj so se Perużijanci boríli v vojski za svobodo in neodvisnost ter so se kaj neradi uklanjali papeževi posvetni oblasti. Pecci je poznal ljudi, pa zanašal se je na božjo pomoč in vzgledno duhovščino, ktero si je hotel vzgojiti.

II.

Viharni dnevi.

16. julija 1846 je papež Pij IX. pomilostil vsled svoje dobrotljivosti vse one kaznence, ki so se bili udeležili vstaje

in nemira proti papeževi vladi v letih 1831., 1843. in 1844. Pecci je že v Rimu videl in slišal, s kolikim veseljem so prebivalci pozdravljali to pomiloščenje. Veličastneje ni bilo še nikoli prej razsvetljeno rimsko mesto. Z bakljami so se gnetle še isti večer množice proti Kvirinalu, tisočeri „evviva“ se je razlegal v daljno noč. Ko se drugi dan pelje Pij IX. v cerkev lazaristov, bile so hiše ovenčane z venci in preprogami, ceste posute s cvetlicami. Ko se vrne iz cerkve, izprežejo mu konje, in stotere roke peljejo voz, v kterem je sedel velikodušni Pij.

Kakor v Rimu in drugih mestih papeževe dežele, tako so se tudi prebivalci v Peružiji veselili papeževe dobrotljivosti, ker marsiktera družina je imela kterega svojih v ječi. Pij IX. je upal, da si z dobroto pridobi ljudstvo, ki je prerado rogovililo proti vladi. Pa Lahi so vroče krvi. Hitro so pozabili papeževo pomiloščenje. Po vsej Italiji so bile razširjene družbe, ki so delale na to, da laška dežela postane ljudovlada ali republika. Kakor gobe po dežju so rastli iz tâl po deželi l. 1847. časniki, ki so oznanjevali in razširjali strup novih revolucijonarnih naukov. Mazzini in njegovi tovariši so z vsemi močmi in sredstvi šuntali narod proti vladarjem. Nove postave, ktere je papež vpeljal, obračali so rogovileži v svoj prid. Povsod so razgrajale nemirne druhali. Proti koncu l. 1847. je bilo vse pripravljeno, da v spomladi pričnó z vstajo.

Pecci je svaril in miril nemirne duhove. Toda njegov glas se je izgubil v viharju rastočih strastij. Že l. 1847. so v Peružiji nastali nemiri. Papeževi vojaki so namreč vjeli nekega hudodelca in ga hoteli odpeljati v ječo. Na njegovo upitje pa se zbere množica na trgu in hoče vojakom iztrgati vjetnika. Ker vojaki ne izpusté hudobca, zabliščé se noži in bodala. „Ob tla ž njimi!“ kriči razdivjana množica. Prične se pouličnì pretep. V tem trenotku se prikaže škof Pecci s svojim tajnikom in služabnikom. Srčno stopi pred množico, opominja k miru, kar se mu tudi posreči.

Tako je prišlo nesrečno leto 1848. Že 2. januarja izbruhne vstaja v Milanu, 12. jan. v Palermu, nekaj dnij pozneje v Neapolju. Tudi se raznese novica, da je v Parizı revolucija pregnala kralja Louisa Filipa. Meseca marca j vstaja na Dunaju. Ko Lahi to slišijo, popade jih misel zdaj je čas, da tujce, Avstrijance izpodimo iz Italije. P vseh laških mestih so se zbirali prostovoljci — imenovali s se križevniki — ter hiteli proti avstrijski meji. Tudi v Pe

ružiji se je zbralo 600 môž, ki odrinejo svojim tovarišem na pomoč proti Avstriji.

Težak in nevaren je bil stan škofa Peccija. Od zadnjega pretepa so ga sovražili revolucijski Peružijanci in se hoteli nad njim maščevati. O postu hočejo v gledišču igrati francosko (Molière-jevo) igro „Tartuffe“, v kteri se zasmehuje vera in duhovščina. Pecci jim tega ne dovoli. Rogovileži podkupijo poulično druhal, da z upitjem in žvižganjem pridere pred škofovo palačo. Vrišč narašča vsako minuto, slišijo se glasovi, naj škofa vržejo skozi okno. Druhal pridere v škofovo palačo in hudo pesté škofove strežaje. Pecci se je umaknil v semenišče. Slaba bi se mu bila godila, ko ne bi bil osiveli kanonik Pascucci stopil pred množico ter jo pomiril. Preklinjevaje se druhal razide.

Kakor v Peružiji divjalo je nevedno in našuntano ljudstvo tudi v Rimu. Papež in kardinali so bili vjeti v svojih stanovanjih. Uporniki so se nekoliko pomirili, ko so bili 10. junija rimski prostovoljci od Avstrijcev tepeni pri Vicenci in ko je slavni Radecki pri Kustoci premagal Karola Alberta, kralja savojskega. Novi papežev minister Rossi je odločno pričel delati mir. V Umbrijo pošlje generala Zucchi-ja, da pomiri narod. Pa upora željni Mazzini in njegovi pomagači ne mirujejo. 15 novembra umoré Rossi-ja, ustaja se širi, druhal se pridrvi pred Kvirinal. Pij IX. je moral zapustiti svoje stanovanje ter bežati v Gajeto. Vodje vstaje skličejo meseca januarja l. 1849. ljudski tabor, 9. februarja okličejo na kapitolu rimsko ljudovlado, 29. marca postane Mazzini predsednik ljudovladin. Toda Mazzini se ni dolgo veselil svoje časti. Pij IX. prosi pomoči pri katoliških vladah. Nekaj dnij pozneje se prikaže na ladijah v Civitavecchiji francoska armada. Francozi prideró 2. in 3. julija v Rim ter razpodé Mazzinijevo vlado. Avstrijanci so med tem kralja Alberta premagali pri Novari in s 50.000 možmi prišli v papeževo deželo. Knez Liechtenstein se obrne s 4000 možmi in 16 topovi proti Peružiji.

V Peružiji je bila na „gradu“ papeževa posadka. Ker jej je manjkalo živeža in streliva, ni se mogla dolgo ustav-ıti upornim Peružijancem. Ko polkovnik Kliče vidi, da se ; more več braniti, prepusti trdnjavo meščanom, ki jo raz-.šijo do tâl. Med tem se približa avstrijska vojska. Knez .echtenstein pokliče iz mesta v svoj tabor škofa Peccija, .pana Waddigtona in poveljnika meščanske garde. Pecci ım prosi Liechtensteina, naj prizanese mestu; kajti večina

prebivalcev je papežu udana, le nekteri vodje so našuntali ljudstvo. Knez je bil zadovoljen in obljubil milost. Huda bi se bila Pecciju godila, da niso isto noč — bilo je 31. maja — Avstrijci prišli v mesto ter naredili mir. Avstrijske vojske je v Peružiji ostal jeden bataljon. Ker je Pecci še dobro znal nemščino, razgovarjal se je rad ž njimi. Večkrat je častnike povabil na kosilo. Pri cerkvenih slovesnostih so bili tudi naši vojaki pričujoči, kar je Peccija zeló veselilo. Ljudje so pa pisano gledali naše vojake; pognali bi jih radi, pa ni šlo. Na skrivnem so kuhali srd proti škofu in tujcem. Žalostnim srcem je Pecci gledal za avstrijskimi vojaki, ko so l. 1859. zapustili Peružijo. Slutil je, da se bližajo novi viharji.

III.

Po viharju.

Ko je Pecci nastopil svojo imenitno službo, skrbel je najprvo za dušni blagor svoje škofije. Komaj poneha poletna vročina, obhodi vso svojo škofijo, da osebno vse pregleda, zboljša, svari in uči v šoli in v cerkvi. Kjer najde kako napako, popravi jo previdno, pa odločno. Revolucija je pretrgala vnanje njegovo delovanje. Zastonj je svaril in miril uporne duhove; zaslepljenci ga niso poslušali, marveč črtili. Kaj storiti? Kakor odloži kmet v Italiji o poldanski vročini kmetijsko orodje, poišče senco svoje hiše in opravlja domača dela, tako je storil škof Pecci. Dokler je žrjavica strasti upornikom belila glave, pečal se je Pecci z domačo cerkvijo in semeniščem. Podobe slavnih slikarjev na cerkvenih stenah so bile zaprašene in umazane, dež in sapa sta zidovje oprala in obrila. Pecci je dal podobe osnažiti, popraviti streho in zid, tla iz opeke v cerkvi nadomestiti z marmeljnatimi ploščami. Ob jednem je popravil semeniško poslopje. Za vsa popravila je porabil nad 60.000 denarja, kterega je dobil iz vrejenih večjih dohodkov cerkve in semenišča.

Največ je skrbel za dobro duhovniško vzgojo. Terjal je od duhovnika potrebno učenost in pobožnost in da vestno opravlja svoje dolžnosti.

Ko je l. 1849. nastal mir v deželi, sklical je nadškof i Spoleta na Peccijevo prigovarjanje vse škofe svoje nadškofije da bi se posvetovali o cerkvenih zadevah in pripomočki zoper versko mlačnost. Sklenili so, da se po mestih in p deželi napravljajo misijoni. Tako so bili v Peružiji s krat kimi presledki trije misijoni. Ker so ljudje za časa vojsk

večinoma pozabili na nedeljo in praznik, razložil je Pecci v svojih pastirskih listih pomen nedelje, korist in blagoslov nedeljskega posvečevanja. Povzdignil je svoj glas tudi proti drugim škodljivim razvadam.

Blizu Peružije je visela sredi starega zidú podoba usmiljene Matere Božje, do ktere so imeli ljudje veliko zaupanja. Iz okolice in daljnih krajev so jo hodili častit. Pecci je skrbel, da se je okoli podobe zgradila lesena kapela; pozneje je sezidal cerkev.

Ker je bil prepričan, da le od dobre duhovščine more pričakovati dobrega sadú, podaril je iz lastnega premoženja toliko, da ste se v semenišču ustanovili dve novi stolici: za liturgijo in cerkveno govorništvo. Popravil je učni načrt in bogoslovce nagovarjal k pridnosti. Ostro je pazil na to, da so se duhovniki vsako tretje leto vestno udeleževali duhovskih vaj ali ekAdsercicij. Mnogo zaslug za škofijo si je Pecci pridobil tudi s tem, da je sestavil komisijo, ki je nadzorovala in upravljala pobožne ustanove, zaklade in zavode. Skrbel je, da se ni denar razmetaval itd.

Za reveže je mnogo storil, ker je zopet oživil posojilnico „monte di pietà“. V 15. stoletju je namreč pridigoval v Peružiji o. Barnabas. Ljudstvo se mu je smililo, ker so ga drli židje in drugi krščeni oderuhi. Pregovoril je bogate meščane, da so s svojim denarjem ustanovili posojilnico, kjer so revneji dobivali posojila za nizke obresti. Tako je nastala posojilnica „monte di pietà!“ V teku let je zaspala, Pecci jo je zopet oživil.

IV.

Nesrečni leti 1853 in 1854.

Sedem let je že Pecci pastiroval v svoji škofiji. Politični vihar l. 1848. se je večinoma polegel, pa zadele so škofijo druge nesreče. Celo spomlad l. 1853. je deževalo; polja so ležala pod vodo, a nebo je bilo vedno pokrito s težkimi oblaki. Slaba letina in lakota trkali ste na duri, žalostno je gledal poljedelec po svojih poplavljenih njivah. Nadloga r i človeka moliti. Pa procesije in molitev, vse se je zdelo z stonj. Konečno se obrne Pecci v molitvi do presv. De- ıe Marije.

Kakor znano, imeli so v Peružiji shranjen zaročni prstan ırijin. S tem prstanom je hotel škof napraviti procesijo. ıstni odborniki se tej želji sprva ustavljajo, ker prstan je

bil mestna lastnina in od pamtiveka se nikoli ni prenesel iz stolne cerkve. Ko pa dež ne preneha in Pecci ponovi svojo željo, izročé svetovalci ključe do shrambe. Pecci napove procesijo na nedeljo, 1. junija. Akoravno je vedno deževalo, nabralo se je ljudstva iz mesta in z dežele do 50.000. Poveljnik avstrijske posadke opomni škofa, da se bodo godili nemiri, ker se je zbralo toliko ljudij. Pecci ga zagotovi, da ne bode nemirov. Po večernicah prične se procesija v najlepšem redu. Prvi šli so kanoniki, za njimi škof Pecci z Marijinim prstanom, vsa duhovščina in brezštevilna množica ljudstva.

Ko škofu naznanijo, da še vedno dežuje, odgovori kratko: „Fede, fede!“ zaupanje, zaupanje! Ko stopijo iz cerkve, dež poneha, le posamezne kaplje rosé izpod neba. Pod milim nebom zunaj mesta bil je postavljen altar, od koder se je videlo po okolici. Pecci dá blagoslov s prstanom na vse štiri strani. Pri zadnjem blagoslovu se oblaki razpodé in solnčni žarki padejo na ganjeno množico. S tem dnevom sprevrže se vreme, in akoravno žetev ni bila bogata, vendar je prekosila vse upanje.

Zima prikima in ž njo tudi lakota. Previdni in skrbni Pecci je vse storil, da polajša revežem nesrečo. Na njegovo prošnjo ustanovili so plemenitaši, duhovščina in bogati meščani društvo, ki je s prostovoljnimi darovi kupovalo živež revnim ljudem. Ko sila narašča, uredili so kapucini na Peccijevo povelje kuhinjo v njegovi palači, kjer so reveži opoldne dobivali priprosto, pa tečno jed. Pecci sam je delil jedi med uboge.

Lakoti pridruži se potres, ki je rušil poslopja po celi deželi. 12. februarja 1854 zjutraj strese se trikrat vsa zemlja v okolici. Ljudje v strahu drvé iz hiš na ulice, in ker tu ni bilo varno, na prosto iz mesta. Hiše se rušijo, dimniki se zvračajo s streh, ljudje kričé in umirajo pod razvalinami.

Po letu se prikaže še kolera. V mestu jih je pomorila le malo, toliko več v okolici. Tako je petera nesreča zapored zadela škofijo: upor, povodenj, lakota, potres in kolera. Pecci je, kolikor mòč, pomagal ljudstvu, ob jednem pa tudi ljudstvo resno svaril pred pregrehami, ki so vzbudile Božjo jezo. Očital jim je preklinjevanje, bogokletje in versko mlačnost.

Vdrugič potuje po svoji škofiji, da osebno opominja narod k boljšemu življenju.

V.

Kardinal.

Kakor smo slišali, sklenil je bil papež Gregorij XVI. že l. 1845. Peccija imenovati kardinala. Vsled papeževe smrti se je zavleklo slovesno imenovanje. 19. decembra 1853 ga papež Pij IX. imenuje kardinala sv. rimske cerkve. Pecci pride v Rim in se mora udeležiti vseh svečanostij, ki so bile od nekdaj o takih prilikah v navadi.

22. decembra 1853 prejme kardinalski klobuk in naslov t. j. cerkev sv. Krizogona. Pridružili so ga mnogim cerkvenim kongregacijam, pri kterih pa ni mogel sodelovati, ker je moral kot škof stanovati v Peružiji.

Po dokončanih slovesnostih se je podal kardinal Pecci v svojo škofijo in gledé na nesreče svoje škofije si je prepovedal slovesen sprejem. Vendar mu pride naproti velika množica, pozdravljajoč ga z glasnim „evviva — živeli!“

VI.

Mirni dnevi.

Kakor tlí žrjavica pod mrtvim pepelom, tako je navidezno mirovala revolucija po laških deželah. Kot moder politik je bil Pecci prepričan, da v kratkih letih nastanejo novi politični viharji; zato je hotel dobro porabiti mirne dni v blagor naroda. Že kot škof opravljal je vestno in marljivo dolžnosti svoje službe, toliko bolj se je potrudil kot kardinal, da postane ljudstvu o č e, u č e n i k in p a s t i r.

Sirotišnico je bil že l. 1853. premestil na drugi kraj v Peružiji, razširil jo ter pomnožil rokodelstva, kterih so se učili dečki. Sedaj prenaredi hišna pravila in pokliče iz Belgije usmiljene brate kot učitelje v sirotišnico. Osirotelim deklicam izroči kot sirotišče prejšnjo deško sirotišnico.

S pomočjo dobrih ljudij je odprl 8. decembra 1855 zavetišče (asil) za zanemarjena odrasla dekleta; vodstvo so prevzele sestre božje previdnosti iz Belgije. Ravno te sestre so nadzorovale tudi v obližji zavetišče nesrečnih deklet.

Grofinja Lavra Donini je zapustila precejšnjo svoto kot u novo za onemogle žene. Tudi ta zavod je Pecci ustar il l. 1856.

Največjo skrb pa je imel za svoje semenišče. Odpočil s je od dela, ko je bival sredi bogoslovcev. Malokedaj je z udil navadne svečanosti in veselice v semenišču. Tu-sem

je peljal vsacega visokega gosta; to je bilo njegovo veselje, njegov ponos. Večkrat je prišel neoglašen v semenišče ob učnih urah, o počitku ali ob času kosila. Spoznal je natanko vsacega bogoslovca, in ti so ga ljubili kot svojega očeta. Jeden je bil v vednih skrbeh radi svojega poklica. Gre h kardinalu in mu odkrije svoje srcé. Pecci ga mirno posluša, na to mu položi roko na ramo rekoč: „Jacta super Deum curam tuam“ — „Bogu izroči svojo skrb.“ Te besede potolažijo bogoslovca, in bil je pozneje jeden najboljših duhovnikov v škofiji.

„Pasi moja jagnjeta, pasi moje ovce!“ govoril je Gospod sv. Petru. Te besede veljajo sploh vsem dušnim pastirjem. Pecci je opazil, da imajo otroci po župnijah njegove škofije različne katekizme. Na podlagi Bellarminovega katekizma izdá Pecci l. 1856. nov katekizem, ki je še vedno v rabi.

Ko otroci izostanejo iz šole, večinoma pozabijo šolske nauke ter zajdejo v slabe tovaršije. Kardinal Pecci vpelje po vzgledu sv. Filipa Nerija „otroške vrte“ (giardini). Ob nedeljah in praznikih naj bi se odrasli dečki zbirali najprej v cerkvi pri krščanskem nauku, potem pa v „vrtu“ pri nedolžnih igrah. L. 1858. je Pecci v pastirskem listu priporočil vsem župnikom svoje škofije, da ustanové in podpirajo tudi po deželi jednake „vrte“. V Peružiji je kardinal Pecci sam obiskaval take „vrte“, pošiljal jim polne koše sadja in revnejim tudi obleko.

Skrbel je tudi za višje šole. Tako je ustanovil višjo šolo za deklice višjih stanov ter jo imenoval „conservatorium Pium“, na čast papežu Piju IX. Ker je bil kot škof ob jednem tudi kancelar vseučilišča v Peružiji, izdal je nova pravila gledé sprejema dijakov, učne tvarine in redne božje službe.

Posebno pa si je prizadeval, da so se duhovniki vsestranski poučevali v bogoslovskih naukih. V semenišče je poklical najboljše učitelje. Pri javnih skušnjah predsedoval je navadno sam ter najboljšim bogoslovcem delil darila.

L. 1859. je kardinal Pecci ustanovil akademijo sv. Tomaža Akvinskega. Ta akademija je bila društvo duhovnikov, ki so se shajali jedenkrat na mesec, da so reševali bogoslovska in modroslovska vprašanja na podlagi naukov sv. Tomaža. Pri vsaki sta morala dva uda brati svoje izdelke, o kterih so se potem razgovarjali. Tvarino prihodnje seje je predsednik vedno naznanil, da so se pripravili vsi udje. Tako je Pecci vzgojil najboljšo duhovščino v celi Italiji.

Ko je bilo 8. decembra 1854 proglašeno v Rimu „Brezmadežno Spočetje“ Marije Device kot verska resnica, porabil je kardinal Pecci to priložnost, da je med ljudstvom znova oživil češčenje Matere Božje. Vpeljal je „šmarnice“ ter venčal slovesno vpričo mnogobrojne množice podobo Marijino.

Vsled neke organske napake ni mogel dolgo govoriti. Kri mu je stopila v glavo, usta so mu usahnila in glas mu je odpovedal. Zato je nastavil v Peružiji izvrstne govornike (pridigarje), sam pa je v pastirskih listih podučeval narod. Vendar je bil njegov trud večinoma zastonj. „Seme je padlo na skalo in je usahnilo, ker ni imelo vlage“. Peružijanci so ostali vedni sovražniki papeževe vlade; skrivne protiverske družbe so z vsemi močmi nasprotovale cerkvi, in Mazzini s svojimi tovariši šuntal je narod. Celó Pecciju so se uprli, ko je hotel preustrojiti „collegium Pium“ in pregledati račun raznih bratovščin. Jedina tolažba sta mu še ostala dobra duhovščina in večina vernega ljudstva. L. 1857. mu pošlje Pij IX. v dar dragocen zlat kelih za stolno cerkev in kmalu potem pride papež sam v Peružijo, gredoč na božjo pot v Loreto. Ko se Pij IX. vrne, spremi ga kardinal Pecci v Rim.

VII.

Vojska.

S pomočjo francoskega cesarja Napoleona III. pričel je l. 1859. „Sardinec“ Viktor Emanuel vojsko proti Avstriji. Ker so Francozi in Lahi našo armado premagali 4. junija pri Mažentì, morali so Avstrijci zbrati vse svoje vojake, ki so bili razstavljeni v papeževi deželi. Komaj zapusté avstrijske posadke papeževa mesta in se po Italiji raznese glas o laški zmagi, prične se revolucija 12. junija v Bolonji, 14. junija v Peružiji in takoj tudi po drugih severnih mestih papeževe dežele. V kratkih dneh je bilo vse v ognju za laškega kralja Viktorja Emanuela. Kardinal Pecci je bil v veliki nevarnosti, ker ljudje niso divjali le proti papeževi vladi, marveč sploh proti cerkvi in duhovnikom. Prijatelji svetujejo Pecciju, da naj natihoma zapusti mesto — toda kot dober pastir ni hotel zapustiti svojih ovčic ob uri nevarnosti. Videl je sam, kako so uporniki trgali papeževe grbe z mestnih vrat in državnih poslopij.

Viktor Emanuel ni bil še papežu napovedal vojske, ker je imel preveč opraviti z Avstrijci v Lombardiji. Zato dobi papežev general Šmid povelje, da s svojimi vojaki najprej

zaduši vstajo v Peružiji. 20. junija je že stala papeževa armada pred Peružijo. Ker se vstaši niso hoteli udati, prideró papeževi vojaki s silo v mesto in razkropé puntarje. Mesto je bilo sicer zopet v papeževi oblasti, toda prebivalci so čakali le priložnosti, da se znova vzdignejo. Z vso zgovornostjo je Pecci v pastirskem listu skušal pomiriti nemirne duhove, pa „zjedinjena Italija“ je ljudem rojila po glavi. Viktor Emanuel je dobil Lombardijo, znani Garibaldi je podvrgel Sicilijo laškemu kralju, veliko vojvodino Toskansko in druge manjše deželice osvojili so si Piemontezi s silo — tako je prišla zdaj na vrsto papeževa dežela.

11. avgusta 1860 dá Viktor Emanuel svoji armadi naslednje povelje: „Pojdemo v Marke in Umbrijo, da napravimo red v onih zapuščenih deželah, oprostimo narod in da spolnimo njegovo voljo.“

Med tem so dohajali iz vseh dežel prostovoljci, da branijo papeževo ozemlje. Toda kaj naj stori mala moč proti veliki armadi?

11. avgusta prestopi piemonteška vojska v Umbrijo, 14. septembra je stala pred Peružijo. Brez boja pridejo v mesto, le papeževa posadka na „gradu“ branila se je nekaj časa. Kardinal Pecci je bil v veliki nevarnosti. Neki hudobnež zakriči, da so v škofovi palači skriti papeževi vojaki. S sekirami hočejo Piemontezi razdrobiti zaprta vrata. Na to zakliče kardinalov brat Jožef Pecci z okna, da jim hoče odpreti. Komaj odpre vrata, zapodi se proti njemu piemonteški vojak, in bil bi ga umoril, ko bi ga ne bil zadržal general Pallavicini. Vojaki vderó v palačo in odnesó, kar jim pride v roke. Blazine pomečejo skozi okna, drugi vlomijo v klet do vina. Kardinalu dovoli general Pallavicini, da se sme preseliti v misijonsko hišo, nastavi stražo in mu obljubi odškodnino, kar so pokvarili vojaki.

Kmalu potem proglasijo Viktorja Emanuela — kralja Italije. Vsled pogodbe (15. sept. 1863) med Francijo in Italijo zapusté francoski vojaki deželo, ki je še papežu ostala, Viktor Emanuel pa obljubi, da se ne dotakne ostale dežele sv. očeta.

Pride nesrečno leto 1866. Avstrijci premagajo Lahe pri Kustoci in pri Visu, vendar jim morajo odstopiti Benečij . Vsa Italija je zjedinjena pod laškim kraljem, le Rim z ok - lico ostane še papežu.

Tudi to ped zemlje hoče Garibaldi podjarmiti lašker u kralju; pa bil je premagan pri Mentani, in Rim ostane e

papežev do l. 1870. Ko pa se tega leta vname francosko-nemška vojska, pridere 20. septembra 1870 laška armada tudi v Rim, in papež je tujec na lastni zemlji.

Tretji del.

I.
Nova vlada.

Štirinajst let je sedanji naš sv. oče kot škof vodil škofijo v Peružiji, ko so Piemontezi zaseli Umbrijo s silo in zvijačo. Leta 1860. je postal podložnik novega kralja. Pričela se je nova dôba njegovega življenja, dôba bojev z laško vlado.

Kakor povodenj so se razlile nove proticerkvene postave laške vlade po deželi. Prišli so v vse urade zagrizeni brezverci, ki so neutrudljivo izvrševali višja povelja. Najbolj se je odlikoval kraljevi namestnik Pepoli, ki je samovoljno postopal proti vsem cerkvenim napravam. Dominikanci so morali v 24 urah zapustiti samostan, pri duhovnikih so preiskovali stanovanja in marsikterega vrgli v ječo. Kardinal Pecci ni molčal, marveč srčno in odločno se oglasil proti nasilstvu in krivicam. Ker je dobro poznal državne postave, dokazal je uradnikom natanko vse samovoljnosti. Novi gospodje kmalu spoznajo, s kom imajo opraviti. Sprva so ga sovražili, v kratkem času pa spoštovali, kakor nobenega druzega škofa v deželi. Pecci je visoke, koščene postave, jasnega obraza, njegov govor je premišljen in odločen, učenost vsestranska, življenje priprosto in brez madeža. Pecci je tedaj mož, kterega mora spoštovati tudi nasprotnik.

Posebno vojaki so spoštovali neustrašljivega in odločnega kardinala. Zbolel je vojaški duhovnik. Ko Pecci zve o tem, piše poveljniku piemonteških vojakov ter ga prosi, da bi smel obiskati bolnega duhovnika v bolnišnici. Poveljnik mu preprijazno odgovori, da je kardinalu bolnišnica vedno odprta. Ko Pecci stopi v bolnišnico, pozdravijo ga po vojaški navadi prostaki in častniki, pa obgovoriti ga ne drzne se nobeden. Kardinal umirajočega potolaži ter vsem navzočim podeli blagoslov. Nekega dne sta bila dva piemonteška častnika pri sv. maši, ktero je daroval kardinal Pecci. Plemenito obnašanje, častitljivost in pobožnost kardinalova ta dva častnika tako pretrese in gane, da po sv. opravilu

stopita v škofovo palačo, hoteč se Pecciju izpovedati. Kardinal je bil takoj pripravljen.

Neki Passaglia je spisal izjavo proti svetni oblasti papeževi, in to so podpisali tudi trije duhovniki. Ko Pecci to zve, prepove jim brati sv. mašo in vsa duhovniška opravila. Ti trije tožijo kardinala pri svetni gospôski. Predsednik sodnije pozove kardinala na odgovor „radi kaljenja javnega mirú." Ko ljudje to zvedó, hudujejo se sploh nad sodnijo, ki hoče osramotiti spoštovanega kardinala. Dan obravnave pride — kardinal ostane domá. Predsednik sodnije pa nima toliko poguma, da bi s silo Peccija pripeljal v sodišče. Obravnava se je končala, Pecci je bil oproščen.

Kako previden in moder je bil kardinal, kaže naslednji slučaj. Nekega dne pride k njemu imeniten gospod in nekaj zahteva, česar mu kardinal ni mogel dovoliti. Nevoljen mu óni zapreti: „Še so sodnije, do kterih se morem obrniti!" — „Tako, tudi Vi se hočete okoristiti v sedanjih razmerah?" vpraša ga kardinal. Te besede pretresejo imenitnega gospoda. Obrne se h kardinalu, poljubi mu roko rekoč: „Odpustite mi, prevzvišenost, nepremišljeno besedo; popolnem se udam Vaši razsodbi."

Meseca junija leta 1860. je laški pravosodni minister predložil poslancem v zbornici načrt nove postave o „civilnem zakonu". Komaj so Piemontezi zaseli Umbrijo, hoteli so takoj vpeljati to postavo, akoravno še ni bila potrjena od poslancev in kralja. Kardinal Pecci in drugi škofje v Umbriji pošljejo vladi odločen ugovor proti temu nasilstvu, pa zastonj. Škofje niso mogli druzega storiti, kakor da so podučili župnike, kako se imajo ravnati. Kardinal Pecci spiše obširno razpravo o „civilnem zakonu". Učeno razloži začetek tega zakona, nasprotje nove postave s cerkvenimi in državnimi postavami, kakor tudi škodljive nasledke civilnega zakona za cerkev, družbo in državo. Ta razprava, ktero je podpisalo 14 škofov, bila je tiskana v Florenci v mnogih izvodih. Pecci izroči to razpravo in posebno pismo nekemu duhovniku, da ju nese kralju Viktorju Emanuelu v Florenco. Toda duhovnik ni prišel do kralja. Pecci pošlje kralju po pošti isto pisanje in je razglasi tudi po časnikih. Vse zastonj! Še enkrat vložé škofje pritožbo pri ministerstvu — r dobé niti odgovora. Ko so se l. 1865. poslanci zopet pc svetovali o novi postavi gledé zakona, trdila je vlada, d velja postava v Umbriji že štiri leta brez nasprotja in škod Kardinal Pecci zopet ugovarja lažnjivi trditvi in v nove

pisanju dokaže slabe nasledke civilnega zakona za človeško družbo. Ves trud je brez koristi. Tudi ko se Pij IX. sam pritoži proti novi postavi, ničesa ne pomaga. Postava je bila potrjena za vso Italijo. Pecci je storil, kar je mogel, pa strasti in sovraštvo laške vlade bilo je večje, kakor njen razum.

Nova laška vlada je zatrla tudi samostane. 11. decembra 1860 pride povelje, da morajo menihi in nune v dveh mesecih zapustiti svoja tiha stanovanja. Z velikim trudom so nekteri redovniki dosegli, da so še mogli ostati, toda novincev niso več smeli sprejemati. Brez najmanjšega vzroka in pravice je laška vlada samostane pograbila in jih uredila za vojašnice, vojaške shrambe in zasobna stanovanja. Kardinal Pecci trudil se je veliko, da bi rešil škofiji samostane ter je podpiral menihe, ki so kar čez noč bili brez strehe. Bogati in verni katoliki so podpirali Peccija ter posameznim redovniškim družinam dajali pribežališča na svojih posestvih. Drugi so kupovali izpraznene samostane ter je menihom dajali v najem. Tako se je ohranil marsikteri samostan. Barnabite sprejel je Pecci v svojo palačo.

Pa ne le menihi, marveč tudi svetni duhovniki so morali trpko čutiti blagoslove laške vlade. Po vsem kraljestvu so morali duhovniki plačevati 4 odstotke svojih dohodkov, v Umbriji po 6 odstotkov. Leta 1862. je vlada naložila davek še na cerkveno premoženje, ki je požrl tretjino letnih dohodkov. Vse škofovske pritožbe ničesa niso pomagale. Tudi semenišče je vlada Pecciju vzela. Kardinal nastáni bogoslovce v svoji palači ter živi med njimi, kakor oče med svojimi otroci. Pozneje je kardinal sicer dobil semenišče nazaj, pa vlada je prodala semeniško polje in odbila tretjino letnih dohodkov.

Tudi ustanovo škofa Cittadinija, iz ktere je na leto 90 duhovnikov dobivalo podpore za časa duhovnih vaj, pograbila je vlada. Pecci se je dolgo trudil, da je dobil nazaj vso ustanovo — v laški državni renti. Vlada je dalje prodala vse škofijsko posestvo. Pecci jo toži, in vrnili so mu golo poslopje.

Vlada laška pa ni prežala le na cerkveno premoženje, te[illegible]več se je vrivala tudi v notranje cerkvene zadeve. Papeže[illegible] in škofovske naredbe in določila se niso smela razglasi[illegible] dokler tega ni dovolila deželna vlada (placetum regium). B[illegible]z vladnega dovoljenja papež ni smel imenovati novega šk[illegible]fa, niti škof novega župnika. Tako je bilo praznih mnogo šk[illegible]ij in župnij. Škofje so odstavili tudi nekaj duhovnikov,

ker so odobravali postopanje laške vlade. Tem duhovnikom je vlada plačevala na mesec po 60 lir. To pa zato, da bi zá-se pridobila nižjo duhovščino in rušila cerkveni red. Vendar so bili le štirje duhovniki med 200 Peccijeve škofije, ki so se udali laški vladi. Ta stanovitnost preganjanih duhovnikov je bila Pecciju velika tolažba.

Vlada je končno klicala bogoslovce med vojake. To je bil za cerkev hud udarec. Škofje v Umbriji obrnili so se skupno s prošnjo do kralja, da oprosti bogoslovce vojaške dolžnosti. Dobili so nepovoljen odgovor. Preostane jim jedino postavno sredstvo, da bogoslovce odkupujejo od vojakov. Kardinal Pecci ustanovi društvo duhovnikov in svetnih gospodov, ki so z rednimi doneski oproščevali bogoslovce vojaške suknje. Pecci je dal iz lastnega žepa precejšno svoto.

Kakor je laška vlada na jedni strani preganjala duhovnike in zatirala cerkev, tako je na drugi podpirala protestante. Kakor dež so se vsule protestantske knjižice po deželi. Pecci se je pritoževal pri vladi proti krivičnemu ravnanju, svaril pa je tudi svoje verne, da naj se ne pečajo s krivoverci. Ravno tedaj se je širila po Italiji tudi Renanova bogokletna knjiga „Življenje Jezusovo“. Kardinal Pecci v pastirskem listu dne 20. nov. 1863 dokaže Renanovo hudobijo in priporoči večjo pobožnost in češčenje sv. razpela.

Pecci je ustanovil tudi dva časnika, da sta zagovarjala cerkev in njene naprave proti nasprotnikom. L. 1866. opominja Pecci v pastirskem listu svojo duhovščino, da se bori z dobrimi deli, verskimi resnicami in vzglednim življenjem proti brezverstvu, ki se je vedno bolj širilo po laških deželah.

Ni čuda, da so v teh žalostnih časih razpale mnoge dobre naprave, ktere je bil Pecci ustanovil v prejšnjih letih. Vlada je povsod ovirala cerkev ter jej pograbila denarna sredstva.

Leta od 1860 do 1870 smemo imenovati dôbo boja v življenju sedanjega sv. očeta. Sicer je življenje vsacega škofa v sedanjih časih boj proti močém tème, proti valovom hudobije, vendar je ravno v onih letih razsajal tólik vihar po škofiji Peccijevi, da je le srčen, stanoviten in neutrudljiv mož, kakor ravno Pecci, mogel obvarovati škofijo večje nesreče in škode. Rešil je, kar je mogel rešiti: duhovščina njegova ostala je zvesta v preganjanju, semenišče je vzgajalo nove moči, pa tudi narod posebno po deželi je ohranil svoje versko prepričanje. Vse pa je občudovalo kardinala,

ki se ni zbal sovraštva svojih nasprotnikov, marveč je z železno voljo in bistrim umom, z besedo in dejanjem zagovarjal pravice sv. cerkve.

II.

Pri cerkvenem zboru.

Leta 1862., ko so bili japonski mučenci proglašeni svetnikom, prepovedala je laška vlada vsem škofom popotovanje v Rim. Tako ni bil kardinal Pecci že od l. 1856. v Rimu. Še le 29. junija 1867 o priliki osemnajste stoletnice smrti sv. apostolov Petra in Pavla pride tudi on v večno mesto. Že tedaj je papež Pij IX. škofom naznanil, da razpiše vatikanski cerkveni zbor; pričel se je 8. decembra 1869. Kardinal Pecci razloži v pastirskem listu pomen cerkvenega zbora in potem se podá v Rim. Zbralo se je nad 700 nadškofov, škofov in prelatov. Bile so štiri javne seje in okoli 90 tajnih. Pri vseh sejah je Pecci marljivo deloval. V zadnji javni seji 18. julija 1870 je bila slovesno proglašena papeževa nezmotljivost, in zbor se je odložil do nedoločenega časa. — Ko je Pecci tega pol leta bival v Rimu, seznanil se je s škofi iz vseh dežel, kakor tudi s cerkvenimi razmerami njihovih škofij. Pridobil si je mnogo novih skušenj. Posebno rad je občeval z dunajskim kardinalom, Jožefom Raušer-jem. Za časa zborovanja sta se mnogo pogovarjala o cerkvenih zadevah in tudi pozneje sta si dopisovala.

Komaj se Pecci vrne iz Rima v Peružijo, napadejo piemonteški vojaki zadnji koščék papeževe dežele. Do tega časa je namreč francoska armada varovala Rim in okolico proti Piemontezom. Ker je pa francoski cesar Napoleon III. Nemcem napovedal vojsko, moral je francoski oddelek armade zapustiti papeževo deželo, in Lahi se 20. septembra polasté Rima. Tako je rimski papež postal jetnik, ker svojega stanovanja v Vatikanu ne more in ne sme zapustiti brez nevarnosti. Nad tisoč let so rimski papeži stolovali v lastni deželi, a pride sovražnik in brez vzroka in brez vse pravice pograbi deželo sv. očeta. V Kvirinalu, nekdanji papeževi palači, vlada sedaj laški kralj; upajmo, da ne na večno.

III.

Veseli dnevi.

Kakor smo videli, doživel je Pecci do sedaj malo vesel dnij. Ko je pa laška vlada dovršila svoje delo in vso

Italijo združila v jedno kraljestvo, pomirilo se je ljudstvo po deželi in zopet večinoma sprijaznilo s cerkvijo. Leta 1869. je kardinal Pecci obhajal petindvajsetletnico svoje škofovske časti; 19. januarja 1871 pa petindvajsetletnico, ko je kot škof prevzel službo v Peružiji. Leta 1872. je prebival štiri tedne v samotnem kraju, na gori Alverniji, v samostanu sv. Frančiška ter se je vpisal v tretji red.

Leta 1876. je šel na božjo pot v Loreto, kjer je hišica sv. družine.

3. junija 1877. je papež Pij IX. praznoval petdesetletnico, odkar je postal škof. Kardinal Pecci gre v Rim s škofi iz Umbrije, Picena in Emilije ter v njihovem imenu častita sv. očetu.

Skrbel je v prvi vrsti za semenišče. Učni načrt je spremenil po potrebi časa ter najboljše može nastavil kot učitelje. Dvakrat je komisija laške vlade obiskala semeniške šole. Ker pa je našla vse v najboljšem redu in se prepričala o izvrstnem napredku semeniških gojencev, prišla ni več. Semenišče v Peružiji je bilo na najboljšem glasu, tu sèm so dohajali mladenči tudi iz druzih škofij.

Leta 1859. ustanovljena akademija sv. Tomaža je malo ne zaspala vsled političnega viharja. Leta 1872. jo Pecci zopet oživi; on sam je predsedoval mesečnim sejam, kjer so se temeljito razpravljali in zavračali krivi nauki sedanjega časa. Ob stoletnici sv. Tomaža (7. marca 1874) je akademija izdala cel zvezek razgovorov in razprav na čast „angeljskemu učeniku“, sv. Tomažu. Zadnje leto svojega bivanja v Peružiji (1877) je vpeljal mesečna posvetovanja svoje duhovščine ter jej stavil vprašanja iz dogmatike, morale in liturgike. Že iz Rima, predno je postal naslednik sv. Petra, pisal je svoji duhovščini: „Učite se vestno umetnost vseh umetnostij, voditi duše!“ Ustanovil je l. 1872. novo društvo duhovnikov, ki se je po njem imenovalo: zveza sv. Joahima. Vsak ud je plačeval na leto pet frankov. S temi rednimi dohodki je društvo podpiralo stare, onemogle in revne duhovnike. V kratkem času so vsi duhovniki škofije pristopili k temu društvu.

Pregnanim menihom je preskrbel nova bivališča in službe v duhovnem pastirstvu.

Z veliko slovesnostjo je izročil svojo škof[illegible] o Srcu Jezusovemu in brezmadežni Materi M[illegible]riji. Pomenljive so besede, ktere je Pecci pri tej prilik[illegible] v pastirskem listu napisal do svojih vernikov: „Storite, da [illegible]e narodi popolnoma zavedó verskih svojih dolžnostij, in vi[illegible] [illegible]li

boste, da se pri narodih znova razcvetó pokorščina oblastim, medsebojna ljubezen, spoštovanje tuje pravice, sreča in mir. Če se pa trdovratno Njemu (Bogu) upirajo, prepusti jih strastim in neredu.“ — Ko je izročil svojo škofijo Mariji v varstvo, izpostavil je zaročni prstan blažene Device v stolni cerkvi. Papež Pij IX. je podelil popolne odpustke za štiri praznike v letu, ko se je izpostavljal prstan Marijin.

Pecci je skrbel, da so otroci posebno slovesno obhajali dan prvega sv. obhajila. Delil je sam z velikim veseljem ta sv. zakrament. Nabiral je tudi denar, da so otroci in njihovi stariši po sv. obhajilu imeli skupen zajutrek, in večkrat je kardinal prišel ob taki priložnosti v njihovo sredo ter jim na srce polagal sv. dolžnosti.

Cerkvena društva in bratovščine je kardinal vedno podpiral ter vpeljal še nove kot: bratovščino presv. Srca Jezusovega, otročičev sv. Jožefa, blažene Device itd. Posebno pa je razširil tretji red sv. Frančiška. Da bi ljudstvo še bolj utrdil v verskih resnicah, spisal je mnogo pastirskih listov. Priporočal je vedno župnikom vestno oznanjevanje božje besede in redno službo božjo.

Leta 1874. je ustanovil društvo pobožnih in zgovornih duhovnikov z imenom: „društvo delavcev v vinogradu Gospodovem“. Ti duhovniki so prevzeli misijonsko delo pregnanih menihov, vodili misijone ter tudi bolehnim duhovnikom pomagali v pastirstvu. Pecci je vpeljal v stolni cerkvi govore meseca marca na čast sv. Jožefu, meseca maja na čast Mariji.

Ker je iz Rima, Florence in drugih krajev dohajalo mnogo proticerkvenih listov v Peružijo, ustanovil je časnik „Il paëse“, „Dežela“, ki je izhajal dvakrat na teden ter pobijal napade na cerkev in njene nauke. Vredništvo tega lista je izročil profesorjem semenišča in drugim zmožnim duhovnikom.

Ljubezen ljudstva do cerkve in božje službe je toliko večja, kolikor lepše in čistejše so božje hiše. Zato je Pecci vedno nagovarjal verne po škofiji, da so po premožnosti zalšali cerkve. Najlepši vzgled dal je sam v stolni cerkvi. Nad 40 cerkev so ljudje ob njegovem času znova zidali ali temeljito popravili.

Leto 1875. je bilo sv. leto. Kardinal Pecci razpošlje 2 januarja po škofiji pastirski list, v kterem razloži začetek, p nen in koristi sv. leta. Kmalu potem določi dan navadnih p ›cesij. Vlada pa prepové procesije, češ da se s tem moti j ni red. Kardinal odločno ugovarja ter določi tridnevno p ɔožnost v stolnici.

IV.
Pesnik.

Laški minister Rattazzi je Peccija imenoval jednega najboljših laških pesnikov tedanjega časa. Pecci ni bil učen le v cerkvenih naukih, marveč učil se je tudi drugih znanostij. Starorimskega pesnika Virgila, ali laškega pesnika Danteja znal je večinoma na pamet. Danteja n. pr. nosil je navadno pri sebi, kedar je po leti bival na deželi; priporočal ga je pri vsaki priložnosti tudi svojim bogoslovcem. Peccija je najbolj veselilo, kedar so posamezni semeniški profesorji pri posebnih slovesnostih narekovali latinske ali laške pesmi. Večkrat jim je Pecci kar odgovarjal v pesniških vrsticah. Posebno je Pecciju gladko tekla latinščina. Prvi laški latinci kot: Valauri v Turinu, Vitrioli v Redžiju (Reggio), Rossi v Faenci dopisovali so Pecciju ter si menjavali latinske pesmi. Pecci je zložil mnogo latinskih pesmij, ki se odlikujejo po čistem jeziku, pravilnih stihih in prelepih mislih.

V.
Zadnji pastirski listi kardinala Peccija.

Ko je Pecci l. 1878. zasedel stol sv. Petra, skušal je bivši laški naučni minister Bonghi iz zadnjih njegovih listov svetu dokazati, da mora propasti katoliška vera, ako se ne preosnovi po načelih ministrovih. Zato hočemo čitatelju podati nekaj najlepših naukov iz pastirskih listov l. 1867, 1871, 1876, 1877 in 1878.

„Gospod je dal za vsé veliko postavnó knjigo svojega razodenja, **sv. evangelje**, da bi združil v j e d n i v e r i vse duhove, akoravno so raznovrstna in različna njihova načela; in da bi zvezal v j e d n i l j u b e z n i vsa srca, ktera napolnujejo različne in nasprotujoče si želje; pokazal je sam sebe kot živ vzgled bratovske ljubezni, ko je sam sebe daroval kot spravni dar ter vsem pridobil delež svojega odrešenja.“

„Oglejte si občudovanja vredno **cerkveno ustavo in uredbo!** Kot prava družba je ona zveza pametnih bítij, ki imajo skupne in določene namene in potrebne pripomočke; na čelu jej je o b l a s t, ki celoto oživlja in vodi . . . Brez središča, brez najvišjega sodnika in vodnika bi ne mogla doseči niti ohraniti jedinosti v veri, jedinosti v vladi. Akoravno je torej Kristus naročil vsem apostolom, da oznanujejo narodom evangelje, vendar je izročil l e P e t r u o b l a s t, da

pase jagnjeta in ovce t. j. narode in njihove pastirje. Njemu samemu je izročil ključe nebeškega kraljestva, njega je izvolil za temeljni kamen, skalo celi cerkvi, izvolil pastirja vsej čedi. Ta imenitna oblast, ki je postavljena v občni blagor in za trajno vladanje vse krščanske družbe, prešla je od Petra na njegove naslednike, rimske papeže. Ravno tako so škofje, ki so nasledniki apostolov v posameznih škofijah, od njih prevzeli službo, da s sv. Petrom vodijo cerkve; in sicer ne na škodo skupni jedinosti. Akoravno imajo namreč škofje čast pravih pastirjev in tudi po božji naredbi vodijo izročeno jim krščansko ljudstvo, vendar so papežu podložni kot prvaku, kakor se gibljejo manjši planeti okoli večjih. Oni so pastirji določene jim čede ter prejmó skrb za to čedo od najvišjega pastirja, kteremu je Jezus Kristus po sv. Petru izročil vesoljno vladanje cele čede . . .“

„Če pa cerkev izvira neposredno od Boga in ima od njega svoj namen, svojo uredbo, torej je ona naprava, ki nadkriljuje vse druge, ki ni odvisna od nobene svetne oblasti, ki ne more in ne sme se uklanjati človeškemu nadzorovanju in prenarejanju. Njena posebno vzvišena naloga je, da razširja razodete resnice in večno srečo človeško, in s tem mnogo presega nalogo vsacega druzega človeškega društva. Loči se bistveno od njega; zato je ne sme motiti nobena družba niti je nadzorovati pri njeni vzvišeni nalogi, kajti časne koristi se morajo podvreči večnim namenom, ne pa nasprotno.“

„Kje imate čast, bolj vzvišeno od te, kteri je izročena najimenitneja služba, da na zemlji nadomestuje Boga v blagor celega sveta? Moč njena sega do najskrajnejih zemeljskih mej, kjer živi vsaj jeden, v Kristu prerojen sin cerkve. Njej so podložni krščanski knezi in narodi brez izjeme; povsod ima papež oblast porabiti vso moč svoje pravice: da razširja pravo vero, da ohranjuje čisto vero in nravnost, da nareja red, odpravlja napake, opominja zgubljene ovce ter jih vodi do sreče . . .“

„Določba vatikanskega zbora, ki je potrdil nauk, kterega so vedno učili cerkveni očetje in najimenitneje šole, namreč **nezmotljivost** rimskega papeža v verskih in nravnih naukih, nikakor ni vzbudila velikih trum proti cerkvi, da bi se jih morali bati. Nekteri nesrečni, ki so že dolgo v prsih gojili prevzetno kal odpada, nadlegujejo svet s smešnim razporom in zaslužijo pomilovanje kot ljudje, ki padejo po lastni krivdi. Toda cerkev vsled tega ni na škodi, niti v nevar-

nosti. Že s početka so njih vrste maloštevilne, zmirom bolj pa se še krčijo; mrtvemu truplu, ki ga imenujejo starokatoličanstvo, ni moglo vdahniti življenja ne samopridno varstvo svetnih mogotcev, ne zlato, ne vsemogoče vabljive obljube."

„Cerkev nikakor ne nasprotuje omiki in izobraževanju, razvoju in napredku na nobenem polju človeške moči, volje in znanja. Ona je razširjala **luč in blagoslov** do današnjega dne v vseh stanovih, vseh duševnih naporih; in v 19. stoletju še ravno tako osrečuje narode, goji vedo, poraja pravo omiko, kakor v vsej svoji preteklosti. Kdor jej vzgojo človeštva trga iz rok, izruje rastlino iz njene zemlje: vsahniti mora; in skušnje sedanjega časa potrjujejo prejasno, kam ljudje zabredejo, ako mislijo narode olikati in vzboljšati brez Krista, brez cerkve."

„Modêrne od nevere okužene šole narodnega gospodarstva učijo, da je **delo** — prava naloga človeška, in cenijo človeka kot s t r o j (mašino), ki je toliko več vreden, kolikor več izdela. Odtod ona popolna malomarnost do n r a v n e vrednosti človekove; od tod grozno zatiranje revščine in slabosti . . . nekteri mislijo le na to, da bi človeka privezali na zemljo, da bi ga pogreznili in pokopali v svet, zato slabé duševno življenje v revnih žrtvah dela, ki je postalo zopet p a g a n s k o. Spred oči zginjuje in v pozabljivost se pogrezuje to, kar človeka povzdiguje k temu, da postane po volji božji k r a l j s t v a r s t v a, o t r o k b o ž j i, d e d i č n e b e š k e g a k r a l j e s t v a. Nasprotno pa gladijo pot vsemu, kar je v človeku č u t n e g a in ž i v a l s k e g a. Kdo pa ovira bolje to nezmerno poželenje sedanjega časa, kakor katoliška cerkev, ki po jedni strani vabi k delu, po drugi s posebno človeško modrostjo priporoča primerna sredstva, da varuje delo?" . . .

„Ker je cerkev postavila **temelj omiki**, in je zadostovala za 1900 v zgodovini človeštva slavnih let, kaj pa se je prigodilo nepričakovanega, da bi postala nezmožna nadaljevati lepo delo, in da nasprotuje pogojem, po kterih se človek povzdiguje v nravnem življenju? . . . Kdor se hoče udati vabilom **čutnosti**, temu kliče, da je prepovedan pogled, prepovedana misel. Spolnujte to zapoved, in z ostudnimi š[illegible] gami zginila bodo tudi slaba, medla telesa, ki krijejo osl[illegible] bele, nezmožne duše, in imeli boste c v e t o č e r o d o v e, trd[illegible] obrambo državljanskega reda; imeli boste č i s t e d u š e, kte[illegible] ne slušajo vabljivega mesa ter se družijo z r e s n i c o; nj[illegible] se udajo, v njenem svitu razširjajo luč med svojimi sestrami

„Človeku, kterega muči **dobičkarija**, kliče cerkev, da je lakomnost hlapčevanje, in da človek ne more ob jednem služiti Bogu in mamonu. Naj pridejo te besede na rodovitno zemljo v človeških srcih, in družba ne bo več imela v svoji sredi ljudij, ki neusmiljeno iščejo povsod le lastne koristi, ponehale bodo tatvina, goljufija, žalostna revščina in bankrot.“

„**Prevzetnega** opominja cerkev, da le ponižni more velik postati v kraljestvu božjem. Zlate besede; ravnajte se po njih in ukrotili boste upornega duha, ki noče biti pokoren nikomur in vedno išče ugovorov ... **Imajo li cerkveni sovražniki boljša sredstva, da zatró v človeku slaba nagnenja, ki so večna napota napredku omike?**“

„Ktere moralične vspehe, ki jih ima cerkev, pa morejo pokazati, ki sanjajo o omiki brez krščanstva, da jih zamenjajo z omiko, ki se je razcvela do take višine po prizadevanju cerkve? ... So li **mari zavist in nevoščljivost** znamenja žlahtnega in lepšega življenja? Ta se razširja od dne do dne, napolnuje srca revežev in siromakov in jih draži proti bogatinom. So li divji **srd, grožnje** požarov in umorov dokaz bratovskega in ljubeznivega mišljenja? Ali naj nas veselé in tolažijo mnogoštevilni in vedno množeči se **dvoboji?** Ne postajamo li **zopet barbari**, da-si ognjevito za omiko vihtimo orožje?“

„Dajte nam **zakonskih**, ki si prizadevajo izvrševati namene Kristusove v očetovski ljubezni, in rešili boste koristi omike. Sinovi, ki vzrastó v takih družinah, da obljudijo zemljo, bodo imeli globoko v srcih vpisana načela pravice, ki so tečaji javnega življenja; po modri vaji bodo v svoji podložnosti spoštovali oblast in pravične postave. Pri tacih stariših se bodo razvijali močni in trdni značaji, ki se ne dadó upogibati po sapi različnih tujih naukov. Po takih vernih in vzglednih družinah pridobijo si srečni otroci plemenito mišljenje, pošteno obnašanje in zvestobo v obljubah. Tako se družba moralično (v čednostnem življenju) prerodi, brez krika, pa z nenavadno močjo. In vendar je takih ljudij, ki hoté ponižati zakon do navadne državljanske pogodbe in ·hne proti „syllabu“, ki zavrže trditev, kakor da bi Kristus bil povzdignil zakona do časti zakramenta.“

„Paganski vladarji so sramotno zlorabili svojo oblast. **Oblast** pa, ki izvira iz krščanskih naukov, je zmerna, delavna, spešuje dobro, ker se boji neizogibljivih kaznij, ki po božji ·lbi zadenejo one, ki zlorabijo svojo oblast in slabo vladajo.

— Pokorščina, ki je neobhodno potrebna vsled urejene človeške družbe, ne pozna grenkobe, sladka je in lahka. Strašljivih in bojazljivih podložnih cerkev ne vzgaja; ne, ti se nabirajo v drugem naročju, v onih državah, ki ne poznajo druge pravice, kakor divjo silo. Gospodje, ki v rokah držé žezlo in vladne vajeti, ti naj se zopet približajo **Jezusu**, Njega naj posnemajo, po Njem naj vravnajo svoje življenje."

VI.

Pecci v domačem življenju.

Pregledali smo ob kratkem Peccijevo življenje do onega časa, ko je moral na višje povelje zapustiti Peružijo ter se preseliti v Rim. Zdi se nam umestno, da ravno tu nekoliko pogledamo v njegovo domače življenje.

Joahim Pecci je kot škof in kardinal v Peružiji marljivo vzgojeval dobro duhovščino, učil narod, branil vero, zatiral pregreho. To delovanje je moralo gotovo izvirati iz prave ljubezni do Boga in do človeštva. V njegovem srcu vrel je studenec, čist in močan, kterega oživljajoča voda se je iztekala v srca človeška. — Vsak dan je Pecci premišljeval v tihi samoti svoje kapelice, potem je bral sv. mašo; po sv. maši je molil še pol ure. Sv. Rešnje Telo je obiskaval v svoji kapelici, ali pa v stolni cerkvi. Vsak peti ali šesti dan se je izpovedal, jeden dan v mesecu je popolnoma določil molitvi. Vsako leto se je podal za več dnij k misijonarjem, kjer je imel svoje duhovne vaje. Izbral si je starega, častitljivega kanonika kot svojega duhovnega svetovalca in očeta. Prihajal je redno tudi k duhovnim vajam svoje duhovščine, da jih je opominjal in utrjeval. Trdil je vedno, da le duhovne vaje in ljudski misijoni morejo posvetiti škofijo.

Posebno pobožnost je Pecci gojil do bridkega trpljenja Jezusa Kristusa in neizmerno zaupanje do blažene Device. Častil je najbolj sv. Jožefa, sv. Frančiška Asiškega in svojega priporočnika sv. Joahima. Pri posebnih cerkvenih slovesnostih v mestu daroval je navadno sam sv. mašo. — Rad je obiskaval bolnišnice; celó ob koleri l. 1854. ni bežal pred boleznijo, marveč je tolažil bolnike in umirajoče. Kedar je zbolel otrok, hitel je k njemu, da mu podeli zakrament sv. birme.

Postopači, lenuhi in sploh ljudje, ki hoté živeti ob žuljih drugih, pri njem niso dobili podpore; toliko bolj usmiljeno srcé je imel do revežev.

Z duhovniki svoje škofije je občeval vedno prijazno. Večino svoje duhovščine je sam vzgojil; tako je vse dobro poznal, in ti so ga ljubili kot svojega očeta. — Do svojih poslov je bil milostljiv in dobrotljiv, s svojim obnašanjem si je pridobil veliko spoštovanje. Jeden mu je služil nad 20 let in je trdil, da ga vedno spreleti skrb in strah, kedar stopi pred kardinala. Vesten in natančen je bil Pecci v vseh svojih dolžnostih, natančnost pa je terjal tudi od drugih. Zvedel je bil, da neki semeniški profesor vedno prepozno dohaja v šolo. Nekega jutra gre Pecci sam v razred in prične podučevati. Čez deset minut pride profesor do vrat. Začudi se, da učenci tako molčé, kar pri njem ni bila navada. Odpre — in kardinala zagleda v šoli. V zadregi se hoče opravičiti, pa kardinal mu reče prijazno: „Zeló sem Vam hvaležen, ker ste mi dali priložnost, da sem se nepričakovano prepričal o napredku Vaših učencev.“ V pogovoru Pecci ne govori veliko. Tudi pri mizi raje posluša. Govori počasi, toda premišljeno. Sploh je vse njegovo obnašanje resno in mirno; vendar je včasi tudi ljubezniv in kratkočasen. Kakor Pij IX. ima tudi Pecci kaj dober spomin. Pozna ljudi po imenu, s kterimi je ob priložnosti govoril pred tridesetimi ali štiridesetimi leti.

V domačem življenju je kaj zmeren in priprost. Kot škof navadno dolgo ni mogel zaspati, zato ni zgodaj vstajal. Sedaj kot papež vstaja ob peti uri, ob šestih pa daruje sv. mašo, akoravno je še o polnoči videti luč v njegovi sobi. Jedí njegove so popolnem navadne; najljubša mu je juha. Akoravno Pij IX. zá-se ni potreboval veliko, vendar je Leon še zmanjšal določeno svoto. V Peružiji je po zimi precej hladno, vendar Pecci ni imel peči v svoji sobi. Le v oni sobi, kjer je sprejemal ljudi, stala je gorko zakurjena peč. Kedar je prišel v Rim, prenočil je v belgijskem kolegiju, v mali sobici z jednim samim oknom. Ob desetih dopoldne je mogel vsak k njemu priti, kdor mu je imel razodeti kako željo. Ob dveh je navadno kosil. Popoldne hodil se je sprehajat iz mesta. Otroke, ktere je srečeval, klical je k sebi, izpraševal iz krščanskega nauka ter jim delil podobice, ako so mu dobro odgovarjali. Tudi s poljedelci se je rad pogovarjal. Zvečer je bil najraje sam, da je bral in pisal.

VII.

Kardinal Pecci ključar sv. rimske cerkve.

Dva in trideset let je Pecci vodil škofijo v Peružiji. Postal je že starček pri osem in šestdesetih letih ter je hotel

zadnje dni svojega življenja preživeti v miru pri svoji čedi. Popisal je po zimi od l. 1876. do 1877. svoje življenje v pesmi ter jo poslal svojemu bratu Jožefu. — Prišlo je drugače.

Kardinal Filip de Angelis, ključar sv. rimske cerkve, je umrl. Ker je Pij IX. že čutil, da mu potekajo dnevi življenja, hotel si je odbrati namestnika ter izročiti službo ključarja drugemu kardinalu. Vsakdo je mislil, da postane ključar jeden kardinalov, ki stanuje že dalje časa v Rimu in pozna ondotne razmere. Začudijo se ljudje, ko Pij IX. imenuje 21. septembra 1877 Peccija — ključarja rimski cerkvi.

Ključar ali kamornik (camerlengo) je v Rimu jedna najimenitnejših služeb, ktero opravlja kardinal. Ključar je papežev finančni minister, predsednik najvišjega sodišča, kancelar rimskega vseučilišča; v njegove roke so prisegali rimski župan, papeževi namestniki v njegovih deželah in drugi višji uradniki. Takoj po papeževi smrti prevzame on s tremi prvimi kardinali vladanje sv. cerkve. On je gospodar v papeževi palači in varuje ključe od papeževega stanovanja. Ključar mora preskrbeti zbornico za volitev novega papeža ter podpisuje vse določbe sv. kolegija kardinalov.

Ko je Pij IX. izročil Pecciju to častno službo, bil je že nevarno bolan; zato so se okrajšale navadne slovesnosti. Ker je Pecci prevzel mnogo opravil, moral je stanovati v Rimu. V Peružiji ga je nadomestoval namestni škof Karol Lorenzi. Pecci je videl, da Pij IX. kmalu zatisne oči, zato je moral natanko znati vse ključarjeve dolžnosti po papeževi smrti. In to je bilo jako težavno delo v tedanjih razmerah. Ministri laškega kralja naznanili so papežu, da po njegovi smrti sami prevzemó začasna opravila papeževega ključarja. Posebno so poudarjali, da zapečatijo papeževe sobe in z vojaki zasedejo Vatikan. Pecci je moral torej še o pravem času vse preskrbeti, da laška vlada ne moti volitve novega papeža. Ko bi se Lahi hoteli v Rimu vtikati v volitev novega papeža, morali bi se kardinali zbrati v drugem pripravnem mestu. Pecci je v treh mesecih proučil vse določbe prejšnjih volitev, posebno pa volitev Pija VII., ki se je vršila v Benetkah. Vsako nedeljo so imeli kardinali o tej zadevi ,posvetovanja pri državnem tajniku Simeoniju.

Pri vseh teh opravilih je Pecci še vedno skrbel za sv( ) škofijo. Tri dni po Pijevi smrti, 10. februarja 1878, pos l je še zadnji pastirski list vernim svoje škofije. Nekaj dı j prej so hudobneži oropali cerkev sv. Dominika. Pecci je d - ločil tridnevno spravno pobožnost, in Pij IX. je daroval or -

pani Materi Božji krono in Jezuščku žezlo in zemljo iz čistega srebra. Pri tej priliki je papež govoril kardinalu pomenljive besede: „Vzvišenost, vzemite krono in žezlo; jaz sem že star, kaj naj ž njima storim?“ Že l. 1853., ko je Pecci postal kardinal, bil je odločen peterim kongregacijam. Ker pa kot škof v Peružiji ni mogel stanovati v Rimu, tudi ni mogel sodelovati pri teh imenitnih odborih kardinalov. Sedaj pa, ko je stanoval v Rimu, udeleževal se je redno obravnav pri kongregacijah ter je natanko spoznal poslovanje cerkvenega vladanja. Seznanil se je dalje z mestnimi razmerami, z duhovščino, kakor tudi z nakanami laške vlade. Spomladi l. 1877. je prišel v Rim francoski minister Jules Simon ter se o novem papežu dogovarjal z laškimi ministri. Ravno tako se je tudi njegov naslednik Waddington vtíkal v cerkvene zadeve. Celó Gambeta je v Rimu zasledoval novega papeža, akoravno je še živel Pij IX. Mogoče, da je mogočni Bismark sam dajal nasvète laškim in francoskim ministrom.

Vse te spletke je Pecci natanko opazoval. K sreči je rusko-turška vojska zmedla glave evropejskim ministrom. Poleg tega je bila Nemčija oslabljena po kulturnem boju, Francija se je pečala z volitvami in v Italiji več tednov niso mogli najti novih ministrov. In nenadoma umrje še laški kralj, Viktor Emanuel, papežev veliki sovražnik. Zbolel je na sv. Treh Kraljev dan, 6. januarja 1878. Svojim zdravnikom je večkrat zaklical: „Prenesite me od tod, v Kvirinalu ne maram umreti!“ Bilo je prepozno; umrl je 9. januarja. Nenadna smrt kraljeva je dala ministrom toliko opravila, da niso mogli izvršiti svojih namenov ob papeževi smrti.

7. februarja 1878 zvečer ob 6. uri je Pij IX. izdihnil svojo pobožno dušo. Kar je storil kot papež v 32 letih, to ga proslavlja kot slavnega moža, kot jednega prvih rimskih papežev.

Takoj po njegovi smrti se zberó vsi v Rimu bivajoči kardinali, kterim predseduje Pecci, da se dogovoré o pogrebu in o volitvi novega papeža. Pij IX. je v posebnem določilu kardinalom pustil popolno prostost, izrekel je le željo, da mu hitro izvolijo namestnika. Ker je laška vlada na vpra-
nje avstrijskega in španskega dvora odgovorila, da se ne
vtikala v volitev, določili so kardinali Rim kot volišče.
eset dnij so še čakali kardinalov iz druzih dežel, 18. febr.
a je stopilo 60 kardinalov v zbornico (conclave) v Vatikanu,
volijo naslednika Piju IX.

VIII.

Volitev novega papeža.

Zarad pretesnega prostora ne morem obširno popisati priprave pred volitvijo, niti zbornice za papeževo volitev. Zadostuje naj naslednje. Javno mnenje je sploh Peccija imenovalo prihodnjega papeža. Že ko je postal kardinal, slišali so se glasovi, da Pecci postane Pijev naslednik. Znano je namreč prerokovanje škofa Malahija, da se bode Pijev naslednik imenoval „lumen de coelo“, to je „luč na nebu“. In res ima grb Peccijeve družine zvezdo na gorenjem polju. Kot škof je bil Pecci že znan po Italiji, in tudi tuji kardinali so bili že pred volitvijo sklenili, da volijo Peccija. Pri prvem glasovanju je dobil Pecci 18 glasov, kardinal Bilio 6, Franchi 5, Panebianco 2, drugi glasovi so se razcepili. Pri drugem glasovanju je dobil kardinal Pecci 34 glasov. Trebalo je torej le še nekaj glasov do dvetretjinske večine.

Ko se je naznanilo drugo glasovanje, prosi Pecci vse kardinale, da ne volijo njega; on da je slab in bolehen, in v kratkem času morali bi zopet druzega voliti. — Za Peccijem je imel največ glasov kardinal Bilio, ki je bil tudi mlajši od njega. Ta pa je naravnost rekel kardinalom, ki so hoteli njega voliti, da nikakor ne prevzame volitve. Te besede so odločile.

Takoj to noč so pripravljali stanovanje za novega papeža, kajti drugi dan je bila volitev gotova. Pecci je stanoval ravno nad papeževim stanovanjem. Bil je sicer truden, vendar ni mogel zaspati, ker so pod njim služabniki vedno razbijali in ropotali. Zgrabi svojo posteljo ter jo nese v stransko sobo. Tudi tu ne more zaspati, ker je v sosednji sobi nekdo glasno smrčal. Bežal je v tretjo sobo, kjer je na tleh pričakal dne.

Drugi dan je bil Pecci zeló truden in slab. Komaj se je vzdignil, da se je udeležil volitve. Pri tretjem glasovanju je dobil kardinal Pecci 44 glasov — torej novi papež je bil izvoljen 20. februarja 1878.

Ko je pri glasovanju Pecci slišal vedno le svoje ime in sprevidel, da bode izvoljen, zalile so mu solze oči, pero mu pade iz rôk ter postane bled kakor zid.

Ko je bila volitev končana, stopijo po navadi najstare kardinal-škof, kardinal-duhovnik in najstareji kardinal-dijako pred Peccija ter ga vprašajo, sprejme li volitev? Ta se ozı proti nebu in po kratki, srčni molitvi reče odločilne besede „Nisem vreden, da prevzamem to službo. Toda pokoren s' kolegiju spoznam v Vašem glasu — božji glas.“

Ko ga kardinal-dijakon vpraša, ktero ime si izvoli, imenuje ime Leon. Pecci je že od nekedaj posebno spoštoval papeža Leona XII., ki je vladal od l. 1823. do l. 1829. V svoji mladosti si je Pecci mislil Leona XII. kot pravi vzor in vzgled rimskega papeža.

Leon XIII. je bil torej naslednik Piju IX. Pred nami leži dolgo življenje, polno dogodjajev, trpljenja in bojev od otročjih let do sive starosti. Spoznali smo moža, kteremu je Bog podelil izredne darove duha in srca; videli smo oni jekleni in plemeniti značaj, ki je ponos človeštva, čast cerkvi in duhovščini. Leon (Lev) XIII., pomenljivo ime, ker leva potrebuje o sedanjih časih katoliška cerkev, da jo brani proti silnim sovražnikom.

Hitro so se bili zjedinili glasovi ter imenovali najvrednejšega, najboljšega naslednika slavnemu Piju. S solzami v očeh sprejme to volitev in si naloži zapuščino svojega sprednika, k r i ž, na svoje rame.

Četrti del.

I.
Papežev blagoslov in kronanje.

Takoj po volitvi obleče novi papež škofovsko obleko, in kardinali prvi čestitajo novemu poglavarju sv. cerkve.

Na širnem prostoru pred cerkvijo sv. Petra se zbere velika množica ljudij, pričakujoč naznanila volitve. Visoka okna nad cerkvenim preddvorom se odpró, in sivi starček, kardinal Katerini, naznani ljudstvu veselo sporočilo rekoč: „Naznanim Vam veliko veselje: papeža imamo, prevzvišenega in prečastitega gospoda Joahima Peccija, ki si je izvolil ime: Leon XIII.“ Po stari navadi je vrgel z okna koščekpapirja, na kterem so bile zapisane prejšnje besede. Od ust do ust šle so besede: „Pecci, Pecci, Leon XIII.!“ Oglasé se zvonovi po vseh cerkvah v mestu in naznanjajo narodu veselo novico. Brzojav (telegraf) raznese to vest v kratkih urah po širokem svetu. Vse je bilo zadovoljno s to izvolitvijo, kajti spoštovali so Peccija prijatelji in sovražniki.

Ob jednem se je raznesel glas, da bo popoldne ob četrti uri novi papež podelil apostolski blagoslov. Brezštevilna množica ljudij se zbere v cerkvi sv. Petra in na širokem

prostoru pred cerkvijo. Vedeli niso, bode li sv. oče blagoslov delil s cerkvenega prizidka zunaj cerkve, ali v cerkvi. Do 1870. leta je bila navada, da so papeži delili blagoslov zunaj cerkve. Leon XIII. pa je opustil to navado vsled sovraštva laške vlade. Bil je slovesen trenotek, ko sv. oče Leon bledega obraza, s čistim in polnim glasom, v največji krščanski cerkvi prvič izpregovori besede: „Adjutorim nostrum in nomine Domini“, naša pomoč je v imenu Gospodovem. Proti nebu stegne svoje roke ter naredi trikratni križ nad klečečo množico. Ko izgovori zadnjo besedo: amen, vzdigne se iz nebrojnega naroda tisočeri „Evviva, živio“! Zvečer so bile razsvetljene vse hiše na trgu sv. Petra.

Drugi dan je bil slovesen „Te Deum“ v sikstinski kapeli. Potem je sv. oče vsprejel avstrijskega, francoskega, španskega in portugalskega poročnika, ki mu čestitajo v imenu svojih dvorov. Opoldne sprejme poslance iz Bavarije, Belgije in drugih držav; tudi mnogoštevilni domačini in tujci so sv. očetu izrekli svojo udanost. Vsacega sprejme sv. oče z največjo ljubeznivostjo. Jeden navzočih piše: „Pij IX. je bil oče, kjer je človek pozabil, da je pri vladarju; Leon XIII. je vladar, kjer človek čuti, da je pri očetu“. Do 3. marca je sv. oče sprejemal dan na dan zastopnike raznih društev, škofe in vernike iz laških in drugih dežel.

Vsled mnogih skrbij, dela in govorjenja je sv. oče jako oslabel; potreboval bi bil pri toliki starosti nekaj dnij počitka. Pa njegova jeklena volja je premagovala telesno slabost. Takoj so ljudje opazili, da mlajša in trdnejša moč vodi krmilo sv. cerkve.

Kronanje novega papeža se je vršilo v nedeljo, 3. marca. Sprva je bila določena za to slovesnost cerkev sv. Petra. Vse je že pripravljeno, nenadoma pa pride povelje, da se bode kronanje vršilo v Vatikanu. Ker namreč Leon XIII. laški vladi ni naznanil uradno svoje izvolitve, kakor drugim vladam, bila je nevoljna ter naznanila papežu, da ne more skrbeti za red v cerkvi ob kronanju. Papež pa radi tega ni mogel vladi naznaniti svoje izvolitve, ker bi bil s tem priznal njeno roparstvo in sovraštvo do cerkve. Da se torej ni motilo kronanje v cerkvi, vršila se je vsa slovesnost po st[illegible]i navadi v vojvodski dvorani, v pavlinski in sikstinski kape[illegible]. Kardinal Di Pietro položi papežu na glavo papeško kron[illegible], tiaro, rekoč: „Vzemi s trojno krono ozalšano tiaro in ne p[illegible]zabi, da si oče knezov in kraljev, poglavar vesoljnega svet[illegible], namestnik Jezusa Kristusa, kteremu čast in slava na veke[illegible]

II.

Sovražnik in prijatelj.

Veselilo je vernega katoličana, ko je videl in slišal, da tudi cerkveni nasprotniki priznavajo lepe čednosti in posebno prijaznost Pija IX. Marsikteri pa se je čudil, da so tudi Leona XIII. njegovi svetni nasprotniki sprejeli s spoštovanjem in resnicoljubnostjo. V naslednjem priobčimo nekaj vrstic, ktere so pisali o Leonu njegovi nasprotniki. Iz njih spozna vsak, da je Leon čist in plemenit značaj, izvanredne bistroumnosti, ktero občudujejo tudi njegovi neprijatelji.

Prvi minister kralja Viktorja Emanuela, Urban Rattazzi, kterega je znani Thiers imenoval najbistrejšo glavo v Evropi, piše v nekem pismu, ki ga je objavila liberalna „Gazzetta d'Italija“: „Pecci je mož posebnega pomena, trdne volje in redke natančnosti v svoji službi. Ob jednem pa se more ponašati z najprijetnejšimi svetnimi oblikami. Ko je še bival v Beneventu, pokazal je velike zmožnosti in odločen, neupogljiv značaj. Večkrat sem govoril o njem s kraljem Leopoldom, ki ima bister pogled, kakor nobeden drugi kralj v Evropi. Ta ga je natanko spoznal in zeló čislal, ko je bil nuncij v Belgiji. Govorila sva o njegovi veliki prémoči, nepodkupljivosti, o njegovi vzvišenosti, ki naše vladne uradnike navdaja z nepremagljivim strahom. Brezmejna je njegova udanost do sv. Stola, nepremakljiva so njegova načela in vsled njegove neupogljive, zdrevenele stanovitnosti človek niti misliti ne more na popustljivost in slabost. V resnici moram priznati, da je on jeden onih duhovnikov, ktere moramo spoštovati in občudovati, mož bistrega političnega pogleda in še večje učenosti.“

Ruggero Bonghi, nekdanji laški naučni minister, piše o Leonu tako-le: „Brez dvombe je Pecci med prvimi bistroumi v kolegiji, zmernega, pa vendar krepkega značaja, kakor malokdo v njegovem stanu. Učil se je izborno, izvrstno opravljal svojo službo in bil je odličen škof. Gotovo je v z v i š e n v z o r k a r d i n a l s k i; o Pecciju smemo reči, da je vzor uresničil na sebi.“

Liberalni „Avvenire d'Italia“ pisal je o Pecciju takoj po Pijevi smrti: „Ne le kot «ključar sv. rimske cerkve» je Pecci najvažneji ud sv. kolegija, marveč tudi po svojem značaju, previdnosti, posebnih čednostih in velikih zaslugah, ktere si je pridobil za sv. cerkev. Spretno druži apostolsko pri-

jaznost z ostrostjo oskrbnika ter vzbuja ljubezen in strah. Po postavi je velik, in suh kakor puščavnik. Glava njegova je lepa, poteze so krepke in ostre, skoro voglate. Glas mu je lepo doneč in prijeten. Priprost, prijazen, duhovit v navadnem življenju, postane resen, častitljiv in vzvišen, kedar v bagru (škrlatu) in škofovski obleki opravlja javna (očitna) opravila. Pozna se mu, da je prešinjen z velikostjo in svetostjo svoje službe."

Ko je Pecci postal papež, pisala je o njem „Italie", glasilo laške vlade: „Priznati moramo, da je tiara dandanes velika teža, in da naloga novega papeža ni lahka. Leon XIII. je, kakor ga vsi sodijo, mož trdne volje, velike pobožnosti; njegov značaj in čednost sta vredna spoštovanja."

„Riforma" je pisala, da je Leon „pravičen in učen mož, prizanesljiv v političnem oziru, posebno natančen pri cerkveni upravi". Pristavi tudi željo, „da bi krčil svoje apostolsko delovanje na meje vere in ljubezni do bližnjega ter državljanski družbi prepustil nova pota vednosti in prostosti brez cerkvenega privoljenja." (!)

Med vnanjimi časniki so pisale londonske „Times": „Kardinal Pecci bo najboljši papež na svetu, če človeku dadó zmožnost za vzvišeno službo čednosti kot: zmožnost za vladanje, odločnost, čisto življenje, velika pobožnost, ljubezen, nadarjenost, omika, učenost, zmernost in moralne čednosti." Francoskemu listu „Journal de Débats", je pisal njegov dopisnik iz Rima: „Leon XIII. je velik, koščen, aristokratske vnanjosti; njegov obraz, da-si odločen, ima prijazen izraz . . . Trdijo, da je novi papež jako učen, celó pesnik. Njegov značaj je jeklen, pa vendar zmeren in posebno bistrega uma. Dodal bi tej svetli podobi nekoliko sence; toda zastonj sem povpraševal pri najhujših cerkvenih sovražnikih, nemogoče mi je bilo najti na njem najmanjšo grajo."

Če so pa cerkveni nasprotniki in očitni sovražniki vedeli toliko lepega povedati o novem papežu ter ga imenovali „luč na nebu", gotovo so bili toliko bolj veseli katoliki v Italiji, Nemčiji, Avstriji, Franciji, Belgiji, Španiji, na Portugalskem in Nizozemskem, v Angliji in Ameriki. Povsod so se obhajale cerkvene slovesnosti, in iz vseh dežel so dohajala čestitanja v Rim. To splošno veselje je pokazalo očitno, kako smešna je bila trditev, da je Pij IX. zadnji rimski papež in da bo konec katoliški cerkvi. Ne in nikoli! Kjer bije toliko milijonov vernih src za isto misel, ista načela, tu ni umiranja, marveč vedno mlado življenje.

Res da resni so časi, sovražniki napadajo cerkev in njene naprave od vseh stranij, pa veliko je tudi število katoliških, krepkih in zvestih bojevnikov, ktere vodi v boju Leon, lev, ki srčno in odločno vstraja in previdno krmi cerkveno ladijo po burnih valovih.

III.

Apostolsko delovanje Leona XIII.

1.

Ko človek doživi šestdeset, sedemdeset let, želi si navadno mirú in odpočitka na večer svojega življenja. Papež Leon XIII. je bil star že osem in šestdeset let, ko je prevzel vladanje sv. cerkve. Laška vlada je papeža oropala vse posvetne oblasti in pomoči, vojaki so stražili vatikanska vrata, kralji in cesarji so ga zapustili, na Nemškem je minister Bizmark zatiral katolike, povsod po Evropi so razsajali nevarni ljudje, — ko je Leon XIII. zasedel stol sv. Petra. Francoski kardinal Donnet je sporočil po papeževi volitvi: „Ko se je pri volitvi imenovalo vedno le ime «Pecci» ter je bila vedno večja gotovost, da bo on naslednik Piju IX., videl sem solzne njegove oči, in pero mu pade iz rok. Poberem ga in dam nazaj rekoč: Pogum! V tem trenotku ne gre za Vas, ampak za cerkev in prihodnost sveta!“ — V resnici, Pecci se je moral zbati težke butare, ktero je prevzel kot papež. Kakor Mojzes ob gori Horeb mogel je tudi Leon reči: „Kdo sem jaz, da bi šel k Faraonu in vodil Izraelove otroke iz Egipta?“ Pa takoj prve dni vladanja prešinila je osivelega Leona neka nadnaravna moč. Spolnile so se nad njim besede, ktere je nekdaj Gospod govoril Mojzesu: „Jaz bom s teboj!“

Kot državnega tajnika si je Leon XIII. izvolil posebno zmožnega kardinala, Aleksandra Franchi-ja, ki pa je naglo umrl 1. avgusta. Naslednik mu je bil kardinal Lorenc Nina, ki je bil postal kardinal 12. marca 1877. Temu kardinalu je Leon razložil v posebnem pismu žalostni položaj cerkve in rimskega papeža. Isto je povdarjal v prvem nagovoru zbranim kardinalom.

S skale sv. Petra vidi Leon XIII. po svetu veliko nevarnost neverstva, v ktero se pogreza človeštvo. Zato piše v prvi svoji okrožnici 21. aprila 1878: „Žalosten razgled se nam odpira pred očmi. Povsod tarejo človeški rod razno-

vrstne nadloge. Ljudje prezirajo in izpodkopavajo najvišje resnice, ki so trdna podlaga človeški družbi; predrzni so ter ne pripoznajo nobene postavne oblasti. Zaničujejo postave, ki urejajo življenje in branijo pravico. Neizmerno hrepenenje po posvetnem imetju in vživanju opazujemo pri človeštvu; mnogi pozabljajo na večnost, da sami sebe moré, ako ne morejo vživati posvetnih sladnostij. Brezvestno gospodarijo z javnim premoženjem, in pri tem hočejo taki brezvestni sleparji veljati med ljudmi za dobrotnike in zagovornike domovine, prostosti in sploh sleherne pravice. Po knjižicah širijo te krive nauke tudi med priprosto ljudstvo, kakor kužno bolezen. Od kod vse to? Odtod, ker zaničujejo cerkveno veljavo. Sovražniki so spoznali, da zatró državno in sploh človeško veljavo, če zatró božjo in cerkveno veljavo. Zato napadajo cerkev in povsod hité šolo ločiti od cerkve . . .

Ne naštevam vam tega, da bi vam pomnožil žalost, marveč da vam je jasna težavna in važna naloga, kako moramo v hudih časih po svoji moči zagovarjati in braniti resnico, pravico, ker cerkev je bila vedno njiju zaščitnica. Vsled greha je človeštvo odpadlo od Boga. Torej k Bogu nazaj, in povrneta se nam sreča in mir . . . . Ohraniti moramo rimskemu stolu njegovo čast, utrditi jedinost katoliške čede z njenim najvišjim pastirjem. O pravem času moramo v srca vsaditi resnice katoliške vere ter poduk v vseh vednostih uravnati po katoliških resnícah. V družini se mora pričeti najboljša vzgoja mladine, da se utrdi v pravi veri in poštenem življenju. Svetost zakona mora priti do svoje veljave. Pospeševati moramo nabožna društva, ki so se posebno v našem času ustanovila v prid katoliški stvari."

Leon XIII. je hitro sprevidel, da v mnogem oziru potrebuje državne pomoči. Zato si je takoj sprva prizadeval, da se z vladami toliko sprijazni, kolikor dopuščajo cerkvene koristi. Marsikteremu je gotovo znano, kako kruto je mogočni minister na Nemškem, knez Bizmark, preganjal katolike. Več sto duhovnikov in več škofov je moralo v ječo, ker se niso smeli pokoriti v cerkvenih zadevah ministrovi železni volji. Leon XIII. si je prizadeval, da prej ko mogoče poneha nesrečni „kulturni boj". Prejenjal je, kolikor so dopuščale nedotakljive cerkvene pravice. Večkrat so se pretrgali dogovori pa Leon XIII. je vedno znova pričel obravnave. In zadnji čas so se razmere zdatno zboljšale. Mnoge župnije in škofije, ki so bile prazne, dobile so zopet svoje pastirje.

Po pogodbi 27. decembra 1882 je Rusija pomilostila prognane škofe, in bilo je imenovanih dvanajst novih. Belgija in Prusija ste zopet poslali svoja poročnika v Rim. V Švici je dolgo divjal verski boj. Prognani Mermilod se je vrnil v Švico kot škof. Tudi Anglija je nastavila svojega zastopnika pri sv. očetu, ker tudi Angleži vedó spoštovati Leona XIII.

Ko je Leon XIII. čul zdihovanje nesrečnih katoliških Ircev, priporočal je angleški vladi, naj pravično popravi velike krivice, ktere so Irci trpeli toliko stoletij. Sv. oče pohvali Irce, ker so vedno neomahljivi v katoliški veri; ob jednem jih opominja, naj bodo previdni v boju za svoje pravice. Ko so se dogodili na Irskem grozni umori, svaril jih je Leon XIII. rekoč: „Začetek svobode je: varovati se zločinov.“ Irskim škofom je priporočal, naj mladino odgojujejo v krščanskem duhu.

V Vzhodni Indiji živi do 1,600.000 katolikov, ktere so v pravi veri podučili frančiškani in dominikanci, posebno pa sv. Frančišek Ksaverij iz družbe Jezusove. Vendar do najnovejšega časa ni bilo v Indiji pravega reda. Papež Gregorij XVI. in Pij IX. sta se že trudila, da bi uravnala cerkvene razmere. Angleži so katoliški cerkvi pustili popolno prostost po svojih deželah v Indiji, le Portugalci so se upirali. Leon XIII. je lansko leto po dogovoru s portugalskim kraljem konečno določil cerkveni red.

Na Francoskem so cerkveni sovražniki zapirali samostane, v šolah odpravili krščanski nauk, duhovnikom in škofom znižali ali popolnem ustavili službeno plačo. Leon XIII. se je večkrat oglasil ter obsodil krivično ravnanje nasprotnikov. Ob jednem pa pohvali francoske škofe in verno udanost večine francoskega naroda.

Kakor je Leon XIII. prijazen do vseh vnanjih vlad, tako je nepopustljiv in neupogljiv proti laški vladi, ki je brez vse pravice pograbila papeževo deželo. Lahi so pričakovali, da se bo Leon XIII. sprijaznil z laško vlado ter jej radovoljno prepustil Rim in deželo. Že v prvi okrožnici je Leon XIII. razodel, da se hoče držati načela svojega sprednika, Pija IX.: „Non posumus“, ne moremo in ne smemo. V svojih pastirskih listih, kakor tudi v ugovorih svojega tajnika je Leon vedno ponavljal, da laška vlada nima pravice do Rima, kterega je s silo vzela. Vedno obžaluje laško roparstvo ter živo popisuje žalostni položaj rimskega papeža. V prvem pastirskem listu piše Leon: „Kar Nas nagiblje, da

terjamo Svojo posvetno oblast, ni častilakomnost niti vladoljubivost, marveč ker se oziramo na Svojo službo in na verske vezí prisege, ki Nas vežejo. Posvetna oblast ni le potrebna, da varujemo popolno prostost svoje duhovne službe, temveč v nevarnosti sta občni blagor in sreča cele človeške družbe, dokler se imamo boriti za svetno oblast apostolskega stola.“ — Vlada laška pa ni bila zadovoljna le s papeževo deželo, oropala je tudi cerkve, samostane in druge verske zavode, n. pr. propagando, ki je podpirala misijone v daljnih deželah. V Rimu bi moral človek živeti, da bi videl in slišal, kako laški časnikarji zaničujejo sv. očeta in kako laška vlada zatira cerkvene pravice in ovira papeževo delovanje. — Ko bi hotel in mogel Leon spolniti laški vladi njene želje, potem bi bil le škof rimskega mesta in laškega kralja, in ne več poglavar vsega katoličanstva.

Leon je dosegel pri vladarjih v Turčiji, Kini, Perziji in na Japonskem, da smejo misijonarji prosto in varno razširjati sv. vero.

Takoj si je Leon pridobil spoštovanje pri vseh vladarjih. Sinova ruskega carja, nemški prestolonaslednik obiskali so papeža v Rimu. Nemški mogočni minister, knez Bizmark, pa je prosil sv. očeta, da razsodi prepir med nemško in špansko državo radi Karolinskih otokov.

2.

V svoji prvi okrožnici obžaluje Leon, da je državna oblast zgubila mnogo svoje veljave, ker zaničuje in prezira cerkveno veljavo. Od tod izvirajo upori in umori. Te besede papeževe so se uresničile. Dva hudobneža sta že napadla nemškega cesarja, ruskega cesarja so ubili nihilisti, poskušali so nezadovoljneži umoriti španskega, laškega in srbskega kralja. Zato je Leon v drugi svoji okrožnici (28. dec. 1878) zopet kazal nevarnosti, ki preté človeški družbi od socijalnih demokratov in jednakih nemaničev, ki bi radi brez dela živeli. Posebno lepa je okrožnica „Immortale Dei“, ki je izšla 1. novembra 1885. Kratek nje obseg je ta-le: Vsaka oblast izvira od Boga, vsaka država sloni na oblasti, ki je prišla od zgoraj. Treba je spoštovati vladarje, ti pa se morajo zvezati s krščansko družbo v skupno delovanje. Cerkvena oblast mora biti neodvisna in samostojna. Posvetna in cerkvena oblast pa morate biti združeni, kakor telo in duša. Cerkev ni sovražna svobodi in človeški znanosti. Cerkev rada podpira pravi človeški napredek. Treba se je potego-

vati za cerkvene pravice, da nasprotniki ne škodujejo cerkvi in človeški družbi.“

Sploh Leon ne opusti nobene priložnosti, da povzdigne svoj glas proti navidezni prostosti, ki z uporom in umorom ruši državni red in mir.

Zla in slabosti sedanjega časa se morejo ozdraviti, če se prične pri korenini, namreč v družini in pravi vzgoji mladine. Zato priporoča Leon že v prvi okrožnici vsem škofom, „naj vedno opominjajo svoje vernike, da radi poslušajo nauke o svetosti zakona in se ravnajo po zapovedih, s kterimi cerkev določuje dolžnosti zakonskih in otrok“. V okrožnici 10. febr. 1880 Leon obširno utemeljuje katoliške nauke o zakonu in ovrže zmote, ki jemljó zakonu sveti in pravi značaj. Razloži slabe nasledke civilnega zakona in njegovo nevarnost za človeško družbo, kakor tudi pogubljive postave, ki olajšujejo ločitev zakona. Opominja vlade, naj spoštujejo zakonsko svetost, in priporoča škofom, da se potegujejo za take postave.

Isto ponavlja Leon v svojem pastirskem listu do francoskih škofov 10. febr. 1884. Da je Leonu mnogo ležeče na mladini, pokazal je z besedo in dejanjem. Tako je ustanovil v Rimu po vseh mestnih okrajih ljudske šole pod cerkvenim nadzorstvom; na leto izdá za te šole nad pol milijona. Ustanovil je nadaljevalne šole za rokodelce, dekliške šole, društva rokodelskih pomočnikov. Misijonarjem posebno priporoča, da v deželah nevernikov posebno skrbé za dobre šole, in jim daje mnogo podpore. Vsako leto povabi Leon v Rimu učitelje in učence ljudskih in nadaljevalnih šol v Vatikan, kjer se z otroci razgovarja ter jih obdaruje, posebno revneje učence, z obleko. Tako posnema svojega nebeškega Učenika po besedah: „Pustite k meni otročiče!“

Važno je za celo življenje, če se že otroku vsadé v srce kalí vere in čednosti. Pa tudi odrasli mladenči na višjih šolah so v vedni nevarnosti, da izgubé vero, ki so jo še prinesli od doma. Najbolj razširjena je nevera med učenimi ljudmi. Mnogi taki brezverni ljudje so učitelji na najviših in srednjih šolah. Ali je čudno, da mladina po teh šolah večinoma izgubi vso vero, ko vidi navadno le slabe vzglede in sliši krive nauke? Zgodovinarji, naravoslovci in modroslovci očitno napadajo verske resnice in se posmehujejo verskemu prepričanju. Leon je to dobro opazil in večkrat priporočal, naj se posvetna vednost, posebno modroslovje, uči in razlaga po katoliških naukih. Vsako leto so se na Leonovo priporočilo ustanovljale verske višje šole; po semeniščih in drugih

cerkvenih zavodih so vpeljali modroslovje in jednake vednosti. Leon je ustanovil posebno kardinalsko kongregacijo, da vodi in nadzoruje šole. Ob koncu šolskega leta se zbirajo učenci vseh višjih šol v Rimu pri sv. očetu, da se osebno prepriča o njihovem učenju. Povabljeni so k skušnjam vsi v Rimu bivajoči kardinali, škofje in prelati. Izdal je Leon 4. avgusta 1879 imenitno okrožnico o sv. Tomažu Akvinskem. V tej okrožnici podá Leon kratek pregled vseh modroslovskih naukov preteklih stoletij ter priporoča škofom vesoljnega sveta, da se mladenči po semeniščih učé modroslovja po naukih sv. Tomaža.

Sv. Tomaž se je rodil na Laškem l. 1224. iz starodavne rodovine Akvinov. Bil je bistroumen in moder. Obiskoval je višje šole v Neapolju, v Kolonji na Nemškem in v Parizu. Pozneje je bil učenik v Kolonji in v Parizu. Potegoval se je vedno za čast katoliškega nauka proti lažnjivim učenjakom. Bil je največji cerkveni učenik v srednjem veku.

Po širnem svetu so škofje poslušali Leonov glas. Leon sam je ustanovil v Rimu akademijo (višjo šolo) sv. Tomaža, kjer se mladenči po naukih sv. Tomaža pripravljajo za duhovniški stan.

Leon XIII. je sam učen in ljubi vsakovrstne vednosti. Na njegove stroške so učenjaki iz reda sv. Dominika izdali vsa dela angeljskega učenika, sv. Tomaža. Frančiškani izdajajo spise sv. Bonaventure. V papeževem arhivu je shranjenih na tisoče dragih knjig in spisov. Leon je dovolil, da dohajajo tu-sem učenjaki celega sveta in prebirajo knjige. Dva učenjaka, kardinal Hergenröther in Denifle, nadzorujeta ta duševni zaklad. Tudi bogata vatikanska knjižnica je odprta s prostornimi in svetlimi sobami, kjer si vsak more ogledati stara imenitna pisanja. — Le tako je mogoče, da natančneje spoznamo zgodovino davno minulih let. Kardinal Hergenröther je izdal listine papeža Leona X. in pripravlja zgodovino tridentinskega zbora. Benediktinci so izdali zgodovino Klemena V., francoski učenjaki pripravljajo zgodovino papežev 14. stoletja. Denifle je izdal prvi zvezek zgodovine vseučilišč v srednjem veku; dr. Pastor prvi zvezek zgodovine papežev od 16. stoletja naprej itd. To vse se godi po priporočevanju Leona XIII.

3.

Leon je učen, a tudi pobožen. Učenost brez vere je luč brez gorkote, veša, ki človeka zapelje v močvirje pogube

in zmote. V jedni roki drži Leon uma svetli meč, da se bori proti krivim naukom; v drugi roci drži venec molitve, ki zida zidovje božjega mesta. Da je Leon v resnici mož molitve, to pripovedujejo oni, ki so bili pričujoči pri njegovi sv. maši. Kot veren častilec blažene Device Marije priporočil je 20. avgusta 1885 molitev rožnega venca. Trikrat je razpisal sv. leto, da verne navdušuje za molitev in pravo pokoro. Stoletnica sv. Benedikta, sv. Frančiška Asiškega, sv. Bonaventure, sv. Terezije, sv. Karola Boromeja dale so Leonu priložnost, da je vernike, posebno mladino, opominjal k molitvi. O šeststoletnici sv. Frančiška Asiškega je izdal 17. sept. 1882 času posebno primerno okrožnico. V tej okrožnici priporoča Leon tretji red ter piše med drugim: „Skoro neverjetno je, koliko dušno nagnenje je vleklo ljudi k sv. Frančišku. Cele trume hodile so za njim ter ga prosile, da jih sprejme v svoj red. Zato je sveti mož prišel na misel, da ustanovi društvo «tretjega reda», v kterega bi se sprejemali ljudje vsacega stanu, vsake starosti, obojega spola, tako, da se ne pretrgajo družinske in domače vezi. Modro je določil, da se to društvo ravna po evangeljskih postavah, ki se ne smejo nobenemu kristjanu zdeti pretežke: da namreč izpolnujejo božje in cerkvene zapovedi in se izogibljejo prepirom. Naj se ne dela škoda na tujem blagu; orožje naj se jemlje v roke le za vero in domovino. Pri jedi, obleki bodi zmeren in skromen, varuj se zapravljivosti in preobilega vživanja, ne hodi k nevarnim veselicam, kjer se pleše in igrá“ . . .

8. decembra 1881 je Leon prištel v vrsto svetnikov Janeza Rossi-ja, Benedikta Labre-ja, Klaro iz Montefalka. Priporočal je Leon tudi božja pota. Popotnike v sv. deželo ali v Rim sprejema Leon preljubeznivo in vsacega nagovori z očetovskimi besedami. Tako tudi podpira vsa katoliška društva, bodisi dijaška ali rokodelska.

4.

Papeževa najvišja služba je, da pase ovce in jagnjeta, duhovnike in ljudstvo, učitelje in mladino ter jih varuje tatov in volkov. Njegova sveta dolžnost pa je tudi, da vabi in kliče ovce, ki še niso v hlevu sv. cerkve, da tudi te poslušajo glas dobrega pastirja. Zato so papeži v vseh časih razširjali in podpirali misijone. Leon pa je pokazal za razširjenje sv. vere posebno skrb. Ozrl se je proti vzhodu in zahodu. Armence je združil zopet z rimsko cerkvijo ter njihovega srčnega spoznovalca Hasuna imenoval kardinala. V

Rimu jim je daroval poseben naroden kolegij, kjer se armenski mladenči pripravljajo za duhovniški stan.

Videl je Leon veliki **slovanski narod.** Ožalostilo se mu je srce, da ogromna večina slovanskega naroda ni v zvezi z rimsko cerkvijo, da je raztresena čeda brez pravega vodnika in pastirja. Nagovoril je vse Slovane v slavni okrožnici o sv. Cirilu in Metodu, ktero je razglasil 30. septembra 1880. Ta okrožnica glasno priča, koliko skrb ima Leon ravno za Slovane. Sv. Cirila in Metoda, ki sta iz Soluna prinesla Slovanom luč prave vere ter v domačem jeziku učila rojake svete resnice, časti ves slovanski narod kot svoja apostola. Zato govori Leon v svoji pomenljivi okrožnici o sv. Cirilu in Metodu ter konča s prelepimi besedami: „Zato previdimo, da smo dolžni hvalo Bogu, ker se nam ponuja ugodna prilika, slovanskemu narodu biti postrežnim in v njegovo občno korist delati s tisto gorečnostjo, kakor se je kazala pri naših prednikih. Kajti to je naš namen, to jedino želimo, potruditi se z vso močjo, da bi se narodi slovanskega imena podučevali po večjem številu škofov in mašnikov, utrjevali v spoznavanju prave vere in v pravi pokorščini do cerkve Jezusa Kristusa ter dan za dnevom bolj čutili iz lastne skušnje, kolika obilnost dobrot prihaja iz naprav katoliške cerkve domačemu življenju in vsem stanovom države. One cerkve namreč terjajo najobilnejši in največji del naših skrbij in ni je stvari, ktero bi silneje želeli, kakor da moremo ustreči njihovi koristi in sreči, ter vse združiti z nami s stanovitno zvezo složnosti, ki je največja in najboljša vez blagosti. Treba je le, da Bog, bogat v usmiljenju, pritrdi našim namenom in podpira naše početje. Mi pa imamo zagovornika Cirila in Metoda, učitelja Slovanov ter upamo, da nam bode toliko pomagalo njuno nebeško varstvo, kolikor se trudimo pomnožiti njuno češčenje.

Zato ukažemo, naj se dan 5. julija, kakor ga je določil Pij IX. srečnega spomina, uvrsti v koledarju rimske in vesoljne cerkve in vsako leto praznuje praznik svetnikov Cirila in Metoda z lastnimi dnevnicami in lastno mašo po obredu navadnega večjega praznika, kakor je potrdil odbor svetih obredov.“

To pisanje sv. očeta je razveselilo vse Slovane. Katoličani so se zbirali v shodih in v pismih se zahvaljevali Leonu. Konečno je bilo veliko slovansko popotovanje v Rim v drugi polovici l. 1881. V Rimu so se zbrali zastopniki vseh slovanskih narodov in se v svojem in v imenu narodov zahvalili za krasno okrožnico, ki je Slovanom papežev dragocen dar.

Tudi pravoslavni Slovani čutili so upliv papeževe okrožnice. Vest se jim je vzbudila, da tavajo v zmoti, ločeni od Rima. Vendar se še strastno držé svoje zmote Rusi, Srbi, Bolgari. Upajmo in prosimo Boga po sv. Cirilu in Metodu, da se tudi tem krvnim našim bratom odpró oči in se vrnejo zopet v naročje katoliške cerkve.

Leon je dal v spomin slovanskemu popotovanju v Rimu postaviti v cerkvi sv. Klementa na svoje stroške nov altar na čast sv. Cirilu, čegar sveti ostanki počivajo v tej cerkvi.

Tudi v Avstriji skrbi Leon za duševno srečo Slovanov. V Galiciji živé zjedinjeni Rusi. Te so skušali pravoslavni dobiti na svojo stran. Leon je poslal tje očete jezuite, da vzgojujejo mlado duhovščino v pravem, katoliškem duhu.

V Bosni in Hercegovini je Leon ustanovil l. 1881. po dogovoru z našim presvitlim cesarjem tri škofije pod vrhbosansko nadškofijo v Serajevem.

Meseca aprila l. 1883. ustanovi Leon katoliškim Bolgarom nadškofijo v Carigradu in dve škofiji v deželi. Po lanskem dogovoru papeža Leona s črnogorskim knezom Nikito, dobila je letos Črnogora katoliškega škofa, s sedežem v Baru; letos pa je dovolil sv. oče tej škofiji tudi staro slovensko službo božjo. — Reči moremo: Leon XIII. skrbi za Slovane, kakor ko bi bil sam našega rodú.

Starodavno škofijo v Kartagi, na severnem afrikanskem obrežju, je Leon zopet oživil. V Kino in Tongking pošilja sv. oče leto za letom novih misijonarjev. Milijone denarja je Leon že naklonil misijonom v vzhodnih deželah. V Egiptu je vojska uničila nove nasade sv. vere. Zato pa se oživlja katoliško življenje v daljni Avstraliji. V Sidney-ju, imenitnem avstralskem mestu, dobili so svojega kardinala, in avstralijski škofje so imeli svoj prvi cerkveni zbor. V Škociji je Leon vredil cerkveno vlado (hierarhijo). V severni Ameriki so imeli škofje na priporočilo Leonovo v Baltimoru tretji cerkveni zbor; nadškofa v Baltimoru in Kvebeku je Leon imenoval kardinala.

5.

Mnogo bi mogli še povedati o Leonu XIII., koliko on skrbi za lepe umetnosti. V lateranski cerkvi dal je napraviti kor, vatikanskemu cerkvenemu zboru postavil je spomenik, v Vatikanu je Ljudevit Seitz izvršil nove slike. Mnogo se je Leon potrudil za cerkveno petje in godbo.

22. februarja l. 1879. je Leon z velikim veseljem sprejel katoliške časnikarje ter jim priporočal, da polagoma po čas-

nikih z dobrimi spisi uničujejo strup, ki se širi, kaplja za kapljo, po brezbožnih časnikih.

Vsem pa, ki se boré za katoliške resnice in pravice, naj bodo vzor besede, ktere je Leon pisal španskim škofom 8. dec. 1882. „Kdor se bojuje za pravice sv. cerkve, za načela katoliške vere, naj ne piše zbadljivo in prepirljivo, temveč previdno in zmerno; nasprotnik naj se pobija s krepkimi dokazi, ne pa s preburno in razžaljivo besedo . . .“

Omeniti moramo tudi vsaj površno veliko dobrotljivost in radodarnost Leonovo. Lahi so mu vzeli sicer njegovo deželo, a ljubezni mu niso iztrgali iz usmiljenega srca. Zaprli so ga v vatikansko zidovje, pa preko zidovja delí njegova roka obile darove. Živeti mora ob darovih svojih vernih katolikov, in svet se čudi, ko milijoni dohajajo sv. očetu v dar. S tem denarjem izvršuje Leon pravico kraljev, cesarjev, ko olajšuje nadloge, podpira reveže, nesrečne, in briše solze trpljenja. Leon je rimskim siromakom pravi oče. Ko je po Italiji, Španiji in Franciji razsajala morilna kolera, delil je Leon nesrečnim ostalim obile darove. Po planinskih deželah pokončale so povodnji setev in žetev, Leon jim je pomagal z denarjem. V Egiptu je vojska kristjanom pobrala imetje, v Kini in Indiji je lakota pustošila katoliške misijone: Leon jim je poslal več stotisočev podpore. V Italiji je vlada oropala samostane, dobrotljivi Leon lajša pomanjkanje. Kjer se v daljnih deželah med neverniki zidajo šole in semenišča, povsod pomaga Leon z denarnimi podporami. Onemogli uradniki, stari vojaki prejšnje papeževe dežele, vsi trkajo na Leonova vrata. Dan za dnevom dohaja sv. očetu kopica prošenj, in Leon pomaga, kjer le more, po besedah sv. pisma: naj levica ne vé, kaj dela desnica.

Sam zá-se pa je Leon z malim zadovoljen. Le enkrat na dan jé meso; pri jedi pije kislo vino „asprij“. Ljudje v Italiji govoré: Kdor pije tako vino, držati se mora ob mizo. Živi torej, kakor je živel kot škof in kardinal.

Akoravno je Leon star že šest in sedemdeset let, vendar je še vedno neutrudljivo delaven. Ima več tajnikov, kterim po sobi hodeč narekuje krasne svoje pastirske liste. Vsako jutro in vsaki večer hodijo po vrsti kardinali v njegovo stanovanje, da mu poročajo o cerkvenih zadevah. Leon sam razsojuje in določuje konečne odloke. Ni ga dne, da se ne bi zglasil pri njem kak škof iz te ali one dežele. Vsacega sprejme prijazno ter ga povprašuje o škofijskih razmerah. Kdo prešteje pisma, ki dohajajo v Rim iz celega sveta? Leon hoče

vse vedeti, da določi pravi odgovor. Častitljivi starček podá se le redko kedaj pred polnočjo k počitku; in vendar ga mora služabnik vzbuditi vsako jutro ob šestih. Koliko pa je tudi noči, ko Leon ne zatisne očij. Devet let že Leon XIII. modro in previdno vlada katoliško cerkev z vedno jednako trdnostjo in močjo, ker je Bog ž njim.

* * *

Pred seboj imate, dragi bralci, nekako podobo sv. očeta Leona XIII. V kratkih vrsticah ste videli pot, po kteri je Vsemogočni vodil Leonovo življenje od domače hiše v Karpinetu do stola sv. Petra v Rimu. Površno vsaj ste spoznali čednosti in posebne duševne darove, s kterimi je Bog oblagodaril našega sv. očeta. Slišali ste, kako modro in previdno, spretno in varno vodi Leon XIII. kot vrhovni krmar katoliško cerkev v viharnih in burnih časih.

Leon XIII. je znamenita prikazen v svetovni zgodovini, značaj, kterega vsak spoštuje, mož, kterega bodo stavili še pozni rodovi v vrsto najslavnejših papežev. Svet se je začel zopet pogostoma ozirati na bregove Tibere, v večno mesto Rim, od koder prihajajo z vzvišenega prestola besede sprave, mirú, blagosti in modrosti. Sv. oče Leon XIII. stoji na vrhuncu svojega poklica in svete naloge.

Želimo in upajmo, da še dolgo sije **„luč na nebu“**, zvezda-vodnica katoliškega življenja.

Bog ga ohrani in obvaruj ter reši iz rok njegovih sovražnikov!

Tri himne Leona XIII.*

(Poslovenil Ivan Trinko.)

Sv. Herkulanu.

Zdravstvuj nam, slavni Herkulan,
Zaščitnik domovine!
Iz neba se visocega
Ozri na tvoje sine,
Ki v spevih te proslavljajo
Na ta obletni dan.

Od severja ledenega
Na čelu trumi kruti
Privrèl barbarski Totila
Je bil, vrteč meč ljuti,
Preplašeni Peružiji
Grozeč pogin strašán.

* Te tri himne so poslovenjene iz sijajne knjige: Leonis XIII. Pont. Max. Carmina. — Udine, tipografia del Patronato, 1883 — in natisnene z dovoljenjem založništva, ki pa si pravico ponatisa pridržuje.

Propada, glej! že trdni zid,
Sovrag že v mesto sili;
Mečev brenket pretresa zrak —
Bog mesta zdaj se usmili! — —
Meščanov, čuj! se pod nebó
Razlega stok glasán.

A med orožjem in krvjó
Pastir srčán, nevstrašen
Vzdržuješ, osrčuješ roj
Potrt, pobit, preplašen;
Nad vojsko blagoslavljajoč
Dviguješ sveto dlan!

In: „Oh za vero Kristovo,
Za vero dedov sveto
— Veliš jim — zavrtimo se
Na množico prokleto!
Z menoj, junaci! kliče nas
Svetišče, kliče dom!“

In nova jim po žilah moč
Na krepki klic zavreje;
Osrčje nov, skrivnosten čut
Ohrabri jim, razgreje;
Derô nad vraga v krvni ples
Kot smrtonosni grom.

Let sedem celih, pravijo,
Se mesto je branilo;
Krvi se pod ozidijem
Potoke je prelilo,
Ko trave je boriteljev
Požela kruta smrt.

Oh! tebe tudi prvega
Je njena ost zadela;
Vmiráje v Bogu zmagal si,
In duša je vzletela
Po venec večne glorije
Ti srečna v raj odprt.

S prevaro b'li so krepki zid
Sovragi prestopili;
Rušeč, moreč po ulicah
I têbe so dobili
Nedolžno žrtev in uzor
Mučêništva svetál.

A zdaj, ko v raju prerojen
Razvijaš zlata krila,
Oh slušaj glas, ki k tebi ga
Pošilja tako mila
Nekdaj ti čeda, koji v bran
Junaško krv si dal.

In ti, Peruž'ja, stari grad,
Razglašaj svojo slavo;
Pod tólikim zaščitnikom
Dviguj ponosno glavo
Od sto mogočnih, vzvišenih
Ovenčano stolpóv.

Glej! drug preti sovražen roj,
Ki zmoto ti vsiljuje. —
Le hrabro na-nj! saj Herkulan
Nad tabo vedno čuje;
Opasaj slavni Kristov meč
In zmage si gotóv!

Opazka. Sv. Herkulan, mož izredne svetosti, bil je za škofa v laškem mestu Peružiji (ital. Perugia, glavno mesto umbrijske provincije) v času gotskih navalov. Goti pod vodstvom Totile so se mudili sedem celih let (drugi pravijo le sedem mesecev, kar je bolj verjetno) krog Peružije, dokler je niso porušili. Takrat so tudi glavo odsekali Herkulanu in so ga zunaj mesta nepokopanega pustili; pokopali so ga pa neki pobožni meščani. A ko ga je po odhodu Gotov v mesto se vračajoče ljudstvo zopet na dan spravilo, da bi ga v častneji prostor pokopali, našli so ga celega in popolnoma ohranjenega, z glavo zopet k truplu priraščeno, tako da ni bilo več nikakoršnega sledu o rani. Peružijanci ga čestijo kot svojega nebeškega zavetnika.

Sv. Konštanciju.

I.

Ukroti jezik, zlôbni svet,
Umakni se odtod!
Konštancija bo slavnega
Slovesni jutre god.[1]

Oh pridi, vitez venčani,
Domovja silna bran!
Oj pridi med tvoj zvesti roj,
Ki tu česti te zbran.

[1] Ta himna je spisana za prve večernice svetnikovega goda, ki se obhaja dne 29. januarja.

Mučenca tebe hrabrega,
Ne vitezov svetá,
Z veselim danes pevanjem
Slavi Peružija.

Čez polje brije zimski mraz
In hrib je v sneg zavit;
Za mêgle sive in hladné
Obraz je solnca skrit.

A ni pobožnih mraza strah
In sivih megel ne;
Obletne se slovesnosti
Tud' danes veselê.

Že mrak odeva hrib in dol,
A vse je še živó.
Kako po holmih plapola
Veselih kresov sto!

Kako iz mesta vsiplje se
Pobožnih roj na plan,
In starcev sivih, sivih žen,
Mladine zbor cvetán!

„Oh naš pastir, nebeški svat,
Ti vodi nas v nebó!"
Tako proseč mu slavni grob
Poljubljajo srčnó.

In pred Konštancijev oltar
Poklanja v prah se vsak;
Iz gorkih src kipeči glas
Odmeva daleč v mrak.

Naj večna, Jezus! bo ti čast,
Ki zmago si mu dal,
In z Očem tebi, sveti Duh,
Dokader svet bo stal!

II.

Odprto je svetišče; v njem na slavo
Konštanciju gorí pri sveči sveča —
Slavite v spevih njega in njegova
Dela sloveča.

Smejal se Jupitra[1] je ničnim strelam,
Ni klanjal glave praznemu imenu,
Jo raji nudil meču je in raji
Nudil plamenu.

Glej, voda tam kipi nad silnim ognjem,
Krog radovednežev glej, gosto gnječo:
Mučenca kruti je glavár obsodil
V kopel kipečo.

Že v vodi je; a čudo! kot v livadi
Studenček hladni rožice napaja,
Tako kipeča voda blagodejni
Hlad mu podaja.

Strmí, zijá, ne gane se množica;
Srdí prevarjen se glavar in besno
Krvnikom krikne, v lancih[2] naj peljajo
V ječo ga tesno.

A tebe vendar ne vkrotê verige;
Resnice v ječi oznanuješ svete,
Srcá topiš, in begajo pred taboj
Zmote proklete.

Grozneje le se v te glavar zaganja,
Nedolžnega on z biči te pretepa,
Z orožjem reže živega in v ožje
Spone te vklepa.

---

[1] Jupiter, višji bog paganskih Rimljanov, ki grmí in strelo vihti.
[2] V verigah, ketinah.

A jeze ni še vkrotil; oj peklenskim
Je sklenil divom[1] v žrtev te zaklati
In krivdo, ki si storil jo bogovom,
S krvjo oprati!

Leži ti v blatu truplo tam brezdušno;
A Levijan pobožni hrabro v temni
Poda se mrak, oprezno se približa
Ječi podzemni.

In stopi vanjo; krvaveče ude
Pobožno zbere in jih skupaj dêne,
Pristavi glavo k truplu ter vse skrbno
V rakev zaklene.

Ostanke drage, svete mučenika
Na rámeni četero slepcev nôsi,
In čudo čudno! glej, svetnik željeni
Vid jim izprosi!

Pastir je sveti mestu spet podarjen
Zavit v blazino drago, pozlačeno,
Z nesmrtnim vencem vrača se in s palmo
V boju dobljeno ...

Junak proslavljen v umbrijskih svetiščih!
Prijazne nagni k nam oči z višine,
Smiluj se tvoje Umbrije in prejšnji
Mir naj ji sine.

Junak preslavni! glej, pastir, ki nekdaj,
Slednik ti, tvoje pasel je ovčice,[2]
Ki vedno si mu kazal stezo z lučjo
Svete resnice, —

Glej, Petrov čoln po morju razburkanem
Zdaj vodi, oh! zapleten v težke boje;
Veslá v višave zroč, odkjer pomoči
Nadja se tvoje.

Izprosi mir valovom, daj **Leonu**
Prepluti skoraj morje razburjêno,
Čoln razmetávani dovesti v luko
Dolgo željeno!

Opazka. Sveti mučenec Konštancij rodil se je v Peružiji, kjer so ga še le mladega jednoglasno za škofa izvolili, bolj z ozirom na njegove kreposti nego na leta. Neustrašen oznanjevalec božje besede, pretrpel je zarad svoje gorečnosti vsakojakih muk od paganov, a Bog ga je večkrat rešil na čudni način. Zadnjič mu je bila glava odsekana pri mestu Fuliniju (ital. Foligno) za vlade Marka Avrelija Vera.

---

[1] Peklenskim duhovom, ktere so po spričevanju sv. pisma kot b… gove častili.

[2] Leon kot škof v Peružiji.

Stara mati.

(Povest. Spisal Janez Ev. Krek.)

I.

Na griču v samotnem gorskem zakotju stoji kmečka hišica. Pravijo jej na Tabru. Zalesje, vas h kteri Taber pripada, je raztresena po bližnjih grivah. Po griču je nekaj njiv; krog hišice pa se razprostira saden vrt. Poslopje je že zastarelo in vnanje lice priča, da je jako zanemarjeno. Streha je na jednem koncu na pol odkrita, da se že kažejo začrneli tramovi, zid je okrušen, vrata skoro popolnoma podrta.

Pred to hišo kleči lepega poletnega dne stara ženica in dvoje otrok poleg nje; prižgane svečice držé v rokah; gospoda čakajo. Zvonček se začuje z brega in kmalu prispeje vrh grička cerkovnik z mladim duhovnom, ki nosi sv. popotnico; klečéčim podeli blagoslov in vstopi. Starka pa si obriše solze z nagubanih suhih lic, prime molčé deteti za roke in ju odpelje za hišo. Posadi ju v travo in zamolklo pravi:

„Počakajmo, da gospod sami opravijo.“

Otroka sta vznemirjena; treseta se in nekako plašno prime starejši ženico za krilo in jej pravi:

„Kaj ne, babica, da nam gospod ozdravijo mamo, da nam ne umró?“

Pri teh besedah zaplače, in tudi mlajša sestrica zajoče.

Ženica dvigne oči kvišku; ozre se za trenotje proti borni hišici, kamor je sedaj Bog nebes in zemlje sam prišel tolažit in krepčat; oko jej zaiskri, otroka poboža in jima odvrne:

„Da, Janezek, ozdravéli bodo; nič več ne bodo bolni mama; šli bodo k Bogcu v nebesa; glej, sam Jezuščék je prišel ponje, da jih odpelje seboj.“

„O jaz grem tudi ž njimi k Jezuščeku; brez mene pa že ne“, vsklikne Janezek in zaploska z ročicama.

„Jaz tudi“, zajeclja Ančka in poskoči kvišku, kakor bi bilo že treba oditi.

Skoro da se nasmehne stara mati otročjej priprostosti, ko jima odgovori:

„Ali mene hočeta kar samo doma pustiti?“

„Pa še vi pojte“, se oglasi nato Janezek in se je oklene krog vratu.

„Bom že šla tudi jaz“, vzdihne pri teh besedah starka, „in tudi vidva bosta šla; a zdaj je prišel Jezušček samo po mamo, nas še noče; prosimo ga zdaj-le prav goreče, naj se zgodi njegova sveta volja.“

Na jok je šlo otrokoma, ko pokleknета z babico vred na zeleno trato in počasi odgovarjata njenim očenašem. Za vse so molili: za mamino zdravje, za srečno zadnjo uro, za odpuščenje grehov, za božji blagoslov; naposled tudi za ata. Že vmes je hotel Janezek marsikaj povprašati; zdaj se ne more več premagati; kar glasno zavpije:

„Zakaj za ata, jaz že ne molim, kje pa so; saj jih pri nas nimamo.“

Staro mater so te besede zeló osupnile. Roki dvigne proti nebu in vzdihne: „O ti moj Bog“; h krati pa požuga Janezku:

„Ne govori tako; za ata moraš moliti; šli so po svetu in Bog že ve, kje so; gotovo zeló potrebujejo naših molitev. Če boš prav pobožno in goreče zanje molil, pridejo morda nazaj.“

Počasi in s tresočim glasom je molila zadnji očenaš; solza se jej je zalesketala v ugaslem očesu in gorek vzdihljej se jej je izvil iz prs, ko je krepko zaklicala: „Zgodi se Tvoja volja“. Udana je bila božjim naredbam. Iz hišice se začuje zvonček, znamenje, da je spoved končana. Starka z otrokoma se dvigne in odide v hišo.

Na beli postelji leži mlada žena upadlih lic; motne oči upira proti mizi, kjer na belem prtiču med dvema svečama stoji burza z Bogom. Ginljive predobhajilne molitve so končane; z gorečnostjo in s utolaženim obrazom prejme sv. popotnico in sv. poslednje olje. Po dovršenem opravilu se obrne duhovnik k bolnici rekoč:

„Kaj ne, da je Kristus Bog tolažbe, Bog mirú; lažje vam je, kaj ne da?“

Sladko se nasmeje, prime maziljeno roko in jo poljubi: „O prav rada umrjem. Bog, ki je mene preskrbel za večno, bo tudi moja otroka za časno. Spomnite se me jutri pri sv.

daritvi, morda me že več ne bo med živimi; pa njega tudi, prosim, njega tudi.“

Govorjenje jo je utrudilo, jela je kašljati. Duhoven jej pove še nekaj tolažilnih besed; stari materi pa pri odhodu stisne nekaj v roko češ: „pa jej privoščite kaj boljega“. Mir in tolažbo vedno deli katolišk duhovnik, kedar prihaja kam v imenu svojega Boga.

Nekaj časa je bilo v mali sobi vse mirno. Za sé v Bogu zbrana premišljuje bolna žena; mati pa jo sočutno gleda. Oglasi se:

„Noč se dela; morda bo zadnja; odgrnite mi okna, da me še enkrat solnce obsije.“

Mati brž odkrije zastor in rumeni žarki priigrajo v izbo. Bolnica željno tja obrne oko in rahlo pravi:

„Tudi nanj sije to solnce; Bog ve če sluti, da se s solncem vred poslavlja njegova žena od zemlje; ta žarek naj mu sporoči moj pozdrav; koder koli je, Bog ga varuj; on mu odpusti; jaz sem mu že.“ Pri tem skloni roke in jih nekaj časa molče drži na prsih.

„Deci, pojte sem!“ Dozdaj sta sedela otroka pri peči in nemo gledala proti postelji. Hitro vstaneta in Ančka se oglasi:

„Kaj pa je, mama?“

„Dajta mi ročici. Tako! Kaj ne, da bosta pridna, ko mene ne bo več.“ Na glas zajočeta. „O ne solzita se, saj bom pri vama, vedno bom gledala na vaju in Bogca bom prosila, naj vaju varuje. — Babico ubogajta in — in če ata pridejo nazaj —“ sapa jej ustavi besedo, pretrgan, hripav glas: „molita, molita“, se sliši in utrujena omahne in obleži.

Stara mati utolaži jokajoča otroka in ju spravi spat. Sama pa se vsede poleg postelje, vzame rožni venec v roke in skuša moliti. A ne more. Na bolno hčer se ozira, ki težko hrope na postelji; zamisli se; rožni venec jej zdrsne na tla. — — —

Kako je vse to prišlo?

Pred šestimi leti je vladalo veselje v teh prostorih; poskočna godba je donela z malega grička; praznovala se je svatba. Na Taber je prišel Roškov Tone za zeta. Vse je bilo veselo; mlada nevesta pa najbolj; spolnjena je bila njena tako vroča želja; mašnik jo je združil z ljubljenim mladenčem. Tudi Tone je bil vesel; in če so vaščanje in sosedje prej tudi marsikaj govorili o njem: ljubeznivost njegova na svatbi jim je mnenje popolnoma spremenila. Rekali so: mlada vroča kri mu je bila vzrok prejšnjega nerodnega življenja, a zdaj v zakonu bo Tone ves drugačen mož.

Le materi nevestini to veselje ni šlo od srca. Nekaj časa je sedela med svati, a veseli obrazi druzih njenega niso bili v stanu zvedriti. Popustila jih je in šla v hosto za hišo na razpotje, kjer je stalo leseno znamenje, in ondi je jokala in molila. Tone jej ni bil po volji. Vedno je že prej svarila hčer: „Ne pečaj se s sinom lovskega tatú; tak je kot je bil oče; pretepalec, pijanec in lenuh. Glej, kako dela sramoto celi fari, ker je skoro vsakih štirinajst dnij zaprt zarad boja ali kake druge nerodnosti. Bog tistim ne da sreče, ki se z ničemniki družijo.“

A mlada ušesa se le prerada zapirajo, če imajo slišati kaj tacega, kar srcu ni po volji. Tako je bilo tudi s hčerjo. Vse drugo bi bila mater ubogala, a proti Tonetu, ki je bil v njenih očeh najlepši in najboljši fant v fari, ni hotela nič slišati. Mati je videla, da se z mlado trmo ne da bojevati; privolila je v zakon; a prej je še hčeri določno izrekla: „Dekle, glej, da se ne kesaš še kdaj! zakoni se ne delajo v srcu, niti v glavi, marveč v nebesih. Sama glej, ko bo morda prepozno; nazaj kmalu ne boš mogla vzeti.“ — Na Tabru je bilo tedaj jako dobro posestvice: hiša trdna, zemljišče vse blizu doma, zraven pa še nekaj denarja prihranjenega; lehko bi bili dobili premožnega zeta; še bogati dolinci bi bili radi prišli v to mirno zakotje, no in sedaj — malo da ne cigan se je priženil tja gori. Prazen, prav brez ničesa je prišel; še obleko mu je morala nevesta napraviti, a kaj pravim prazen, še manj kot to; zraven še slabo, razupito ime; komaj da se je vedelo, od kod da je; gori v hosti je prebival v na pol podrti koči prej z očetom; ko mu je bil pa oče, zaradi poboja zaprt, v ječi umrl, živel je ondi sam. Delal ni skoro ničesa in živil se je le od zvijačnosti in goljufije. Pa recite: od kod naj pa dobi brez dela denar, če ne z goljufijo. In denarja je vendar imel vedno dovelj, vsaj toliko, da se je vsako nedeljo in praznik napil v gostilni; da je potem razgrajal po vasi. Pa kaj to? Črne oči in kodrasti črni lasje, pa junaška postava, ta dobro deje dekličnim očem; za srce in njegove lastnosti se ne vpraša; prav zato toliko neskušenih ženskih bitij zavozi — za vedno, in si onesreči celo življenje.

Tam pri znamenju je klečala tedaj nevestina mati na da svatbe in je prosila, naj se ne uresničijo njene slutnje. I danes, ko poleg hčere na smrt bolne sedi in gleda, kako j dihljej za dihljejem krajša življenje, jej stopi ta prigodek živ pred oči. Zdaj ve, da je bila njena misel žalibog opravičen: A, kakor je božja volja!

Tone je bil nekaj časa priden gospodar, rad je imel ženo in sprva se je res bal s čimur si že bodi jo razžaliti. Čas pa, ki ogloje vse čute človeškega srca, je tudi kmalu razkadil njegovo ljubezen, kakor jo razkadi vselej, če nima višje, božje podlage. Počasi se je tedaj popolnoma zvrgel po starem. Pil je, zapravljal, postopal, kvartal in kakor je pri takih sploh v navadi — ženo pretepal. Kdor se poživini po jedni strani, kaže to poživinjenost kmalu pri vseh. Prvi vzrok poživinjenja pa je ločitev od Boga. Človek sam pretrga zvezo z nadnatornim, z božjim, kakor hitro pa to stori, ostane na tleh, v zemeljskem blatu zakopan od nog do glave. In druge rešitve ni in je ne more biti, kot zopetna vrnitev k Bogu. Za kratek čas morejo sicer tudi drugi čuti človeku odpreti dušno oko, pamet mu more za trenotja odkriti njegov gnusni stan; a le za kratek čas, le za trenotja; najmanjši veterček popiše in zopet je sredi svojih strastij, zopet je — v blatu! — —

Koliko solz prelije dan na dan, da samo zakonski stan vzamemo za primer, toliko tisoč in tisoč žená, koliko žalujejo, jadikujejo in darujejo, koliko udarcev pretrpe, zasramovanja, roganja — — a pomagati si ne morejo več. O, svet je poln nesrečnih zakonov, zato ker je prazen vere! Če bi mogel razgrniti za trenotje vse zakone od tistih, ki se snujejo v leseni podgorski bajti, do onih, v kterih žive kralji in cesarji, oj kako malo sreče, kako malo zadovoljnosti in nasprotno — koliko žalosti in obupa bi našel. Zunajni svet sicer ne ve mnogo o tem: zakrita ostajajo za domačimi zidinami ta počena, razklana srca! In vendar jih je na tisoče, na milijone. Zakaj?

Ker so sklenjeni na zemlji v blatu, zaradi zemlje, — brez višjega stališča, brez višje božje podlage. — — Tem podobne misli so se drvile v glavi stare matere. Tudi kmečko oko, tudi priprosta, neučena duša, osvetljena z lučjo vere, vidi in spoznava več, kakor si misli kratkovidna, praznih besed naučena gospoda. Modrosti ne uči šola, ne knjiga, ne gledališče, ne plesni učitelj; uči je le vera, uči je Bog. Z vernim očesom je preiskala stara žena preteklost in vse se jej je zdelo jasno kot beli dan; videla je tudi, zakaj se ni mogla uresničiti njena molitev. Verno oko pritisne vselej prigodkom na zemlji nadnatoren, božji pečat in ž njega bere več kot je mogoče misliti slabemu človeškemu umu. Z njim razvozla vse, o čemur brez uspeha misli človeška pamet; jasno mu je, kar se svetu zdi slučajno, nerazložljivo, ali celó nemogoče. — In zato jo je misel o preteklosti le z zaupanjem

in s tolažbo navdajala; vse jej je bilo poroštvo, da stari Bog še živi, da sicer kaznuje greh, a zaupnega, skesano-udanega srca ne zavrže. Kako borno se je zdaj zdelo blagi starki, da bi žalovala nad zgubo časnega premoženja. Res je, Tone je ves denar zapravil, nekaj odprodal in vrh tega še zadolžil njen dom, a kaj je to — malenkost, prašek, ki ga Bog z jednim migljejem lahko izbriše. Tako srce je krepko, ki ve prav ceniti vrednost posvetnega veselja in vsled tega tudi ne žaluje nad njegovo zgubo. Živo jej je bil v mislih tisti nesrečni dan, ko se je življenje na Tabru zopet popolnoma spremenilo. Bil je ravno somenj v mestu; na vse zgodaj se je Tone napravil na pot, a ne sam; jedino kravo, ki so jo imeli, lepo molzno Rudečko je odpeljal seboj. Ženi ni povedal, kaj misli ž njo. Bala se je sicer, da bi ne prišel brez krave domú, a vendar se je nadejala, da jo je gnal zato, da bi jo zamenil s kako drugo. — Bilo je že pozno po noči, ko prikolovrati domú, pijan, raztrgan in — sam!

„Za božjo voljo, kje pa imaš kravo?“ vpraša ga žena vsa prestrašena.

„O nič — nič hudega, baba moja, prodal sem jo, prodal, čuješ babura; pa to te nič ne briga, prav nič, — če ne, te bom,“ zaletel se je va-njo in jej zažugal s pestjo.

„Kako naj pa živimo? Meni da nič ni mar, da mene nič ne briga? Kaj naj pa skuham otrokoma, o ti moj Bog! — Vsaj denar sem daj, da kupimo drugo; brez nje ne moremo biti.“ Prime ga za roko in mu skuša priti do žepa; solze jo oblijó.

„Kaj? jaz sem gospodar, jaz in ne ti! prodal sem jo in denar zapil — pili smo ga in kvartali smo, juhuhu — pili, poslušaj no, če te kaj briga, na tvoje zdravje, da bi — ti — ti.“ Sune jo tako močno od sebe, da zadene ob steno in pade na tla. Mati brž priskoči, da bi jo dvignila kvišku, a tudi na-njo se zadere pijanec:

„Starka, tebe in tvojega otroka sem že sit, veš, prav do grla sit, na — da je res.“ Sune jo pri teh besedah z nogo, da tudi ona pade po tleh. Janezek, trileten deček, zavpije in glasno vekaje prime se mami za vrat, Ančka pa zakriči v zibelki; mlada žena vzdihovaje vstaja, mati pa skrivaj poljubi križec pri molku in skuša umiriti hčer.

Pijanec pa preklinjaje prevrne mizo, razbije stola in klop in kričaje odide. —

Poltretje leto je že minulo od tedaj, a nazaj ga še ni; od nikoder ni glasu, kam bi bil pobegnil. Glavni vzrok ne-

mira in nesreče je tedaj prešel, mladi ženi se pa ni umirilo srce. Mati jo je sicer tolažila, toda notranja žalost jej je razjedala dušo in tudi telo. Jela je bolehati na prsih in — zdaj leži na smrt bolna ter čaka le še ure odrešitve. Stara mati je bila preveč skušena, da bi ne bila tega spoznala. Dobro je vedela, da so njeni hčeri minute že odštete. In tu je sedela poleg njene postelje ta blaga ženica odkritosrčnega, mirnega obraza, ki je že skusila toliko britkega na svetu. Bog ve, ali je že prav za prav vžila kaj, kar svet imenuje veselje. Gotovo bi bilo bolje, da bi ona zatisnila svoje trudne oči namesto mlade matere. Sedaj ima ostati sama slabotna, revna starka, brez denarja, brez vseh pripomočkov, v zadolženi bajti in ž njo dva nedolžna otroka. Jedin odgovor na vse to, ki je v stanu umiriti dušo, jedin blažilni, tolažilni odgovor je: „Zgodi se tvoja volja“. S temi besedami je končala svoje težke, krute sanjarije, ki so pa bile žalibog trda resnica. Molek pobere in jame moliti.

Tu se prebudi bolnica:

„Kje pa sem, ali jih ni več, oj kako lepo so mi godli; zdaj so pa vsi tiho, oj dajte še — še.“ Iz kamre se je začul otročji jok; Ančka se je zbudila. To je bolnico še bolj vzburilo:

„Nikar ne jokajte; raje zagodite, oh ne jokajte, ne tako žalostno, tako strašno.“

„„Mirna bodi; ne moti se; glej, saj sem jaz pri tebi.““

Bolna hčer živo pogleda mater in se jej nasmehne; čarobno jej žari obraz osvetljen od borne svetilnice.

„Z Bogom mati, pa Janezek, pa Ančka — vsi, on tudi“, tiho zašepne in skuša roko dvigniti kvišku; ne more je. Umirati prične.

Mati je bila vajena umirajočih; blagoslovljeno svečo prižge in moli, kakor se že mora v takih slučajih; od časa do časa jej nareka na usta najsvetejši imeni in tako čaka zadnjega njenega dihljeja.

Prav jej je bilo, da ni bilo nikogar pri bolnici razun nje same, ker je vedela, kako težko deje umirajočemu, če celo krdelo starih in mladih vpije in joče. Sama je znala najbolje, česar je treba.

Tako je umrla mlada Tabrovka, oskrbljena in dobro pripravljena za najtežjo pot.

II.

Na trati pred hišo je sedela stara mati z Ančko.

„Bog ve, kaj zdaj-le delajo mama“, pravi dete.

„„Na-te mislijo, pa molijo za-te in gledajo, če si pridna.““

„Pa jih ne vidim, o kako rada bi bila pri njih; pa bi me pobožali in v naročje vzeli in bi rekli: moja ljuba Ančka. — Kaj ne mati? Možje imajo prav gotovo greh, ki so jih proč nesli, kaj ne da?“

„Čenčica!“ jej odvrne mati ter jo lahno udari na usteca; ni jej vedela kaj odgovoriti. Dete ni moglo pozabiti rajne matere; ko so jo odnesli k fari, je jokalo in vpilo; hotelo je, da bi jo položili v mamino postelj, da bi pri njih spančkala. Ljubezen je tudi v otroškem srcu močna in silna.

Tu prihiti izza hiše Janezek, prime se stari materi za krilo in se jej nasloni na uho.

„Babica, dajte mi kruha! jaz sem tako lačen.“

V srce so zabolele te besede blago ženo; a ni jim mogla postreči. Ni ga bilo niti koščeka kruha pod streho; tudi denar je bil porabljen do zadnjega krajcarja.

„Počakaj, potrpi; sedaj ti ga ne morem dati; grem gledat, če je še kaj moke, pa vama skuham večerjo; potlej bosta pa šla spat; jutri bo že Bog kaj dal.“ Tudi Ančka se oglasi, da je lačna; oba se jočeta. Ne vesta, da stara mati tisti dan še sama ničesar ni povžila. Odidejo v hišo.

Perišče moke pristavi k ognju; bilo je zadnje. Roki se jej šibite, ko stresa zadnje praške moke v posodo. „Kaj bo, kaj bo?“ vzdihuje sama pri sebi.

Malo večerjice deteti z veseljem povžijeta; babici nič ni ostalo. Tešč je imela iti spat. Otroka sta bila že v postelji; sama pa je šla ven v mirni, večerni hlad in je gledala v zvezdno nebo in se razgovarjala s svojim Bogom, ki vlada vse te brezštevilne luči in vodi njihova pota. On je prelep, predober, da bi se ne usmilil borne starke in revnih otročičev. Sama je zdaj! Kamor koli stopi krog hišice, karkoli pogleda v njej, zdi se jej, da nekaj manjka; ljubljene hčere pogreša, ki je pred malo časom bivala v teh prostorih. Ozre se v razsvitljeno nočno nebo, v to nebrojno množico biserov in vsklikne: „O tam pa ne manjka ničesar; le zemlja je tako trda in neusmiljena, da muči svoje prebivalce; vsaka stopinja na njej kliče, da to ne more biti dom človeku; le kvišku ga žene, v nebesa, k Bogu.“

Verna duša najde povsod dovolj tolažbe, kajti pov[illegible]d, iz najmanjše stvarice se javlja tisti Bog, ki je zemlji odm[illegible]ril tečaje, in ki vse to neizmerno svetovje nosi s svojim prst[illegible]m.

Dolgo je ostala stara ženica pod milim nebom i[illegible] je molila. Nesreča uči človeka misliti. A predmete za tola[illegible] ne

misli v nesreči daje vera. Zato je premišljevanje vernega srca v nesreči — molitev.

Drugi dan je še pred dnem vstala in odšla k fari iskat si pomoči. Farna cerkev je bila dobro uro oddaljena od Zalesja. Prva pot jo je vedla v cerkev. Odtod je okrepljena in utolažena šla, kamor se je namenila. V vasi je imela znanko. Ko je še njena domačija bila v dobrem stanju, so reveži vse okolice vedeli za-njo. Nobeden ni odšel prazen — brez darú. In zlasti neko revo s fare je jako podpirala. Ta je bila že od mladih nog hroma, desno roko je imela suho, da ni bila za delo. Živiti jo je moralo beračenje. K tej je šla v njeno stanovanje — pod streho. Sedela je pri oknu in brala, ko po nerodni gredi pritolče do nje stara Tabrovka.

„V vas sem prišla k tebi; saj veš, berači naj obiskujejo berače,“ tako jo nagovori.

„„No ravno največji berači še nismo; poglej me, zdrava sem, skrbi nimam, hrana mi po celem božjem svetu raste in stanovanje na vse zadnje tudi ni ravno najslabje,““ smejé je pri teh besedah pokazala na črne podstrešne tramove in na razbiti tlak.

„„Spehala si se; nekoliko nerodne stopnice ima moj vrh; pa si počij — tu-le pri meni, Bog te sprimi!““ Poda jej roko. Nekaj časa ste govorili o vsem, kar je zadelo na stara leta staro ženo; govorili zlasti o zadnjem udarcu, ki jo je zadel pred par dnevi — o hčerini smrti. Od tedaj še ni bila v vasi; h pogrebu ni mogla; preveč je bila utrujena. Vmes pravi Tabrovka:

„Mina, malo mrzlo imaš tukaj po zimi; poišči si kaj toplejšega.“

„„Da, da, mislila sem si že dati napraviti peč; tam-le bi se prav podala; a veš moji delavci zeló počasi delajo,““ se je takoj pošalila.

„Veš kaj, Mina, z menoj pojdi, da ne bom sama; otroka mi boš varovala in —“

„„In ti boš beračila za-se in za nas tri, kaj ne, ha-ha!““ jej dobrodušno seže v besedo.

„Ne, brez šale, jaz sem nalašč zato sem prišla; moraš iti z menoj. Sinoči in že prej sem premišljevala, kaj naj počnem. Nekaj moram, če ne, mi ne kaže druzega ko urezati si palico in beračiti za-se in za otroka. Sama bi že še prestala, a kam ž njima. Hišice jima nočem prodati, naj imata vsaj svoj dom; več jima tako ne bom mogla pustiti, kakor zidovje.“

„„I — ali ti bo vrtič in njive veter odnesel?““

„Ne norčuj se kar iz vsake stvari. Vse drugo razen hišice bom morala prodati. Saj veš, da je Tone — Bog mu odpusti — pri Jakeljnu se zadolžil. Takoj po hčerini smrti mi je pa Jakelj sporočil, naj v jednem mesecu denar pripravim; ne bom ga prosila; on morda tudi denarja potrebuje; druzega mi ne kaže: prodala bom.“

„„O, seveda ga potrebuje; ti pa ti. Če bi te kdo pretepel, bi še mislila, da je prav delal. Jakelj te gotovo iz same grdobije terja — le meni veruj; poznam ga bolj kot ti; najslabši dar dobim v njegovi hiši.““

„Ne sodimo, da ne bomo sojeni; dolžna sem mu, on me terja, saj ima pravico. Tedaj to je zgovorjeno! Kar sem ti pa prej rekla, o tem se ne norčujem: ti pojdeš z menoj. Jaz bom pa delala, da se preživimo.“

„„Delala? Morda se še za deklo kam vdinjaš?““

„Za deklo sicer ne; kupčijo mislim zopet začeti. Kakor veš, sem že kot mlado deklé prenašala platno na Blejsko; na stara leta se mislim tega zopet lotiti.“

„„A tvoj koš je že prestar za tako rokodelstvo; ne vem, kako bi ti nosilo cent platna na tvojem hrbtu. Pomisli malo, smo že res stari.““

„Ne bojim se; res je, toliko ne bom mogla naložiti, kot nekdaj; a za sproti si že upam prislužiti vsaj hrane za vse.“

Kmalu ste se dogovorili. Mina se je udala; obljubila je, da pride na Taber — še tisti dan. Predno ste se pa razšli, jej še pravi:

„Tvoja otroka imata dobre zobe: čaj, nesi jima, da bosta imela kaj dela, dokler jaz ne pridem“, šantala je proti omari in jej vsula par perišč suhih hrušek v predpasnik, šaleč se:

„„Moj vrt je vlani dobro obrodil; morda bolje kot tvoj: Bog je posebno poskrbel za-me. — Pa prav za prav ti lahko še kaj več neseš seboj. Če misliš, da je tvoj hrbet še za tovore dober, boš menda tudi to-le vrečico še nesla.““

„Bog ti povrni, saj ravno prav ničesar nimam doma.“

Beseda jej je ušla, nehoté jo je izrekla; a Mina koj poprime za-njo rekoč:

„„O če je tako, zakaj pa nisi prej povedala; mi pa še nismo tako pri koncu; glej tukaj-le imam dežo za špeh, kar so ga imeli moji pujski — pokazala je pri tem na majhen, škrbinast lonček — to-le latvico za maslo, pa se mi nekaj suši, ne vem kaj je to: zmiraj manj ga je — bilo ga je komaj

za par fižolov v mali skledici — pa nič ne dé, saj imajo krave vsak dan mleko. To-le vzemi, če vse, bo še najbolje, meni trud prihraniš; jaz tako že samo sebe težko nosim.““ Solze oblijejo staro Tabrovko, ko vidi blago in dobrotljivo starko, kako je prijateljski s palčico šantala krog na pol podrte omare, kako so se jej dobrohotnosti žarile oči, ko jej je nakladala, kar je imela.

„„Boš pa ti moj konj; le dobro vozi mojo balo; pa ne kremži se mi; saj sem jaz tudi marsikterikrat komaj krevsala od tebe; toliko si mi naložila. Pa še ti nosi za — pokoro!““ Tudi njej so priigrale solze; skrivaj si jih je obrisala, bile so solze krščanskega usmiljenja v ubozega očéh.

Vsa blažena je šla Tabrovka proti domu. Nobene skrbi, nobene težave ni več čutila, srce jej je bílo polno veselja, ki bi ga ne bila dala za celi svet. Prav revščina njena se jej je zdaj dopadala; čutila je, da kristjanu telesno uboštvo ni zlo, ni gorjé. Zapoznila se je. Otroka sta jo doma, prebudivši se, povsod iskala in jokaje sta hodila krog hiše in jo klicala. Ko jo zagledata, da prihaja po stezici, pozabita na vse, na lakoto in na žalost; kar v samih srajčkah jo zadrvita proti njej in jeden bolj kot drugi vpijeta:

„Babica, babica, so že prišli, so že prišli!“

Ko prisopihata do nje, se jej primeta za krilo in oba vprek pripovedujeta:

„Nikjer vas ni bilo; mame tudi ne; samo strah je bil doma.“

„„I, kakšen vendar-le?““

„Tisti pod streho, tisti kosmati“, se hitro oglasi Janezek. Starka se jima je morala smijati. Pod streho je namreč visel velik zimski kožuh, jedino, kar je še ostalo od ubeglega moža pri hiši. Ta kožuh sta imela za strah.

„„Ali sta pa kaj molila zjutraj k angeljčku varhu““, ju na to vpraša.

„Jaz nič, saj vas ni bilo, sem pozabil“, odgovori Janezek.

„Jaz tudi pozabila“, pristavi Ančka.

Posvari ju in ju pelje domú, ju preobleče in njima in sebi skuha kosilce, ki jim je bolj dišalo, nego cesarju njegov ob d. Bil je beračev dar. — — — —

III.

Na Tabru so se od tega dne začeli veseli dnevi. Stara Mi a je prišla in prvi hip si je pridobila mlada srca. Otroka

sta jo tako ljubila, da nista vedela, kterega imata rajši, staro mater ali njo. — Včasi je vprašala Ančko:

„No, kako rada imaš bratca?“

„„Toliko““, je odgovorilo dete ter pokazalo s prstkom vrhu glavice.

„Koliko pa babico?“

„„Toliko““ in pokazalo je, kolikor daleč je moglo seči z rokico.

„In kako pa mene?“

„„Toliko, toliko““, stopilo je na prste in obe roki dvignilo kvišku.

Taka ljubezen se je morala povrniti; objela je stara žena mlado dekletce, vroče jo poljubila in za plačilo obema, njej in Janezku, povedala kako lepo povest. Mina je bila vedno pri otrocih. Babica ju je popolnoma izročila v njeno varstvo. Sama pa je storila, kakor se je namenila. Njive in gozdiček, kolikor ga je še bilo pri hišici, je prodala, ter s tem plačala dolge, ostalo jej je še par goldinarjev, s kterimi je pričela kupčevati s platnom. Težak je bil ta posel, dasi ga je bila v mladih letih jako vajena. Do centa in še več si je naložila in nosila to čez Preval dobrih pet ur hoda, včasih tudi še delj, kakor je naneslo. Sprva se jej je nekoliko upiralo, a ljubezen do otrok in zaupanje na Boga jej je ukrepilo stare ude; kmalu je stopala s svojim bremenom tako krepko po strmem hribu, kakor bi bila stara dvajset let. Nikdo je ni videl žalostne; nikomur ni tožila. Ljudje so jo kmalu spoznali in vsak jej je rad kaj navrgel. Včasih je izostala tudi po več dnij z doma; tako da je nazaj težje prinesla, kot je nesla tjekaj. Vsega je dobila: moke, zabele, tudi kaj obleke so jej dali poleg tega, kar je zaslužila. Zasložek sam je bil seveda pičel; Mina se je norčevala, da kakor je videti, platno le vrhu Prevala prinese; ondi odloži, potem pa gre na — biro.

„Kaj takega pa še ne vem“, je včasih rekla, „da bi bila jaz na stara leta za gospôdo; in vendar sem, vidiš: ti pa namestu mene beračiš.“

No, beračila ravno ni. · Usmiljenje, ki so jej skazovali drugi ljudje, je bilo tako blago, tako dobrohotno, da je vedno hvalila Boga: češ kako lahko živim in koliko jih je, ki morajo težje, celó z beračenjem skrbeti za svoj kruh. Te ko breme in nošnja po vsakoršnem vremenu zdelo se jej je igrača. Če je pa kdaj le količkaj otožna prišla domú, je je vso žalost Mina naenkrat pregnala.

V gosposkih gradovih se ne živi tako prijetno, tako zadovoljno, kakor se je živelo v borni koči na Tabru. Za drage rajnke se je skrbelo z molitvami in vednim spominom, živi so si pa sami drug drugemu pomagali, drug drugega nosili. Mina je bila izredno dobra gospodinja; dolgoletno gospodinjstvo z ničèm jo je zmodrilo, kakor je pravila sama, kako se gospodinji, kedar se kaj ima. In tako na Tabru v resnici ni ničesar manjkalo. Hišico so popravili, da je imela zdaj prav ugodno lice; kupili so si kozo, ali kakor je Mina rekla „molzno živino“. Mimogredé povem, da je živela ta molzna živina v jako veliki prijaznosti z Ančko in z Janezkom, kteri je prav za prav kot njen pastir tudi gospodarsko oblast si nad njo prisvajal; kajti zmiraj se je izražal: moja sivka, in gotovo je vsak dan vsaj jedenkrat šel pogledat, če ima kaj zelenja v hlevu. — Berači so pod Mininim gospodinjstvom na Tabru imeli nekako shajališče. Sami bi sicer ne bili prišli, ker so poznali uboštvo te kočice, a Mina jih je sama spravljala skupaj.

Često jih je povabila po več iz soseščine, skuhala jim je kaj boljega za južino in vedno ponavljala:

„Danes je praznik, otroka, velik praznik; moji bratje in sestre so me prišle obiskat; vidita, kako močna je bratovska ljubezen.“

Vse se jej je smijalo in hvaležnega srca so odhajali reveži, po moči bogato obdarjeni in sicer tako, da so vedeli, da vse prihaja iz dobrega srca.

IV.

Tako ste prešli dve leti. Bila je ravno obletnica smrti rajne hčere, ko je stara Tabrovka stopala po Prevalu, vračujoča se s potovanja domov. Nesti ni imela ravno mnogo; zato je tem ložje molila svoj rožni venec. Preval je skalovit hrib. Nekaj mest je tako prepreženih z velikanskimi skalami, da je nevajencu težko se skozi pririti. Ravno ko se pot zavije krog ogla in se precej daleč naprej vidi, opazi človeka, ki se peha naprej. Omahuje sem in tja; vidi se mu, da je pijan. Ženica se kar strese, ko vidi, da t jec ravno po neki pečini dalje leze: ravno hoče zavpiti, n j se varuje, ko mu zmanjka skale; zamolkel pok in votel k ik se začuje, pa je zopet vse mirno. Ona preplašena zak če Boga na pomoč in hiti pod omenjeno skalo. Pod njo l i v nezavesti mož; kri mu lije iz glave, ves je pobit. Brž g poskuša dvigniti, a ne premakne se; živ je še, ker roh-

néča počasna sapa se sliši od njega; skloni se bližje, da bi ga vsaj nekoliko poravnala; pa preplašena omahne nazaj; skoro da se tudi sama zgrudi na tla. Spoznala ga je: bil je Tone.

In kako spremenjen! Bled, suh, zmršen, strgan — ni se mu moglo dobro goditi. Gotovo ga je lakota in revščina pripeljala nazaj. — Ne pomišlja se dolgo; kar proti bližnji hiši v hosti teče; ondi si izprosi voziček na posodo, vode in obvez za rane. Kmalu potem pelje stara tašča krepko se upiraje v voziček svojega nesrečnega zeta — proti Tabru. Na potu še poprosi človeka, naj gre gospodu na faro naročit, da pridejo k ponesrečenemu. Ta se je že po poti nekoliko izdramil, a vse kar je zamrmral, bilo je: „Žganja mi daj, saj bom plačal — žganja“, in zopet se je povrnil v nezavest. Tabrovka sama ni vedela, kako jej je pri srcu; jedina misel, ki jo je imela, bila je ta, da bi jej po poti ne umrl brez gospoda.

Stara Mina je kar križem udarila z rokama, ko zagleda okrvavljenega moža:

„I, za božji čas, kje si pa tega dobila?“ A ko jej Tabrovka le tiho namigne, naj jej pomaga, primete obe in ga nesete v kamro. Vse kar veste in znate, poskusite, da bi mu nekoliko moči vlile v razbite ude. Posreči se jima; tujec kmalu odpre oči: pa nič ne vé, kje da je in kaj se ž njim godi; samo to toži, da ga glava strašno peče in žganja hoče. Mina ga ni spoznala; stara mati je ohranila za-se, da je v njeni hiši nesrečni mož njene rajne hčere. Poskusila ga je pripraviti na prihod duhovnov. Bil je še malo zmešan, a besedo o spovedi je vendar razumel; obrnil se je v stran in zaklel. Poleg postelje poklekne tedaj njegova blaga tašča in moli za-nj, za njegovo dušo. Na glas moli očenaš in trikrat ponavlja:

„Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!“

Te besede so presunile bolnika. Spne se na pol po koncu, zdivjano pogleda in zaškriplje.

„Meni ne bo nobeden odpustil; hudičev sem bil in hudičev bom.“

Tabrovka pa vendar ne obupa. S tolažilnimi besedami mu razodene, kje da je; pove mu tudi o smrti njegove žene, češ da mu je odpustila, in da mu je gotovo ona pri Bogu izprosila milost spreobrnitve. Pravi mu tudi, da je ona z otrokoma vsak dan za-nj molila.

„Jaz sem divjak, zgubljen, najslabši človek na svetu," zavpije na to bolnik, „ven me vrzite v smeti in pohodite — svojega škodljivca in sovražnika."

Tulil je in jokal, da je bilo groza. Bolečina dušna in telesna ga je tako prevzela, da je le še stokal:

„Nisem vreden, da me pogledate; vse sem vam zapravil; ženo sem umoril; po svetu sem se klatil in samo greh sem delal — oh — oh — pa zdaj: vest me je gnala domov; šel sem, a ne skesan!" —

Staro mater je ta natorni občutek jako ganil; zmuznila se je ven, poiskala otroka, ki sta se igrala za hišo in razgovarjala o čudnem možu, kako je umazan in krvav in kako hudo ga boli.

Otroka sta šla ž njo, ne prav rada; bala sta se. Pripelje ju tiho v kamro in jima veli, naj poklekneta poleg postelje in molita za tujega, bolnega moža; sama pa stopi k postelji; prime bolnika za roke in mu tiho reče:

„Tone, moli s svojima otrokoma; nedolžna molitev bo tvojo podpirala."

Bolnik se obrne in ko zagleda sinčka in hčerko, ki kot dva angeljčka za-nj prosita, se mu omili srcé in poštene, blage solze se mu posvetijo v očeh. Tako od srca jih še ni točil; umiri se in tiho zine:

„Otročička, pojta sèm, pobožajta me, saj nisem hud, ker sta pridna!"

„„Sva ja"", dobrosrčno odvrne Janezek in pogleda v tla; nekako strah ga je bilo kosmatega moža.

„Ali za mamo kaj molita?"

„„O vsak dan zjutraj in zvečer.""

„„Pa za ata tudi"", se oglasi Ančka.

Solze ustavijo bolniku besedo. Več ne more govoriti. Težko pričakuje duhovna. Komaj se spove, zapusti ga zopet zavest in kmalu prestane. Žena je za-nj izprosila, tašča pa je zaslužila te milosti za-nj.

Zakopali so ga kot tujca, neznanca. Stara mati je zase ohranila skrivnost: le to se je ljudem čudno zdelo, da tolikokrat obiskuje z otrokoma njegov grob in tako dolgo ondi preklečéva in moli. Tudi lesen križ mu je dala postaviti na gomilo. „Za Boga dela; saj je že zdaj svetnica", rekali so nekteri; drugi so se jej smejali in jo imenovali norico. Saj je to sploh tako!

V.

Kaj naj še povem?

Janezek je bil izredno priden in nadarjen deček; mati so ga dali v šolo v mesto; domači gospod so za-nj skrbeli; tudi Ančka je hodila k nunam v šolo. Stara mati odsle ni več nosila platna na Blejsko. Z Mino ste že imeli vsakdanjo hrano. Bog je beračil namestu obeh, se je šalila Mina. Dolg čas jima je bilo po otrocih. Težko ste čakali počitnic. Precejkrat ju je počakala Mina doma in precej srečnih, veselih uric je preživela zbrana družinica. A kaj: mlado dorašča in zapušča rodni dom; ustanovi si drugo domačijo. Ančka si jo je izvolila v samostanu; postala je nuna. Janezek je hodil že v višje šole, povsod hvaljen, povsod čislan. Bil je v osmi šoli; proti koncu leta ga je misel o poklicu begala. Nekega dne dobi pismo, v kterem mu stara mati naznanja, da Mine ni več med živimi. Mladenču so solze oblile oči, ko je bral to novico; izvedril se mu je pa obraz, ko čita dalje:

„Naročila mi je, naj ti naznanim njen testament; tebi je namenjen. Tako-le je rekla: „„Ko sem živela, sem že še beračila za-se; a kdo bo zdaj, ko umrjem, to prevzel? Zdaj ko bo treba beračiti pri samem Bogu? Janezu sporočim ta posel: le uči se naj, in naj se izuči za božjega berača, pa za dobrega, za izvrstnega. Za božjega berača ni vsak kar tako dober. Janez bo, to vem. In ko bo pri Bogu beračil za druge, naj ne pozabi stare šantave Mine; saj sva si bila vendar dobra prijatelja, to mu povejte.““

S tem se je nehalo pismo. Ginjen je premišljeval mladeneč srečno življenje svoje prijateljice — rajne beračice. Ubogal jo je. Res se je izučil za božjega berača.

VI.

V Zalesju je tri leta pozneje vsa fara praznovala novo mašo. Peli so jo mladi gospod s Tabra. Pokali so možnarji, zastave so vihrale in zvonovi so zvonili lepše, tisočkrat lepše, kot za poroko. Vse je bilo veselo; najbolj pa mladi mašnik in njegova stara mati, osemdesetletna Tabrovka.

Pri mizi so jo posadili poleg vnuka. In med obedom se vzdigne mladi mašnik in v ognjevitih besedah pripoveduj častitim gostom, da se ima vse, prav vse zahvaliti svoj stari materi, da mu je bila ona angelj varuh celega življenja in gospodje, sami veliki gospodje, so zgrabili za čaše in trkali ž njo, staro, kmečko, neuko ženico in napijali jej na zdravje

in jo hvalili in blagrovali. Zdelo se jej je,. da je v malih nebesih. — —

Bog jej je zato podaljšal življenje, da je videla srečo svojega vnuka, kajti še tisto leto po zimi jo je poklical k sebi in jej dal zasluženo plačilo v nebesih.

M. Marija in g. župnik Janez še zdaj živita, oba sveto in pobožno, kakor ju je učila stara mati. Revežem je župnikov dom vedno odprt, vse jim izdaje in hvali Boga, da mu je mogoče toliko dobrega storiti. Srečni Taber!

Moja tolažba.

(Pesem. Zložil rajni Anton Slomšek.*)

Človek, kapljica na veji,
Še obeta si na meji
Dolgo let vesél živét'
In ne vé, da mora vmrét'.

Žalost moje srce [illegible]
[illegible]t', kak' ži[illegible]
[illegible] cvete, [illegible]
[illegible] krivec [illegible]

Kaj boš [illegible],
Al' se bo[illegible]?
Dokler Jez[illegible]
Boš živela [illegible]

Beseda o molitveni družbi [illegible] Metod[illegible]

ali

[illegible] vabilo k obilnemu [illegible]

[illegible] Mohorjeve družbe [illegible] „Večernice“ spreg[illegible] [illegible]ružbi ss. Ciri[illegible] [illegible]isanemu — bese[illegible] [illegible] letos? In je- [illegible] trebna?

* To še ne [illegible] [illegible]kán Jakob Rebe[illegible]

I.

Zakaj ravno meni? Uzroki morejo biti le zvunanji. Morebiti zato, ker sem še jeden med že redkimi starci, ki so pri zibelki stali, ko se je ta lepa družba porodila. Morebiti tudi zato, ker sem jeden izmed slovenskih romarjev, ki smo l. 1881. na grobu sv. Cirila v Rimu molili in se sv. očetu zahvalili za njih posebno ljubezen do nas Slovanov. In slednjič morebiti tudi zato, ker sem se malemu krdelcu onih slovenskih romarjev pridružil, ki smo, ne gledé na neumne zapreke, ki so se temu romanju stavile, l. 1885. hiteli v staroslavni Velehrad na Moravskem, da tudi na grobu sv. Metoda pomolimo in za blagoslov nad molitveno družbo sv. Cirila in Metoda poprosimo.

Bilo je l. 1851., ko smo duhovniki lavantinske škofije v Brežicah v frančiškanskem samostanu za duhovne vaje zbrani pričakovali obljubljenega prihoda Slomšeka, ne vedoči, kaj važnega in veselega so nam želeli povedati; pa Bog je drugače obrnil. Namesto vladike samega, dospela je novica, da so vladika, takrat iz Koroškega čez Kranjsko potovaje oboleli, se v hudih bolečinah namesto v Brežice nanagloma v Celje peljali, kjer ležé v opatiji za smrt bolni in že tudi prevideni. Toliko bolj nam je seglo v srce, ko nam bere voditelj nam namenjeni in njemu izročeni ogovor, v kterem Slomšek uzroke razlagajo, zakaj da želijo molitveno družbo sv. Cirila in Metoda vpeljati, ter nas vabijo, naj s podpisom svojih imen naznanimo, ali odobravamo njih misel, da bodo vedeli, kaj jim je storiti. Menim, da smo se vsi od kraja podpisali; na to so prosili v Rimu za potrjenje družbe in za sv. odpustke, ktere so pokojni papež Pij IX. z odlokom dne 12. maja 1852 podelili. — Verni Slovenci! ako ljubimo nepozabljivega Slomšeka, — in kdo bi jih ne ljubil? — ako nam je drag in svet njih spomin, ali nam ne bo, ko to beremo, tudi molitvena družba sv. Cirila in Metoda še toliko bolj draga in priljubljena, ker so jo Slomšek vpeljali, tako rekoč na pragu večnosti stoječi in nam jo kakor svojo duhovno oporoko zapustili? Kajti ako je po besedah Kristusovih v nebesih veliko veselje nad jednim samim grešnikom, ki pokoro stori, ali ne smemo po tem soditi, da so tudi pokojni Slomšek z vpeljavo te družbe, ki ima spreobrniti milijone zmotenih, napravili svetima bratoma Cirilu in Metodu veliko veselje, da sta prav v zahvalo zato pristopila k njih smrtni postelji in s svojo priprošnjo to dosegla, da je smrt, s svojo koso že pripravljeno

ljena, za takrat še odstopila in jim je Oče nebeški še za jednajst let podaljšal življenje?

Bilo je l. 1880., ko so sedanji papež Leon XIII. proglasili okrožnico „grande munus“, to je: velika naloga, pa tudi velik dar, v kteri z navdušeno besedo proslavljajo neumrljive zasluge ss. slovanskih blagovestnikov Cirila in Metoda; v kteri njunemu misijonskemu delovanju z apostolsko veljavo vtisnejo sijajni pečat spričevanja, da je bila njuna vera čista, kakor solnce zlato, in njuna zvestoba do rimske stolice sv. Petra močna in neomahljiva, kakor gora skalnata v nebo kipeča; v kteri obredno češčenje teh dveh svetnikov, dosihdob le nekterim škofijam dovoljeno, raztezajo in zaukazujejo za vesoljno katoliško cerkev, določujoči dan 5. julija za njuno cerkveno svetkovanje. Odsihdob se smejo po vsem katoliškem svetu sv. Cirilu in Metodu na čast altarji staviti, cerkve graditi, sv. maša služiti in cerkvena opravila obhajati; dosegla sta z jedno besedo slovanska blagovestnika najvišjo stopinjo Božjim svetnikom skazovanega cerkvenega češčenja. Velik dar božji sta bila Slovanom v zveličanje Solunska brata v življenju, velik dar božji je pa tudi Slovanom na čast Leonova okrožnica po njuni smrti; za velik dar se spodobi pa tudi velika zahvala. — V Rim gremo in v Rim moramo iti, da se sv. očetu osebno in dostojno zahvalimo za okrožnico „veliki dar“, to je bil navdušeni odgovor katoliških Slovanov na imenovano okrožnico, ktero vladika Strossmayer v pastirskem listu dne 28. febr. 1881 naravnost zlato in čudovito okrožnico imenuje. In prav ta vladika se je ponudil, da pelje slovansko procesijo v Rim, v pastirskem listu dne 2. maja 1881 rekoč: „Vsepovsodi po širnem slovanskem svetu se dela na to, da bode slovanska procesija v Rim zares sijajna in veličastna. Bratje! potrudimo se, da naš narod za drugimi slovanskimi plemeni ne zaostane. Želim iz cele duše in razume se samo po sebi, da v tej zadevi hočem jaz sam svojemu narodu biti v zgled.“ In šli smo, v Bogu veseli, ter smo dosegli, kar smo želeli. Tri dni (od 3.—5. jul.) smo se v Bogu radovali v cerkvi sv. Klementa, obhajajoč na grobu sv. Cirila tisočletni hvaležni spomin njegove smrti, poslušajoč božjo pa Solunskih bratov slavo v raznih slovanskih narečjih, tudi v slovenskem[1], Bogu v zahvalo darujoč nekrvavo daritev sv. maše po obredu

[1] Govoril M. Kožuh, dekan in župnik Ljubljanske škofije. Glej. Zbornik. A. Žlogar. V Ljubljani 1886.

latinskem in slovanskem, in smo slednjič po vladiki Strossmayerju vojeni v sijajnem zboru kardinalov sv. očetu zahvalo izrekli za veliki dar okrožnice zlate. Bilo je prav pri tej priliki, ko sem bil tudi jaz, kakor ud ožjega odbora, pred sv. očeta pokleknil in jim prav v roko, ktero so mi poljubiti dali, položil v ličnem ovitku milošnjo Lavantinske in Krške škofije. Prijazno me vprašajo sv. oče v laškem jeziku: Od kod? Jaz odvrnem: Od vernih Slovencev na Štirskem in Koroškem v Avstriji. In sv. oče ponovijo dvakrat preprijazno: Grazie molte! Grazie molte! Slovenec bi rekel: hvala lepa! — hvala lepa!

Dragi Slovenci! ali smo pa s tem božjim potom že dovršili dolžno zahvalo ss. Cirilu in Metodu in sv. očetu? Določno rečem: nikakor!

Bilo je zopet l. 1885., ko se je obhajal tisočletni spomin smrti Metodove. Pobožni škof Olomuški, zemski knez Fürstenberg, krasili so že mnogo let s svojimi vernimi Moravani, rekel bi z neizmernimi stroški, velikansko stolico sv. Metoda v Velehradu, da bi bila v tem letu že kakor nevesta za svojega ženina pripravljena. In zopet je odmeval po vseh katoliških slovanskih deželah glas: V Velehrad gremo, in v Velehrad moramo iti, da tudi na grobu sv. Metoda daritev zahvale opravimo, prisego zvestobe v veri ponovimo in za pojedinjenje vseh Slovanov v naročju sv. rimske cerkve molimo. Pa kakor se je godilo sv. Metodu v življenju, godilo se je tudi tisočletnemu spominu njegove smrti. Potomci istih nasprotnikov, ki so apostolskemu delovanju sv. Metoda podtikali nepoštene namene, ga tožili v Rimu, ga spravili v ječo, so podtikali tudi nameravanemu romanju v Velehrad nepoštene namene, so strašili s panslavističnimi demonštracijami (z rogoviljenjem za zjedinjenje vseh Slovanov) in tiščali v vlado, naj bi prepovedala romanje v Velehrad. Da bi se vladi v teh burnih časih ne delale težave, odjenjalo se je od nameravanega romanja. V velikanskih procesijah so hodili v Velehrad le Moravani, in sicer Moravani slovanske in nemške krvi v najlepši jedinosti združeni; inostranski Slovani so potovali tje le kakor posamniki. Nas štirskih Slovencev je bilo ob jednem ondi 7. in 8. julija le mala šestorica; moravskih romarjev p[illegible] isti dan po cenitvi velehradskih duhovnikov nad 10.000; st[illegible]-nica pa jih more za silo sprejeti, kakor se nam je pravil[illegible], do 15.000. Bilo je vse v najlepšem redu, in z uzorno pr[illegible]-vidnostjo ogromni množici preskrbljeno za vse potrebno: [illegible] prevžitek, pa tudi za dostojni nočni počitek. Molilo in p[illegible]-

pevalo se je češki in nemški, da se je stolnica radosti tresla; isto tako se je pridigovalo češki in nemški. Bog v nebesih vé, da nismo demonstrirali in da tudi nismo hoteli demonstrirati. Moliti smo hoteli in smo tudi molili. Naše solze so se utrinjale na grob Metodov, naše srce je bilo v Rimu, naše misli pa so bile pri Bogu. Molili smo v smislu Kristusovem, da bi došel že skoraj oni preblaženi čas, ko bo jedna čreda in jeden pastir; prosili smo sv. Solunska brata, naj bi s svojo priprošnjo pred Bogom potolažila valove narodnih in verskih prepirov, in mili nam Avstriji izprosila toliko potrebni in zaželjeni mir. In v to pomozi Bog!

Dragi Slovenci! ali smo pa s tem božjim potom že dovršili dolžno zahvalo sv. Cirilu in Metodu in sv. očetu? Še jedenkrat odgovorim določno: nikakor!

II.

Zakaj letos? Na drugem mestu so vam „Slovenske Večernice“ že povedale, da prav letos, in sicer zadnji dan tega leta, doteče 50 let, kar so bili sv. oče Leon XIII. v mašnika posvečeni; letos tedaj obhajamo zlato mašo sv. očeta. Po vsem svetu je nastalo med katoličani veselo gibanje; vsepovsodi se pripravljajo katoliški narodi, katoliške dežele, pa tudi posamne škofije, da bi vredno proslavljale ta prečastni dan, ki ga le redko kedaj doživijo njeni najvišji pastirji. Pa o vsem tem, kakor smo že rekli, govorijo „Slovenske Večernice“ na drugem mestu; tukaj dostavljam le še nekaj.

Zanimivo je brati po časnikih, kako posamni narodi, kteri so kako posebno milost od Leona XIII. prejeli, razmišljujejo, izumiti in sv. očetu pokloniti tak dar, da bi bila že v daru samem izražena prejeta milost, za ktero se želijo posebej zahvaliti. Da omenimo le jedno. Francoska škofija Tarbes, v kteri se nahaja sloveča božja pot Lurške Matere Božje, je gotovo pravo pogodila, ko je sklenila, sv. očetu v zahvalo za njih naklonjenost do te božje poti, ktero kakor so se izrekli vsaki dan v duhu obiskujejo, ker osebno tje ne morejo, za vezilo k zlati maši poslati v čisto srebro v precej veliki meri vliti obrazec (model) Lurške gore, na vrhu z Lurško baziliko in v podnožju z Lurško dupljino, v kteri se brezmadežna Devica Bernardiki prikaže. — Ktera pa je največja milost od Leona XIII. nam Slovanom posebej podeljena? Ali ne veliki dar okrožnice zlate v proslavo sv. bratov Cirila in Metoda? Ali ni tedaj dostojno, da bode naše vezilo

za zlato mašo tako, da bo v njem že izražena milost sv. očeta, za ktero se zahvaljujemo? Dragi Slovenci! kaj drugega pa bi v ta namen bolj sodilo, kakor molitvena družba sv. Cirila in Metoda, ki je na Slovenskem svojo zibelko imela in tudi na Slovenskem svoje središče ima? Če kedaj, je gotovo letos primeren čas, da to lepo in domačo družbo probudimo in obnovimo; da se radi o njej razgovarjamo in njeni namen premišljujemo; da na vse strani in vse stanove k pristopu vabimo. Zlasti se nam dozdeva ta družba za tako imenovane izobražene stanove kakor vstvarjena. Izobraženi človek, kteremu je že iz šolskih naukov znana neizmerna škoda, kojo je verski razkol vzročil slovanskim narodom, zamore bolje uvaževati visoki pomen te družbe, kakor priprosti človek, kojemu so nauki povestnice neznani. Zato Mohorjeva družba pred vsem slovensko inteligenco vabi k pristopu v molitveno družbo sv. Cirila in Metoda. Ali bi ne bilo to plemenito dejanje rodoljubnih src, ako bi vsi izobraženi Slovenci, kteri se z uma svitlim mečem, z besedo ali peresom, trudijo in bojujejo za prosveto, slavo in srečo Slovanov, vsaki dan s pobožnim očenašem vse slovanske narode priporočali varstvu sv. bratov Cirila in Metoda, in božji blagoslov klicali nad vse, karkoli se v blagor Slovanov govori, piše in dela? Nauk sv. pisma je: „Ako Gospod ne zida hiše, zastonj se trudijo, kteri jo zidajo; ako Gospod ne varuje mesta, zastonj čuje, kdor ga varuje.“ Ps. 126, 1. Morebiti imajo naši sicer plemeniti rodoljubni napori prav zato tako malo vspeha, ker preveč pišemo in govorimo, premalo pa molimo. Molitvi gre prvo mesto. Moli in delaj, delaj in moli, je prislovica krščanska. — V drugi vrsti se obrača Mohorjeva družba do Vas, častiti dušni pastirji, do vas, rodoljubni učitelji, pa tudi do vas, domoljubni očetje in matere, gospodarji in gospodinje. Vabite, — vabite bolj prisrčno, ko morete, v cerkvi, v šoli, v domačem krogu k pristopu v to družbo. Kaj pa, ko bi ti rodoljubni hišni gospodar, ki si s svojo družino tej družbi pristopil, vpeljal lepo domačo navado, da bi n. pr. vsak večer, ko skupaj molite „večno luč“, še tudi skupaj in na glas molili „Očenaš“ v čast sv. Cirilu in Metodu po namenu te družbe? Oj, kako veselje bi bilo to za sv. Solunska brata v nebesih! — Kaj pa, ko bi rodoljubni farani, ki so se s svojim dušnim pastirjem vred v družbo vpisali, in ki imajo lepo navado, da po nedeljah pred ali po božji službi, po delavnikih pa med mašo v cerkvi skupaj molijo rožni venec, vpeljali lepo navado,

da bi k sklepu molitve še skupaj in na glas molili „Očenaš“ v čast sv. Cirilu in Metodu po namenu te družbe? Oj, koliko veselje bi bilo to za Solunska brata v nebesih! Po takih in jednakih načinih bi se najložej udomačila med nami ta molitvena družba, in bi najbolj globoke korenine pognalo vedno češčenje sv. Solunskih blagovestnikov. Take in jednake domače in cerkvene navade bi bila najlepša zahvala za okrožnico zlato.

Zdaj pa ima še pisatelj teh vrstic neko posebno prošnjo do vseh čitateljev Mohorjevih knjig, ter jih prosi v imenu Slomšekovem, da mu prošnje ne odrečejo. Dragi čitatelj! kdorkoli si, ki letošnje „Slovenske Večernice“ bereš, ko beróč do tu sem prideš, prosim te, ne beri dalje, ampak postoj tako dolgo, dokler nisi v srcu sklepa storil, ako še nisi vpisan, se kar nemudoma vpisati dati v molitveno družbo sv. Cirila in Metoda. — Mohorjeva družba šteje letos do malega 35.000 naročnikov; bralcev pa ima gotovo še trikrat toliko. Pobožni papež rajni Pij IX. so rekli: „Dajte mi armado pobožnih molilcev, in jaz bom ves svet premagal.“ Moj Bog! ako bi vsi bralci Mohorjevih knjig, njih več kakor 100.000, pristopili naši družbi: to bi bila armada pobožnih molilcev pod vodstvom sv. Cirila in Metoda, kteri bi vrag razkolništva dolgo zoperstati ne mogel. V boj tedaj, verni Slovenci! v boj sv. molitve za zastavo sv. Petra, za vero rimsko-katoliško, za slogo vseh Slovanov v ljubezni Kristusovi! Ako bodo naši prečastiti škofje zamogli poročati sv. očetu, da so verni Slovenci za duhovno vezilo k zlati maši osnovali posebno armado molitve pod vodstvom sv. Cirila in Metoda, bo ta novica za sv. očeta gotovo najslajša tolažba in najboljši dokaz, da smo Slovenci zlato okrožnico razumeli, da smo bili tega velikega darú vredni, in da bo skrb naše sinovske hvaležnosti, da želja v okrožnici izrečena prej ko prej postane resnica.

III.

Je-li pa ta beseda sploh potrebna? Pa še kako! in sicer iz treh razlogov.

Od jedne strani se namreč prezreti ne dá, da med Slovani na iztoku že dozarja bogata žetev za rimsko-katoliško cerkev. Ne več le posamezniki, — kajti take prikazni so se ponavljale vedno, — temveč cele dežele se nekako bolj prijazno nagibajo proti središču cerkvene jedinosti. Pred vsem so položili naš presvitli cesar svojo mogočno pa očetovsko roko na Bosno in Hercegovino. Nadepolno se vzdiguje ondi

katoliška cerkev iz groba in otresa po malem verige stoletnega suženjstva. Vrhbosanska nadškofovska stolica, posvečena presvetemu srcu Jezusovemu, obeta tudi sama postati srce materino, iz kterega se bo raztekalo v stoterih virih novo duhovno življenje po zamrlih udih južnega in iztočnega Slovanstva. Črna gora, razkolništva najmočnejša trdnjava proti zapadu, je sv. očetu roko podala v spravo, toliko namreč, da se zamore ondi prosto gibati in razvijati katoliška cerkev, da je dosegla državljansko veljavo. Krvaveča in od ruskega velikana strahovana Bolgarija se milo ozira proti zapadu, svobode, brambe in pomoči proseča pri zapadnih narodih. Naj bi se Bolgarsko vprašanje povoljno rešilo v zapadnem, svobodnem smislu, menim, Bolgarija, ki je bila že leta 1861. na potu v Rim, bi prišla skoraj do zadnjega koraka. Zgled Bolgarije pa bi verjetno za seboj potegnil Macedonijo; kajti po novinarskih poročilih so ondi živeči Bolgari že zdaj jako dovzetni za katoliške misijone. Očetje Lazaristi v Solunu imajo že zdaj polne roke dela, in naj bi imeli več misijonskega osebja in gmotne (denarne) podpore, bi bila v Macedoniji že zdaj duhovna žetev velika. Kaj pa še le porečete, verni Slovenci! ki ste navadno svoje matere slišali le pripovedovati o strašnih Turkih, ki so plenili slovensko zemljo in v sužnost tirali njene sinove in hčere; kaj porečete, pravim, ako vam zdaj povem, da je bil sedanji turški car, vrhovni gospod nad milijoni Slovanov, jeden med prvimi, ki je sv. očetu jako prijazno čestital k zlati maši, in čestitki za vezilo pridejal zlat prstan, okrašen z najžlahtnejšimi kameni, cenjen na 250.000 frankov veljave. Kdo ne vidi v vsem tem prsta božjega? Kdo ne čuti, da veje po jugoslovanskih deželah zares Duh Božji, ki oznanuje mir, tolaži strasti in vabi na spravo? In kaj je temu nasproti naša dolžnost? Izražena je v besedah Kristusovih: „Prosite Gospoda žetve“. (Mat. 9, 38.) V tem ko jugoslovansko polje že dozarja za žetev, in ženjice — angelji božji le še čakajo migljeja Gospoda žetve, da začnejo delo (Mat. 13, 39.), je dolžnost katoliških Slovencev, da pokleknemo pred Gospoda žetve in ga prosimo, in se prav po tem vredne storimo, da nam vrne zgubljene brate na jugu. V prvi vrsti mora se vé da družba sv. Cirila in Metoda poklekniti pred Gospoda žetve in g prositi, da bi razkolniki na jugu dneva milosti ne zamudi in glasú božjega ne preslišali; klečati mora tako dolgo pre Gospodom žetve, dokler angelji božji dela niso dovršili i vse žetve pospravili v žitnice rimsko-katoliške cerkve.

Od druge strani pa se tudi tajiti ne dá, da je ravno zdaj nevarnost za Balkanske Slovane velika, in zastran njih sprave z rimsko stolico doba osode polna. Recimo, da se Bolgarsko vprašanje ne reši povoljno; da podleže zapadni upliv, in da ledena Rusija svojo mrzlo roko zopet zmagovito položi na Balkan: kaj imamo v tem slučaju pričakovati? Sedanjo navdušenje Bolgarov bo zamrlo; videči, da zapad nima ne srca za njih tuge, ne leka za njih bolečine, se bodo obupljivo udali v bridko osodo in oči, sedaj proti Rimu gledajoče, zopet obrnili proti Moskvi; smrtna tihota — in kdo ve, za koliko let! — bo zopet postala na Balkanu. To tem bolj, ker bode ruski upliv vse mogoče zapreke delal razvitku katoliških misijonov po Bolgariji, Macedoniji, Albaniji itd. Da naša bojazen ni prazna, nam priča nedavna minolost. V letošnjem „Slovencu“ št. 57 in dalje smo brali, kako so dne 30. decembra 1860 poslali Bolgari prošnjo z 2000 podpisi v Rim za sprejetje v katoliško cerkev; kako so papež Pij IX. dne 21. jan. 1861 pismo sprejembe slovesno podpisali; kako je bil ves zbor v Sikstinski kapeli do solz ganjen, ko so Pij IX. sami globoko ganjeni se vzdignili s prestola in naglasili zahvalno pesem, in kako je Sokolski, od papeža samega novoposvečeni Bolgarski škof, nezmožen brzdati občutkov, se kar na glas jokal samega veselja; kako je isti Sokolski, prišedši v Bolgarijo, vedno le te besede ponavljal: „Rim je sama ljubezen“; kako je turška vlada, da se otrese ruskega upliva, sama pospeševala zedinjenje Bolgarov z Rimom; v Carigradu samem je zamogel Sokolski obhajati slavnosten sprevod, kterega je sklepala od vlade poslana častna straža, in turški vojaki ob cestah stoječi so mu skazovali vojaško čast. To so bili veseli dnevi, polni upanja, da v kratkem cela Bolgarija vstopi v jedinost katoliško. Pa kaj se zgodi? Kakor blisk iz jasnega neba, dospe 5. julija 1861 brzopis v Rim: „Nadškof Sokolski je zginil brez sledú“. Kako je zginil? zakaj je zginil? kam je zginil? ali je še živ ali je že mrtev? na vsa ta vprašanja ne vé nihče odgovora. Domneva se, in ne brez uzroka, da je bil pod ruskim uplivom skrivaje vjet in odpeljan v prognanstvo. Ta dogodek pa je bil za začeto pojedinjevanje smrtni udarec. „Udaril bom pastirja in razkropile se bodo ovce črede.“ (Mat. 26, 31.) Pojedinjevanje je začelo hirati in umirati, pozgubilo se je do malih ostankov. Od tistih dob do danes je preteklo 25 let; če torej zdaj zopet ugodni čas milosti zamudimo, kdo vé, koliko let bo zopet preteklo, predno se tako ugodne okoliščine zopet

povrnejo! — Kaj pa nasleduje iz vsega tega za nas in za molitveno družbo sv. Cirila in Metoda? Odgovor najdemo v naslednji prigodbi sv. pisma: V nižavi se vojskujejo Izraelci in Amalekiti. „Mojzes, Aaron in Hur pa so šli vrh hriba. In ko je Mojzes vzdignil roko, je premagal Izrael; ko jo je pa nekoliko spustil, je premagal Amalek. Mojzesove roke so bile pa težke; vzela sta torej kamen in sta ga podložila pod-nj in vsedel se je nanj; Aaron in Hur pa sta podpirala njegove roke od obeh stranij. In zgodilo se je, da njegove roke niso bile omagale do solnčnega zahoda. In Jozue je premagal Amaleka in njegovo ljudstvo z ostrostjo meča. Tedaj je rekel Gospod Mojzesu: Zapiši to v spomin v bukve.“ (II. Mojz. 17, 10—14.) — „Zapiši to v spomin v bukve!“ To je storila Mohorjeva družba, ter je zapisala to prigodbo v letošnje „Večernice“ v spomin, pa tudi v posnemo za molitveno družbo sv. Cirila in Metoda. Tajiti se ne dá, da sta stopila katoliška jedinost in iztočni razkol v resni boj, in da se boja odločilna ura morebiti že bliža. Kar je bil Mojzes na gori Izraelcem, to bodi ti, družba Ciril-Metodova! katoliškim Slovanom. V tem, ko je v nižavi boj, stopi ti na sv. goro; poklekni, povzdigni roke k nebesom in moli. Da pa družbi utrujene roke ne upadejo, pritecite verni Slovenci od vseh krajev in podpirajte roke od obeh stranij, da v molitvi vstraja do solnčnega zahoda, dokler ni zmaga za katoliško jedinost določena. Daj Bog, da še učakamo dneva, ko tudi zastran te zmage Ciril-Metodovi družbi na čast Gospod Mohorjevi družbi poreče: „Zapiši to v spomin v bukve.“ [1]

Je-li pa družba Ciril-Metodova dandanašnji zares podobna Mojzesu na gori, molečemu s podprtimi rokami? Žal, da moremo odgovoriti: ne! Prva leta po vpeljavi jih je zares od vseh stranij veliko prihajalo, ki so družbi podpirali roke; to je, ki so pristopali družbi. Tako je n. pr. jedina Brnska škofija na Moravskem poslala l. 1860 4912 imen ter je štela l. 1864 že 14.299 družbenikov. Sploh so od začetka in do danes največ sočutja do naše družbe kazale med slovanskimi škofijami Olomucka in Brnska na Moravskem, med nemškimi pa gornjeavstrijska v Lincu; med duhovnimi redovi pa družba Jezusova. V obče je naša družba od leta 1870 naprej čedalje bolj hirala in zapadala v pozabljivost; v mnogi[h], tudi slovenskih, škofijah — še celó v bogoslovskih semeniš[čih]

[1] O tej priliki opominja in prosi za dobro, vsakdanje opravlja[nj]e družbine molitve tudi — Družba sv. Mohora.

— je popolnoma neznana. V spričevanje naj služijo naslednji statistični podatki.

Družbina matica, od začetka pri kn.-šk. konzistoriju v Andražu na Koroškem, po preselitvi v Maribor pa v bogoslovskem semenišču pri cerkvi sv. Alojzija shranjena, ima na čelu od vladike Slomšeka lastnoročno pisani pozdrav: „Pax et benedictio omnibus consodalibus ss. Cyrilli et Methodii“; to se reče: „Mir in blagoslov vsem družbenikom sv. Cirila in Metoda.“ Na to so zapisali za prvega družbenika sami sebe: „Anno 1852. Antonius Martinus m. p. Episc. Lavantinus.“ Matica kaže do danes 154.003 zapisanih udov. Do l. 1870 jih je pristopilo 132.421, tedaj na leto počrez 7356. Od l. 1871 pa do konca l. 1886 jih je pristopilo 21.582, tedaj na leto počrez 1348. Posebej jih je l. 1884 pristopilo komaj 152, in to so bogoslovci Olomucki in Lavantinski in 3 ženske; — l. 1885 142, med temi 15 bogoslovcev, drugi svetovni; — l. 1886 325, med temi 15 bogoslovcev, 2 redovnika in 308 faranov župnije sv. Križa pri Slatini. V tekočem l. 1887 do današnjega dne — 15. junija — še ni vpisan nijeden. Tudi poročilo od oo. Lazaristov pri sv. Jožefu v Celju, kjer ima družba svoj bratovski altar, ni povoljno; v tamošnji matici je do danes vpisanih 22.882 udov. Pristopilo jih je l. 1882 977, l. 1883 723, l. 1884 300, l. 1885 506, l. 1886 470, l. 1887 106. Vidi se, da tudi ondi družba hira.

Dragi Slovenci! zdaj sodite sami, ali ni bila beseda o Ciril-Metodovi molitveni družbi zares potrebna. Od jedne strani dozarja tako bogata žetev na jugu slovanskem, od druge strani žuga Slovanstvu tako huda škoda, ako ugodni čas milosti zamudimo; in prav v tem osodepolnem položaju, ko naši bratje na jugu živo potrebujejo pomnožene molitvene pomoči, vidimo, da molečemu Mojzesu na gori, — da Ciril-Metodovi molitveni družbi upadajo utrujene roke

Verni Slovenci! Tako ne sme ostati. Sramota bi bila za nas pred Bogom in pred svetom, ako bi naša verska vnemarnost zakrivila, da zamrje lepa duhovna cvetlica, po nepozabljivem Slomšeku v slovensko zemljo zasajena, po Piju IX. blagoslovljena, pri prvem razcvetu od vseh katoliških Slovanov radostno pozdravljena.

Mohorjeva družba je storila svojo dolžnost, da je to besedo spregovorila; zdaj pa nastopi vaša dolžnost, verni Slovenci! da izgovorjeni besedi daste življenje.

Kdorkoli želi družbi pristopiti, naj jedino naznani svoje ime dušnemu pastirju, dijak svojemu kateketu, redovnik svojemu predniku itd., ter prosi, da ime zapišejo; in od te ure začenši postane družbenik, ter je vseh odpustkov deležen. Da pa dušni pastirji, kateketi itd. ne bodo imeli preveč neprilike, zadostuje, da imajo pri zapisovanju imen namen, jih ob svojem času poslati družbinemu vodstvu. Najpripravnejši čas, tudi zato, da se reč ne spregleda, utegne po Slomšekovem nasvetu biti vsakoletni god sv. Cirila in Metoda. Takrat naj pošljejo imenik vseh med letom nabranih udov ali semeniškemu vodstvu v Mariboru, ali oo. Lazaristom (misijonskim duhovnikom) pri sv. Jožefu v Celju; kajti na obeh mestih se hrani matična knjiga. Vsekako je v dosego odpustkov potrebno, da so udje vpisani v matično knjigo.

Za one, kterim je bila družba dosihdob neznana, pristavimo iz potrjilnega pisma papeža Pija IX. dne 12. maja 1852 sledeče:

I. Dolžnosti družnikov.

1. Moliti vsak dan 1 Očenaš in 1 Češčena Marija s pristavkom: Sv. brata Ciril in Metod prosita za nas. 2. Na god sv. Cirila in Metoda (5. julija) ali med osmino tega godu, kdor je mašnik, darovati sv. mašo, kdor ni mašnik, darovati Bogu sv. obhajilo, po namenu te družbe. 3. Med sosedi, prijatelji in znanci, kolikor Bog dá, družbi novih udov pridobiti.

(Da te dolžnosti pod nijednim grehom ne vežejo, se razume samo po sebi.)

II. Odpustki za družnike.

Popolni odpustki po opravljeni spovedi in sv. obhajilu 1. na dan pristopa in 2. na god sv. Cirila in Metoda ali med osmino tega godú, ako kdo v družbeni cerkvi, ali ako tega lehko ne more, v domači farni cerkvi nekoliko časa po namenu sv. očeta moli; in 3. na smrtno uro, ako če ne z ustmi, vsaj s skesanim srcem sladko ime Jezus pokliče. 4. Odpustek od 4 let in 4 kvadragen za 4 druge praznike med letom. (Za Lavantinsko škofijo so Slomšek s past. listom 18. junija 185[illegible] št. 950 odločili 4 kvaterne nedelje.) 5. Odpustek od 60 d[illegible] za vsako dobro delo, ktero družbeniki vsaj s skesanim src[illegible] in pobožno opravijo.

Ker smo o molitvi govorili, naj tudi besedo sklene [illegible] Slomšeku zložena ali vsaj priporočena

Molitev.

O Bog, ki si nas po sv. bratih Cirilu in Metodu k jedinosti vere poklical, zjedini naše ločene brate in sestre zopet s sveto katoliško cerkvijo, da bode kakor v nebesih tako tudi na zemlji jedna čreda in jeden pastir; zato te prosimo po zasluženju Jezusa Kristusa, po priprošnji Marije, sv. Cirila in Metoda in vseh svetnikov. Amen. *Fr. Kosar.*

Sv. Metoda smrt.

Češki zložil Jan Soukop, preložil Anton Aškerc.)

Zvoni Velegrajski zabrnéli,
  Cvetne je nedelje dan procvél,
Pesem jarna svet probuja celi,
  Gaj moravski poje spev vesél.
Kaj ví zvoni žalostno ječíte?
  Kaj zamolklo dnes takó zvonite?
Od bolesti pač vam glas drhtí,
  V srce glas očíno tá bolí.

Glej, v svetišče stopa nam starósta,
  Apostólski naš prvák Metód,
Spremlja družba mašnikov ga gosta,
  Vêde ga k oltarju zadnji pot.
Oj težíjo starčka stari dnovi,
  Tožno z lín pa kličejo zvonovi:
„Deca mila, spéjte v božji hram,
  Zadnji blagoslov dá oča vam!“

In nebroj že ljudstva hrepeneče
  S palmoj v Velegrad zelenoj vrè,
Bíser solzni jim v očéh leskeče,
  Cerkev lice z boljo si zastrè.
A Metod utôpljen ves v molitev
  Tam pripravlja se na smrt, ločitev,
Darujóč presveti križev dar,
  Za svoj národ moli poglavár:

„O Gospód, ki poslal si z višine
  Sina Svojega spasitelja,
Mene do slovanske rodovine
  Vere Svoje pa učitelja:

Čredo svojo milo že ostavljam,
  V miru k Tebi se od tod odpravljam
Rad odhajam, saj na dnu srcá
  Tebe rod veliki tá imá!“

„Sadovnják tá mladi vračam Tebi,
  Oče višnji, Ti nad njim mi čuj!
Da vihár ga zlôbe vničil ne bi,
  Z rôkoj Svojoj močnoj ga varúj!
Da besneči lev na hoji svoji
  Čredi mi se ne približa moji,
K srcu Svojemu priklêni jo,
  Angelj Tvoj pastir naj zvest ji bó!“

„In ví, deca draga nadobudna,
  Solnce moje ide na zapàd!
Vas mladike roka moja trudna
  Blagoslavlja že poslednjikrat:
Da na kraj dospevši srečne poti
  S palmoj v raj bi Kristu šli naproti,
Ko končán bo brabri s svetom boj,
  Krona večni bodi vam pokòj!“

„Ladje Petrove ne popustite,
  Saj jo vodi varno sám Gospód!
V burji mu v naróčaj pohitite,
  Migne — in oteti ste nezgód.
Njega volji vesmir pokorí se,
  Dvigne roko — morje vpokojí se,
In valovje jezno obmolčí,
  Zvezda mira ladji zabliščí.“

„Slednjič, prosim, še do zarje tretje
  Deca draga z manoj bèdite,
A tedaj z molitvami v zavetje
  Gori k Bogu me sprovédite!
Gori h Kristu, ki je moj rešník bil,
  Da bi slugi milosten sodník bil,
A pastirjev vernih dajal vam,
  Z zlogoj srca vedno spajal vam!“

Tretje že zasvitalo je rano,
  A nebó zmrači se od jadú,
Čuj Metoda: „Delo dokončano!“
  „Vidimo se, deca, pri Bogú!“ —
In že duh v nadzvezdne plava kraje,
  Lipa slavska se od bóli maje . . .
Plakaj, deca, plakaj bedni rod,
  Oča vmrl, apostol je — Metód!

* * *

Tisoč let je burnih preletelo,
  Kar v nebesih, oča, bivaš Tí

V vek okó nad nami Ti bedelo,
  Za svoj dom pri Bogu prosil si!
Nesi vmrl! še danes žiješ z nami,
  Môli, da napast nas ne premami,
V tisočletji novem prí nas stoj,
  Brani, hrani národ verni svoj!

Ovce, ki jih burja razpršila,
  Da v puščavi žalostne ginó,
Kterih z jokom išče mati mila,
  Njej v naróčaj spravi čredo vsò!
Jeden hlev naj jedni čredi dá se,
  Jeden sám naj zvest pastir jo pase,
Ki ga cerkvi Krist je podelíl,
  Da v ljubezni svet jedin bi bil.

Brata sveta, zvezdi zlatojasni,
  Blagovestnika, Ciril-Metód!
Čujta klic nas milijónov glasni,
  V Vájin žar ozira naš se rod!
Svétita z nebes nam, vé svetili,
  Da bi poti prave ne zgrešili:
Kristus prava pot za nas je v raj,
  Čast in slava mu na vekomaj!*

Spomini na Italijo.

(Potopisne črtice. Spisal M. L.)

Predaleč bi zašel, ako bi hotel celo Italijo z njenimi natornimi in umetnimi lepotami, zlasti mnogobrojnimi krasnimi mesti, cerkvami, palačami in veličastnimi umotvori opisati. Moral bi zato ne samo več let po Italiji potovati — kar mi ni bilo mogoče — temveč moral bi tudi mnogo debelih zvezkov napisati; pa vzlic vsemu temu bi mogel samo slab obris podati, ker bi imel preogromno gra-

* Opómnja. Original te pesmi poslal mi je bil l. 1884. rajni Raič, da ga preložim na naš jezik. Pesem je imela biti uvod „Življenju sv. Cirila in Metoda“, ktero je bil za tisočletnico preložil tudi iz češčine.
Prelagatelj.

Raič je bil poslal začetek te prestave s ponudbo za izdajo družbi sv. Mohora, ki je pa ni mogla sprejeti, ker je bila od č. g. Mat. Majarja naročena knjiga o sv. Cirilu in Metodu že za natis gotova.
Družba sv. Mohora.

divo. Vedóč pa, da slovensko ljudstvo tudi malo drobtinico rado sprejme, želim na kratko popisati nekaj spominov na nektere daljše sprehode, ki sem jih iz Rima napravil. Sicer ne morem bralcev ali čitateljev s posebnimi dogodki kratkočasiti (ker se mi ni ne železnični vlak ponesrečil, ne kolo na vozu zlomilo, ni razbojniki me niso napadli, da, celó prijatelj z dolgimi ušesi me ni po svoje z brco pozdravil), pa vendar želim, da bi vsak prijazni čitatelj teh črtic ono priprosto srčno veselje čutil, ki naše srce navdaja, ko za nekaj časa od sebe pahnemo vsakdanje skrbi in opravila in, namesto da bi prijetni „dolce far niente“ t. j. sladko lenobo vživali, rajši potujemo po prijetnih krajih. Na svetu ni mogoče najti čistejšega posvetnega veselja, kakor je ono, ktero nam lepa, veličastna natora ponuja, ko njene dragocene zaklade ogledujemo in občudujemo, potem pa v prijazni senci žejno dušo z okusno kapljico okrepčamo in pripravimo za novo delo.

1. Tivoli.

Napočil je prvi dan onega meseca, kterega je že toliko pesnikov zaradi njegove deloma resnične, deloma pa pretirane krasote navdušeno opevalo, navadni ljudje pa hočejo na izletih vživati njegove prijetnosti v pomlajeni natori. Ker je bil 1. dan maja 1883 v Rimu prav lep in je modro italijansko nebo, čisto kot ribje oko, tudi mene vabilo iz zaduhlega zidovja, podal sem se s tovarišem v svetu znani Tivoli, ki leži na sabinskih gorah, 27 kilometrov proti vzhodu od Rima. Od rimskih vrat sv. Lovrencija vodi v Tivoli krajna (vicinalna) železnica, ki nas je še le v treh urah tje pripeljala. Mimo cerkve sv. Lovrencija se vozeč mora potovalec oči dobro upreti na veličastne slike na sprednji strani tega svetišča, v kterem počiva ta dika rimske duhovščine in vredni njegov jeruzalemski tovariš sv. Štefan, da mu vsaj spomin na te slike osladi mučno vožnjo po jednolični rimski kampanji t. j. veliki ravnini, ki Rim na vseh straneh obdaja in napravlja mogočen, pa vendar tôžen vtis.

Petnajst kilometrov od Rima se vidijo na levi strani razvaline roparskega gradu, čegar prebivalci so v srednjem veku tamošnjo okolico hudo nadlegovali, dokler se ni Tivolčanom posrečilo ga razdejati. Za to podrtijo se nahaja malo Tartarsko jezero (Lago de' Tartari), ki v njem rastoče rastline z apneno skorjo prevleče. V svoji preširnosti je celó lastne dotoke s to skorjo pokrilo, da mora skoro vedno suho

biti in zlasti za časa hude vročine od žeje zevati. Še se nismo dva kilometra dalje peljali, že mi je začel nos nadležen postajati, ker mu ni dopadlo dihati z žveplom nasiteni zrak, prihajajoč od treh jezerc, kterih voda je polna žvepla. Jedno teh jezerc je posebno zanimivo, ker njegova žveplenasta voda nabira prah in razna semena, po vetru tje zanešena in to zmes zjedini, da nastanejo majhni, zelenkasti, plavajoči otoki. Ne daleč od teh jezerc so znamenite žveplenaste toplice Akve Albule[1], ktere so že stari Rimljani radi obiskavali, in tudi dandanes mnogo gostov tje zahaja. Tovariši so mi pravili, da je kopanje v teh toplicah prav zdravo in se po njem koža tako omehča, da se moraš prav previdno otirati, ako jo hočeš zdravo odnesti. Moja koža pa je že tako zadosti mehka, včasih celó premehka; zato se mi ni ljubilo jo še bolj omehčati v teh krasnih, pa neprijetnih toplicah, in zadovoljen sem bil, da je hlapon po petih minutah odžvižgal in nas odnesel iz te neprijetne vonjave. Če bi v peklu nič drugega ne bilo kot samo žveplo, menim, da bi bilo to že zadosti muke; kajti ako se mi je zdelo neznosno pet minut v Akve Albule čakati, kako neznosno bi še le moralo biti celo večnost v še večjem smradu čepeti!

Od imenovanih toplic naprej je vožnja prijetna, ker kampanja polagoma izgine in razgled po sabinskih gorah postaja vedno prijetnejši. Komaj sem to gorovje malo ogledal, že se je prikazal ponosno na gorski višavi sezidani Tivoli, pod čegar nogami je vse polno oljk, ktere je sicer trohloba že hudo razjedla, da so skoro vse razklane in razkoračene, ki pa vendar izpod skorje novo moč dobivajo, da morejo tamošnjim ljudem obilen živež roditi. Ta pogled me je spomnil na koroške Slovence, ki so mirni, mehki in potrpežljivi kakor oljke (znamenje miru), da je nemila osoda njih sredico, mesta in trge že skoro popolnem potujila. Pa kakor oljke vzlic vsej trohlobi živijo in si izpod zdrave skorje novih močij zajemajo, da morejo celó več sadu roditi kot marsiktero drugo popolnoma zdravo drevo, upam, da tudi krepki koroški Slovenci premagajo rane, po odpadnikih vsekane, in si izpod zdrave skorje svojih vasij in kmetskih koč toliko novih močíj naberejo, da bodo mogli na narodnem polju obilen sad roditi in tako vse one osramotiti, ki hočejo celo Koroško ponemčiti.

[1] Večina bralcev ne pozna latinskega in italijanskega pravopisa; zato sem imena po izgovarjanju s slovenskimi črkami zapisal; samo nekterim bolj znanim n. pr. Rim nam. Roma sem dal obliko v slovenščini navadno.

Mesto Tivoli (stari Tibur) je bilo zidano v predzgodovinski dobi in je starejše kot Rim. V četrtem stoletju pred Kristusovim rojstvom so si Rimljani to mesto podvrgli in v njem mnogo lepih vil ali poletnih palač postavili. Zlasti ko si je cesar Hadrijan (117.—138. l. po Kr. r.) tam blizu dal vilo napraviti, je rimska gospoda poletje rada preživela v Tibur-ju. Leta 547 po Kristusovem rojstvu je gotiški kralj Totila vsled izdaje meščanov Tibur vzel in v njem tako grozovito divjal, da je dal škofa in skoro vse prebivalce pomoriti. S časom je to mesto zopet okrevalo, da je v srednjem veku slovelo po svoji obrtniji in trgovini. Sedaj ima Tivoli 8—9000 prebivalcev. Njegove hiše so stare, vse začrnele, brez vsake lepote, ulice so ozke in umazane, da napravi mesto znotraj neprijeten vtis. Tudi cerkve, ki so baje že iz 6. ali celó 5. stoletja, nimajo nič posebnega in so slabše kakor po drugih ital. mestecih. Vendar ima Tivoli veličastno lego, ki ponuja krasen razgled po bližnjih gorah in zlasti po kampaniji tje do morja. Tudi se nahaja tam nekaj imenitnih starorimskih ostankov, med kterimi je najlepši tako imenovani Sibilin tempelj, ki je okrogel in meri počéz blizu sedem metrov. Še stoji pred njim deset lepih korintskih stebrov iz travertinskega kamena. Nad razvalinami drugega tempelja pa stoji mična cerkvica sv. Jurija.

Največji kinč tivolskega mesta pa so sloveči vodopadi reke Anijo ali Teverone, ki je prihajajoč iz Napolitanskega s časom izdolbla apnenikasto skalovje, na kterem mesto stoji, da je l. 1826. velika povodenj nastala in cerkev sv. Lucije in 26 hiš razdejala. Papeža Leon XII. in Gregorij XVI. sta dala skoz goro Katillo kanal z dvema strugama napraviti, po kterem so večino reke odpeljali. Po senčnati stezi se pride k sredi velikega vodopada, kjer Anijo skoz odkazano mu novo strugo svoje valove meče čez skalovje 96 metrov globoko, da se peneč vzdiguje in v solnčnem svitu čarobno mavrico napravlja. Manjši del te vode pa se umika med razritim skalovjem in z veliko srditostjo bobni skoz „Sirenino žrelo“, h kteremu je že precej skal privalila, kakor da bi hotela braniti bruno cerkve sv. Lucije, ktero je v onem žrelu zagrebla. Najlepše se vidi ta vodopad s tako imenovanega „belvederja“ (t. j. lepega razgledišča) na zahodni strani, mestu nasproti, ali nekaj dalje od cerkve sv. Antonija, od koder se tudi manjši vodopadi („kaskatéle“) vidijo. Manjša polovica reke, ki teče po svoji stari strugi, goni tovarno za železo in nektere mline, potem pa se izpusti

skoro 45 metrov globoko čez skalovje, obraščeno z drevesi, grmovjem in razkošno travo, da se zdi podobno snežnim zametom, ki se bliskoma prikažejo in prav tako hitro zopet izginejo v peneči se vodi, prihajajoči od velikega vodopada. Te prekrasne vodopade je treba videti, popisati jih pa ne morem. Samo to hočem še omeniti, da med mnogimi tisoči tujcev, ki vsako leto Rim obiščejo, se jih malo najde, ki bi ne šli v Tivoli občudovat tamošnje vodopade.

Ako je potovalec že prej ogledal čez tri sto let staro vilo d' Este, ki je po svoji divni legi, krasnih tristoletnih cipresah in raznovrstnih vodometih jedna najlepših celega sveta, da so jo v mnogih evropejskih deželah posnemali, ponuja se mu od cerkvice sv. Antonija peš ali na osliču prijeten sprehod proti Hadrijanovi vili, pol ure hodá proti jugo-zapadu od Tivoli-ja.

Utrujen od vladanja in raznih veselic, ktere je v Rimu užival, dal je cesar Hadrijan tukaj pod sabinskimi gorami velikansko vilo póstaviti, ki je bila najbrž največja in najlepša med vsemi, kar jih je dozdaj na svetu bilo. Kterikoli umotvori so cesarju na njegovih mnogih potovanjih dopadli, vse je dal ponarediti in v to vilo spraviti, da ni bilo nikjer drugod toliko dragocenosti nakopičenih, kakor v tej vili, ki je stala še dolgo potem, ko so cesarji izginili. Še le gotiški kralj Totila, tisti ki je dal Tivolčane pomoriti, zaslužil je dvoumno slavo uničevalca te največje starorimske krasote. Ko so začeli pozneje to vilo odkopavati, našli so med razvalinami še mnogo dragocenih kipov in stebrov iz marmorja, ki še dandanes rimske in druge zbirke, da, celó cerkve dičijo. Blizu treh ur je bilo treba, ako je kdo hotel obhoditi krasne vrte, gaj in drevorede, ki to vilo še sedaj obdajajo. Sicer se vidijo same razvaline, med kterimi razkošno rastejo pinije, lavor, oljke, smokve itd., a ti žalostni ostanki prejšnje slave in bleščobe napravljajo vse jedno velikansk vtis na vsakega gledalca. Na ostankih zidovja se še pozna, kje je stalo gledališče, kje sodišče, kje akademija, kopališče, dirjališče in druga poslopja za družino, za mnogoštevilne sužnje in razne druge potrebe, da je imel cesar vsega v obilnosti, česar si je mogel tak lahkoživec želeti. Od pravega cesarjevega stanovanja se še vidi zid treh nadstropij, vrhu kterih se je mogočnemu Hadrijanu odpiral razgled na celi Rim.

Ko sem zapustivši te razvaline se peljal proti domu, nehoté so se mi vsiljevali spomini na stare Rimljane, ki so tako velikanske spominke svojega uma, moči in poželjivosti

postavili, kakor da bi imeli večno stati. Pa izginili so, da se samo od nekterih še vidijo revni ostanki, štrleči stebri in nekaj zevajočega zidovja, ki nam živo pričajo, kako nečimerno in minljivo je vse posvetno. Sedaj se mi je mrtva kampanja še bolj nestrpljiva zdela, da sem komaj čakal, kedaj nas hlapon v večni Rim pripelje. „Večni Rim“? Kakor da bi sedanji Rim še bil stari Rim! Samo podrtije starega Rima se še vidijo, sedanje mesto pa je v kristjanski dobi počasno nastalo, deloma na razvalinah starega, deloma pa proti severo-zahodu od njega. Bog je po svojem nerazumljivem večnem sklepu hotel, da prav tukaj, na razvalinah središča prejšnjega malikovalstva in njegove posvetne bleščobe, v sredi mrzlične kampanje, je postalo središče sv. cerkve, ki s svojim nebeškim naukom in božjo milostjo vse narode oživlja, da se vsi njeni goreči udje v vseh čednostih lesketajo, slični veličastnemu Rimu, med tem ko vsi oni, ki so samo po imenu katoličani ali pa tavajo zunaj sv. cerkve, kljubu vsemu svojemu zvunanjemu blesku in razkošju samo životarijo kakor nezdrava kampanja, in zginejo kakor vila Hadrijanova, da se od njih samo peščica pepela in morebiti še nekaj kostij ohrani do sodnjega dne, ko se nam razjasnijo vse tajnosti človeškega srca in uma, in se ločijo ljudje za vekomaj po svojem zasluženju.

2. Subjáko.

Sprehod v Tivoli mi je tako dopadel, da sem se veselil binkoštnih počitnic, v kterih sem želel sabinske gore bolje ogledati in zlasti znamenito mestice Subjáko obiskati. Zato sem se že binkoštni pondeljek s tremi tovariši v Tivoli odpeljal, od koder smo hoteli 40 kilom. dolgo pot v Subjáko še tisti dan prehoditi. Pa nikdo naj ne misli, da smo v praznik potovali kakor oni „dobri (?) katoličani“, ki se najrajši ob nedeljah ali praznikih na lov podajo ali na izlet v gore odpravijo in božjo službo pod milim nebom obhajajo; kajti v Rimu ni zapovedan praznik ne sv. Štefan, ne velikonočni, ne binkoštni pondeljek. Vendar naj se nikdo ne boji, da imajo v središču sv. cerkve manj praznikov kot drugje; kajti namesto imenovanih dnij obhajajo se kot zapovedani prazniki godovi teh-le patronov rimske škofije: god sv. Mihaela arhangelja, sv. Janeza apostola, sv. Janeza Krstnika in sv. Filipa Nerija (26. maja).

Subjáko je proti vzhodu od Tivolija; vendar cesta se vije med gorami najprej proti severu, potem pa se obrne

proti jugo-vzhodu, vedno držeč se teka reke Anijo. Ta kraj me je spominjal na slovenske gorate dežele, samo da tukaj ne najdeš v dolini ni jedne vasi, ker so vse zidane visoko na gorah, od koder so nekako preširno grozeče na nas gledale. Res je, da taka lega prebivalcem mnogo sitnostij prizadeva; pa v srednjem veku, ko so skoro vse te vasi (in mestica) nastale, je bilo pred vsem treba skrbeti za varnost, da se ni požrešnemu sosednemu graščaku tako lahko posrečilo, vas ali mestice zajeti in prebivalce vsega oropati. — Okoli šest kilometrov od Tivoli-ja se vidi na desni od ceste osamljen skalovit grič, na kterem vas Kastél Madáma podobno trdnjavi nad celo ozko dolino gospoduje in mogočen vtis napravlja. Drugih šest kilometrov dalje je na levi strani ceste znamenito mestice Vikováro, ki ima sedaj samo tisoč prebivalcev. Še sedaj se vidijo ostanki trdnega zidovja, ki je v prejšnjih stoletjih mestice branilo sovražnikov; da, celó nekaj ciklopskih zidov iz vloženih kamenov, ki so do treh metrov dolgi in dve tretjini metra široki, se je še ohranilo kot najboljša priča silne starosti tega mestica. Najznamenitejša pa se mi zdi tamošnja cerkev sv. Jakoba, ktero so v 16. stoletju iz samega marmorja sezidali. Zlasti njena fasada (t. j. sprednja zunanja stran) je prav lepa in z okusnimi kipi apostolov in drugih svetnikov okrašena, da mora ta cerkvica tem bolje dopasti, ker se v Italiji najde prav malo cerkev, zidanih v špičastem gotiškem slogu.

Pol ure za Vikovarom stoji na strmem skalovju nad reko Anijo frančiškanski samostan San Kozimáto (Sv. Kozma), obdan z lepimi cipresami. To skalovje je iz travertinskega kamena; zato se nahaja v njem mnogo votlin, v kterih jedni je nekaj časa sv. Benedikt živel. Pod skalo se še vidi ona znamenita obednica, v kteri se je sv. Benedikt po čudežu rešil gotove smrti. Tamošnji menihi so si namreč Benedikta, čegar slava se je bila že daleč razširila, za svojega opata ali predstojnika izvolili. Ker pa nekterim ni bilo po godu njegovo sveto življenje in pot čednosti, ktero jim je vedno priporočal, sklenili so mu zavdati. Nekoliko že poškodovana velika „freska“ (t. j. slika, napravljena na še mokro steno) nad mizo te obednice predstavlja ta dogodek. Benedikt stoji s svojimi menihi za mizo. Komaj je po navadi nad kupico znamenje sv. križa napravil in jo povzdignil, že se mu razpoči. Kakor bi jih bil gad upičil, stojé vsi poparjeni oni menihi, ki so vino s strupom zmešali, vidéč, da je Bog sam zlobno njih nakano uničil. Benedikta je moralo to se vé užaliti, ker

nikdar ne bi bil mislil, da se najdejo med menihi taki hudobneži; pa ni se jezil, temveč jih ljubeznjivo posvari: „Bog se vas usmili, bratje! Zakaj mi hočete kaj takega storiti? Saj sem vam že prej povedal, da se vaše življenje ne ujema z mojim življenjem. Poiščite si in imejte predstojnika, ki je po vaših željah; mene pa ne morete več imeti.“ Nato zapusti te menihe in se vrne v Subjako, kjer mu je Bog dal pridobiti si mnogo več zaslug.

Ko smo ogledali prijazno samostansko cerkev, nas povabi[1] oče gvardijan, naj se v samostanski obednici malo odpočijemo in dušo, od pekočega solnca koprnečo, zopet malo oživimo. Stopéč v kuhinjo in obednico sem zapazil, da tamošnji menihi, menda zaradi obilnih skrbij za blagor svoje duše, malo marajo za ono snažnost, ktero sem vajen videti po drugih samostanih, naj bodo tudi še tako ubogi. Precej nam prinese brat kletar velikansk hleb, najmanj poldrugo kilo sira in steklenico vina. Če so menili, da smo zeló lačni, morebiti se niso motili, ker lotili smo se kruha in sira, kakor da ne bi bili že tri dni nič jedli. Ko sem vino pokusil, spomnil sem se slavnega pesnika Horacija, ki je prijatelja na obed povabil, a da bi se ne nadejal česa posebnega, mu že naprej pove, kako „kapljico“ mu more natočiti, rekoč: „Vile potabis Sabinum“ t. j. pil boš malovrednega sabinskega čvičkarja. Pa kdo bo očetom frančiškanom take malenkosti oponašal? Truden popotnik bi moral biti vesel in zadovoljen, ako dobi gostoljubno hišo, pa ne da bi se nad vsako malenkostjo spodtikal, in zlasti kar se vina tiče, bi moral biti mir besed, kajti frančiškani niso imeli drugega vina. Res, da je imel okus podoben kisli repi, pa slišal sem, da za žejo je kislica najboljša, čeravno našemu razvajenemu, grešnemu telesu preveč ne diší. Oče gvardijan je bil vesel, videč, kako hitro gine kruh in sir izpred naših očij, in da je bila celó druga steklenica prazna, kakor da bi bil nektar (pijača poganskih bogov) v njej, pa ne „čvičkar“. Ponudil nam je tudi prenočišče, kterega pa nismo mogli sprejeti, ker smo hoteli tisti večer še petindvajset kilometrov prehoditi. Zato smo

[1] Jaz ne morem trpeti, da bi se pisalo „nas povabijo oče gvardijan“ ali „cesar so obiskali našo deželo“ itd., ker ta oblika ni slovensk in se tudi ne ujema z demokratskim duhom slovanskih jezikov, temveč samo germanizem. Vem, da meni ljudstvo s to obliko izraziti svoje spošt vanje do dotičnih oseb, pa vendar se mi čudno zdi reči: „Bog je veče „sv. Peter je bil prvi papež“, temu nasproti pa „Leon XIII. so nasledn sv. Petra“, „mati so bolni“, „gospod župnik so dober pridigar“ it Zato ostanimo rajši pri slovenski obliki brez vsakega pohujšanja. Pis.

morali zapustiti priljudne menihe in hiteli smo dalje. Zdaj me je še bolj bolelo, da so ti menihi tujci v lastni hiši; kajti italijanska vlada je l. 1866. odpravila vse samostanske redove in jih oropala vsega imetka. Po posvetni postavi bi celó ne smeli novincev sprejemati. Onim menihom, ki so bili v samostanu, ko so ono postavo skovali, plačuje vlada po 30 do 60 novcev na dan. Kaj ne, da se ta svota še bolj velikanska zdi, ako se pomisli, da je vlada pograbila vse njih premoženje do najmanjše, zaprašene knjige, in da meni zadosti milosti skazati, ako menihe do smrti kot brezplačne čuvaje v samostanih trpi, ki so prav za prav še vedno njih lastnina? Razume se, da duhovni, ki uživajo samostansko gostoljubnost, menihe v denarju odškodijo, ker drugače bi revežem košček kruha iz ust iztrgali.

Ko smo prišli nekaj kilometrov dalje, videli smo na desni vas Saračinesko, ktero so mohamedanski Saraceni v devetem stoletju na osem sto metrov visoki gori sezidali. Takrat so bili za kristjane hudi časi. Potem ko so namreč Mohamedanci Malo Azijo in severno Afriko podjarmili in tamošnje kristjanske cerkve tako razdejali, da se do današnjega dne najdejo tam samo nekteri ostanki prejšnjega kristjanstva, skušali so celo Evropo poplaviti. Že so si Španijo in Portugalsko podvrgli, kar pridrvijo z veliko armado na Francosko. Ker pa jih je Karol Martel v strahoviti bitki pri mestih Tur in Poatjé (l. 732.) užugal, niso se upali več priti v to deželo, temveč so skušali v Italiji doseči, kar jim je na Francoskem spodletelo. Res, tukaj so sprva imeli več sreče, da so si podvrgli otok Sicilijo in skoro vse napolitanske dežele. Pridrvili so celó v sabinske gore, kjer so se v Tarfi in Subjaku utaborili in l. 879. gori imenovano Saračinesko kot močno trdnjavico sezidali. In prav takrat so se začeli oni za katoliško cerkev žalostni časi, ko so se mogočne plemenitaške družine vedno bojevale in svoje privržence za papeže vsiljevale. Po neprestanih bojih so ljudje tako zdivjali, da so bili samo po imenu kristjani, v dejanju pa slabši kakor Mohamedanci. Že bi moral človek misliti, da celó Rim postane plen Mohamedancev in da kristjanska vera izgine kakor v severni Afriki, kar Bog zopet pokaže, da njegove cerkve peklenske moči ne bodo premagale. Vzlic neprestanim strankarskim bojem prišel je l. 914. na prestol sv. Petra Janez X. — jedini veliki papež v tužnem 10. stoletju. Brž se je na vso moč prizadeval sv. cerkvi novo veljavo pridobiti in kristjane rešiti sramotnega mohamedanskega jarma. Dasi je cesar Be-

rengar, kteremu je Janez v ta namen cesarsko krono podelil, svojega dobrotnika na cedilu pustil, vendar papež ne obupa. Posreči se mu dobiti pomoč od grškega cesarja, s čegar vojaki zjedini svojo pičlo vojsko in ono, ktero so mu še samostojno južno-italijanski knezi na pomoč poslali. Nato si papež opaše meč in gre v boj proti Mohamedancem, ktere najprej pri Tivoli-ju in Velikovaru, potem pa drugo leto (916) na reki Gariljáno tako strašno naklesti, da je bila njih moč v Italiji za vselej zdrobljena.

Ker so Mohamedanci v Saračinesku 36 let gospodovali, je tam še sedaj mnogo arabskih priimkov in razvalin nekdanje trdnjave! da, celó noša tamošnjih ljudij je neka mešanica iz italijanske in azijatske. Zato prihaja tje mnogo slikarjev risat to zares čudno nošo, kakoršne se nikjer drugod ne dobi.

Blizu krčme Della Ferráta se zavije cesta proti jugovzhodu in vodi med divno lepimi gorami, s kterih popotnika ponosne vasi pozdravljajo: na levi strani od ceste Škarpa, Arsoli, Čerbára in Agósta, na desni pa Aráno, Montikoli in Maráno. Ta kos poti tujci zeló občudujejo in z najlepšimi švicarskimi gorami primerjajo. Ko smo po noči o poldesetih v Subjáko prišli, bile so vse krčme polne, da smo morali prenočišče v zasebni hiši poiskati, kjer nam je premeteni gospodar celó svojo postelj prepustil, ne iz ljubezni, ampak ker se je bal, da drugače morebiti odidemo in mu s tem lep zaslužek pojde rakom žvižgat. — Če človek v polovici dneva, deloma v hudi vročini, 40 kilometrov prehodi, mu spanje izvrstno diši. Zato je drugi dan solnce že precej visoko stalo, ko smo svoje prenočišče zapustili in se podali v samostan sv. Benedikta, da bi v tako imenovani „Sv. votlini“ (Sagro speko) maševali.

Subjako (starorimski: Sublakveum t. j. „Podjezero“) je prijazno mestice z blizu 8000 prebivalci, sezidano deloma v ravnini, na obeh straneh ceste, deloma pa po griču, vrh kterega stoji grad. Ime je dobilo po treh umetnih jezercih ali ribnikih, ktere pa je l. 1305. povodenj popolnem razdejala. Četrt ure za mestom, kjer se cesta proti jugu zavije in v Olévano vodi, vidi se na bregu reke Anijo nekaj ostankov vile, ktero si je dal znameniti trinog Neron tukaj sezidati. Nasproti tem razvalinam je na levi vrh griča kapelica sv. Placida, od koder je mičen razgled na deročo reko in na celo mesto, ki je podobno lepim gredicam, stoječim druga vrh druge. V četrt uri se pride od tod k samostanu sv. Škola-

stike. Za sedaj pustimo ta velikemu gradu podobni samostan in pojdimo dalje v samostan sv. Benedikta, ki dober četrt ure višje stoji, pod vrhom strme skalnate gore. Lepa cerkev je zidana v italijansko-gotiškem slogu in je polna fresk, predstavljajočih dogodke iz življenja Kristusovega, sv. Benedikta in drugih svetnikov. Iz cerkve se pride po stopnicah v več kapelic, deloma pod živo skalo. Kapelica sv. Gregorija ima najbrž najboljšo podobo sv. Frančiška Asisiškega, kterega je tamošnji menih naslikal, ko je l. 1216. s kardinalom Ugolinom (poznejšim papežem Gregorijem IX.) ta samostan obiskal. Vendar najbolj častitljiva kapelica je gori imenovana „Sv. votlina“, v ktero je Benedikt kot mladenič iz Rima ubežal od svojih razuzdanih součencev. V tej votlini se je z najostrejšim zatajevanjem in premišljevanjem nebeških resnic tri leta za svoj poklic pripravljal. Še se vidi razpoka, skoz ktero mu je puščavnik Roman na vrvi kruh spuščal. Za altarjem je ono mesto, kjer je Benedikt med molitvijo in premišljevanjem klečal in na goli skali ležal. Sedaj stoji tam krasen kip iz belega marmorja, predstavljajoč Benedikta med molitvijo. Dalje po stopnicah prideš na majhen vrt, ki stoji tam, kjer se je Benedikt v boju s poželjivostjo mesa po trnju valjal, dokler ni ves krvaveč skušnjave premagal. Ko je sv. Frančišek tudi ta vrt obiskal, spremenil je po čudežu tisto trnje v lepe vrtnice, ki še sedaj razkošno rastejo. V vedni spomin na skušnjavo, ktero je Benedikt junaško premagal, se še dandanes v jeseni na mnogih peresih teh vrtnic vidijo kačje podobe, kajti peklenska kača se je bila takrat v podobi lepe ženske prikazala, da bi mogla Benedikta v greh zapeljati. Prijazni nemški oče Rafael Wissel, ki nas je vodil po samostanu in cerkvi, dal nam je v spomin nekaj takih peres.

Samostan sv. Benedikta ima tako divno čarobno lego, da me je res mikalo svetu slovo dati in se zapreti v to prijetno samoto, od koder oko z zaničevanjem gleda v divjo dolino, vodečo med navadne ljudi, in se rajše čez strme gole gore proti nebesom vzdiguje, kjer jedino nas čaka pravi mir in neminljivo veselje.

Ker je bilo že pozno se oglasiti za obed v samostanu sv. Školastike in smo vzlic svojemu „navdušenju“ za samostansko življenje kvaterni torek rajši meso hoteli jesti, kakor pa biti zadovoljni s postnimi jedmí, ktere bi nam mogli v samostanu pripraviti, vrnili smo se v Subjako.

Po obedu sem jaz visoki subjaški grad obiskal, med tem ko so moji tovariši rajši s smodko podili utrujenost

prejšnjega dneva iz svojih nog. Z gradu, ki je lastnina subjaškega opata komendatorja, navadno kterega kardinala, se odpira veličasten razgled po mestu, po rodovitni lepi dolini in povsod okrog po divjem gorovju z mnogimi vasmi, cerkvami in samostani. Žal mi je bilo, da se nisem mogel saj nekaj ur tam muditi, ker nisem hotel tovariše ujeziti.

Potem smo šli v samostan sv. Školastike, kjer smo ostali do drugega dne. To je velikansko poslopje, obstoječe prav za prav iz treh samostanov, ki so zidani drug tik drugega. Prvi in najstarejši med njimi bil je že v sedmem stoletju od sovražnikov razdejan in v začetku osmega stoletja zopet sezidan, med tem ko je drugi v desetem, in tretji še le v trinajstem stoletju nastal. Tukaj je še mnogo starin, stebrov, kipov, rakev in slik, mnogo dragocenih listin in rokopisov in najstarejša knjiga (in sicer spisi cerkvenega pisatelja Laktancija), ki se je v Italiji, in to v tem samostanu l. 1464 tiskala. Oba samostana: sv. Školastike in prej imenovani sv. Benedikta vodi sedaj taisti opat. Ti benediktinski menihi spadajo k tako imenovani subjaški kongregaciji reformiranih benediktincev, ki živé natanko po svojih starih strogih pravilih. Že ob dveh zjutraj se zbirajo v cerkvi k jutranjicam. Ako nimajo spovedovati, morajo vsaki dan osem ur v cerkvi moliti in premišljevati, osem ur pa morajo učiti ali pa druga dobra dela opravljati. Živeti morajo v najstrožjem uboštvu, in dokler so zdravi, ne smejo nikdar mesenih jedij uživati. Za vse te „dobrote“ pa ne smejo v samostanu nikdar, celó pri jedi ne, se pogovarjati, temveč samo o lepem vremenu zunaj samostana se smejo k večjemu poldrugo uro na dan svobodno kratkočasiti. Oni kričači, ki tako radi o menihih zabavljajo, češ, da se samo gostijo in lenobo pasejo, naj bi vsaj par mesecev v Subjaku poskusili, koliko posvetnih dobrot tamošnji menihi uživajo; menim, da potem bi taki „resnico ljubeči“ klepetalci vendar spoznali, da mora človek biti od Boga poklican in po posebni milosti podpiran, da mu je mogoče ne samo celo življenje tako strogost prenašati, ampak tudi vzlic vsemu posvetnemu pomanjkanju z veseljem človeštvu v prid delati. Ni čudo, da so taki menihi v srednjem veku Evropo surovosti in razuzdanosti rešili, ki bi se bila drugače pov[illegible]d razširila in vse narode v temo nevednosti in bede zagrn[illegible]a.

3. Iz Subjaka v Fraskati.

Zapustivši prihodnji dan gostoljubni samostan, se nis[illegible]o vrnili v Subjako, temveč šli smo po visokem, kamenitem mo[illegible]u

čez Anijo in se podali po lepi cesti, ki vodi sprva proti jugu potem pa proti jugo-zahodu v Olévano in Palestrino. Pot iz Subjaka v Olevano, blizu dvajset kilometrov dolga, je lepa in prijetna, ker ponuja mnogo sprememb in vodi zdaj med lepim poljem in vinogradi, zdaj zopet med razritim, golim skalovjem; vendar mi je manj dopadla kakor ona iz Tivolija v Subjako. Zato pa nas je mestice Olevano tem bolje veselilo. Olevano, ki ima 3—4000 prebivalcev, sezidano je na skali, držeči se gore Monte Korso, da je že po svoji legi močna trdnjavica ali, kakor bi vojaki rekli, ključ onega kraja. Nismo marali ogledovati strmih in ozkih ulic in priprostih hiš, rajši smo šli nekaj višje v znamenito gostilnico Kaza Baldi, kjer nismo samo obedovali, temveč tudi čaroben razgled imeli na divje gorovje z začrnelimi vasicami, tako rekoč visečimi na gorah, na krasno, vrtu podobno dolino tje do mesta Vellétri. Težko se najde prijetnejša lega in lepši razgled od onega, kterega nam ponuja od vseh tujcev hvaljena gostilnica Kaza Baldi, ki ima skoro vedno kakega slikarja pod svojo streho, prišedšega sem občudovat in risat te divne kraje, podobne pozemeljskemu raju.

Ako bi bili več časa imeli, ostali bi bili tam vsaj par dnij; tako pa smo morali čez dve uri odriniti in iti dole v krasno dolino, ktero je že na tisoče slikarjev prehodilo in od vseh stranij narisalo, ker z raznih mest ponuja vedno nove lepote. Okoli dvanajst kilometrov od Olevana leži na desni od ceste med gorami prijazno mestice Dženacáno, kamòr o Marijinih praznikih cele trume ljudstva od daleč romajo k tamošnji čudodelni podobi Marije „dobrega svéta“. To podobo zeló spoštujejo; noč in dan gorí pred njo mnogo svetilnic. Predno jo odgrnejo in tujcem pokažejo, prižgejo nad 20 sveč, potem pa odkrito podobo pokadijo in lavretanske litanije molijo.

Šest kilometrov za Dženacanom se dolina zoži, in se pride med raznimi košatimi drevesi na grič, po kterem je sezidana velika vas Kave. Pa videli smo že toliko natornih lepot, da se nismo tukaj ni ustavili, ampak le dalje šli v Palestrino. To mesto je sezidano, kakor mnogo drugih, po gori in ima 6—7000 prebivalcev. Stolno cerkev so popravljali, in kakor se mi zdi, bo prav lepa. V palači Barberini je znamenit „mozajik“[1], ki predstavlja povodenj Nilovo, in

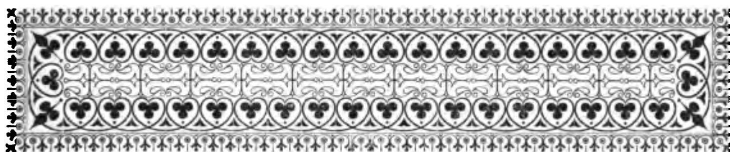
[1] Mozajik se imenuje podoba, napravljena iz samih kamenčkov raznih barv, da se zdi, kakor da bi bila na platno naslikana.

se vidi mnogo egiptskih hiš, tempeljev, duhovnikov, vojakov, rastlin, krokodilov in drugih povodnih živalij. Tukaj se je rodil l. 1524. najslavnejši cerkveni skladatelj Janez Pjerluídži, bolje znan po imenu Palestrina. Drugače je to mesto neznatno, nima ne lepih hiš, ne snažnih ulic, ne čedne kavarne ali gostilnice.

Jeden mojih tovarišev se je bil že odpočil, druga dva pa sta si noge zažulila; zato sem samo s prvim drugo jutro na vse zgodaj šel v vas Kastel-San-Pjétro (grad sv. Petra), uro hodá nad Palestrino, kjer je pred dva tisoč leti stala latinska trdnjavica Preneste, in se še vidijo razvaline srednjeveškega mogočnega gradú. Od tam sva imela o solnčnem vzhodu krasen razgled: na južni strani so se lesketale v solnčnem svitu Albanske gore s svojim ponosnim vrhom Monte Kavo, proti jugu pa je ležala pod nama lepa in rodovitna dolina, posejana z lepimi vasmi Valmontóne, Lunjáno, Kave, Montefortíno, Senji, proti zahodu pa je rujava rimska kampanja vodila oko na veličastni Rim s ponosno kupljo sv. Petra, na vijoči se Tiber in do tirenskega morja, ki se je lesketalo podobno zlatemu in srebernemu traku.

Vrnivša se v Palestrino iskala sva ona dva tovariša, kterih pa dolgo nisva mogla najti, ker nikdo nama ni mogel povedati, kam sta šla. Hotela sva še stolno cerkev obiskati in potem dalje iti, kar ju najdeva v tem tempelju. Svetovala sva jima, naj si osliča najmeta, a sramovala sta se take podpore svojim žuljavim nogam in sta rajša peš hotela priti do zgovorjenega cilja. Tako smo prišli počasno deset kilometrov daleč v mestice Cagarólo, s 6000 prebivalci. Bili smo po mnogovrstnih lepotah in starinah že razvajeni; zato nismo ni mesta ogledali ni njegovih zanimivih starin, ampak vedno dalje smo šli čez Monte Kompátri in Monte Pórcijo, dve na zelenih gričih stoječi vasi. Dasi smo se v zadnjih malo okrepčali in smo imeli od tod v Fraskati samo tri četrt ure, bi nam bil jeden kmalu opešal v hudi vročini, ki je med tem nastala. Ko smo vendar v Fraskati prilezli, smo rajši v krčmi posedeli, kakor da bi ogledali lepo mestice in njegove še lepše vile. Vseučiliščni profesorji so že tisti dan začeli zopet predavati; zato smo se tisti večer po železnici v Rim odpeljali, kamor smo vsi zarujaveli prišli, kakor da bi se bili nekaj let s cigani po svetu klatili. (Konec pride.)

Naš čólnič otmímo!

Po skalnati strugi divjàl je potòk,
Vodà je v njem bila po plôhi narasla;
Potòk bil deróč je, globòk in širòk,
Tostran je stal deček še skôro otròk,
Onstran so se jagnjeta pasla.
Valovje le rase, že vspenja se val
Čez hrbte po strugi navaljenih skal,
Oj čuvaj se, deček, takó še mal!
A deček ne vpraša,
Če vôda naraša:
„Saj dan že nagiblje se, bliža se mrak,
Po nêbu podí se viharen oblak,
Zvér divja se včasi tu zglaša,
In čedica ona je — naša!“
Od skale do skale zaganja se v skòk,
In, drzno skakaje, čez burni potòk
Pastirček, glej, janjčke prenaša. —

* * *

Planinski dom in planinski mir
Zapûstil je rano ta mladi pastir,
Med svet ga je gnalo kopnenje srcá
Iskàt učenósti in sréče svetá.
A zábil pastirček sred daljnje ravnine,
Nikoli ni zabil domače planine:
Tja k reki tekoči s predragih planin
Zahajal pogosto planinski je sin.
Ko kopal se v reke je bistrem valovji,
Pri srci mu bilo takó je mehkó,
Kot bival bi še v planinskem domovji,
Kot sanjal bi mamki v naročji sladkó.
Ko k reki prišèl neki je dan,
Ta bila narasla je v tok strašán.
Tok sabo cel gozd, cel gozd je valíl,
Ki nékdaj planine je sénčil, krasíl, —
Podrl, razklàl ga je górsk bogatín,
Plavíl ga je v mesto na sredi ravnín;
A reka srdita zbog gorskih goljáv,
Ves gozd pač odnese do morskih planjáv.

Ne žrtve le te, no žrtev še drugo,
Glej, reka zahteva v preplavljeno strugo:
Iz trume, ki gleda s pobrežnih skal,
Omahne v valovje, oh, deček mal,
  In naglo pogrezne
  V valove se jezne.
Med trumo gledalcev bolesten vsklík!
Kdo dečku pač bo iz valovja rešník?
Ne mož, ne mladenič noben se ne gane!
Le prejšnji pastirček, le mladi planinec
  Drznó za njim plane —
Dve žrtvi pogoltne pač besni vrtinec!...
  Ne, ne! Glej, z urno rokó
  Planinec mi reže srdito vodó, —
  Spremljá na obrežji ga množica plaha; —
  A deček za reke se žrtvo podí,
Že z vali in z bremenom, glej, se borí,
Zdaj konec bo straha,
Še enkrat že trudne posili moči,
In trumi izróči polmrtvega — Laha...
Res, materi tuji je sina otel,
A danes še tega je čina vesél,

* * *

Pri morji pastir nekedanji stojí,
Na morji nevihta razsaja,
Mal čólnič odnaša od kraja —
Kdo vé, kdo vé, kaj ž njim se zgodí!
Valovje se dviga, hrumíjo viharji; —
A vstavljajo krepko se vrli veslarji,
Da zmogli viharjev naval bi preteči,
Da čoln bi privêdli do varnih obál,
Da čoln bi pripéli do trdnih skal, —
Daj Bog, da to se jim posréči!...
Ta mali, a krepko boreči se bród,
Naš mili je dom, v njem vrli naš rod;
Zaganja vanj silno se mórje tujine,
Požreti ga v svoje želí globočíne.
  Bog čuvaj ta bród,
  Bog čuvaj naš rod! —
Brodarji upirajo jezni se vodi;
A on, ki stojí kot gledalec na prodi,
Mar čoln bo prepûstil pogubni usodi?!
„Če ôtrok ni gorskega zbal se potôka,
Da jagnjet bi čedo očetu otél,
Če dečka ni vstrášila reka globóka,
No vánjo zagnàl se je srčen, vesél,
Da rešil bi materi tuji otroka, —
Mar mož se bo vstrášil penečih valov,
Mar gledal brezčutno bo s trdnih bregóv,
Da v morji sovražnem tujíne
  Ta čólnič izgine,
  Ta čolnič, ki narodič nôsi njegóv?
  Nikdár in nikdár!

Jaz vržem se v morje, naj tuli vihár,
Za mano, za mano, kedor je plavár,
Brodarjem pomoči nesímo,
Naš čólnič pogube otmímo!"

S. Gregorčič.

Prestopki zoper varnost poštenja ali časti.

(Slovenskemu ljudstvu v poduk spisal dr. J. K.)

Vsakdanje življenje nas uči, da so prestopki zoper varnost poštenja ali časti zeló pogosti in to ne le med olikanci, ampak skoro še bolj med prostim ljudstvom. Prenaglo, nepremišljeno govorjenje, jeza, sovraštvo, so navadni uzroki, iz kterih izvirajo ti prestopki.

Kakor pa so ti prestopki navadni in pogosti, vendar prosto ljudstvo njih pravnega značaja in pomena ne pozna. Pričujoči spis ima tedaj namen, prosto ljudstvo podučiti o bistvu in različnosti prestopkov zoper varnost časti in dati tudi kratek nâvod, kako se je obnašati pri pravdah zaradi poštenja ali časti.

Naš sedaj veljavni kazenski zakonik od 27. maja 1852 govori v dvanajstem poglavju o pregreških in prestopkih zoper varnost poštenja ali časti.

Ker med pregreški in prestopki zoper varnost časti ni druzega razločka, kakor ta, da nastopi pri pregreških višja kazen in da jih imajo, ker se morejo po § 493 k. z. zgoditi le po tiskovinah, soditi porotniki, med tem ko se o prestopkih obravnava in sodi pri okrajnih sodnijah, zató se ta spis dalje ne bode oziral na pregreške zoper varnost časti in govoril bode samo o prestopkih. Da se pa pomen besede „pregrešek" in „prestopek" bolje razume, naj služi ta-le opomba.

Kazenski zakonik loči prepovedana in kaznjiva dejanja v 1. hudodelstva, 2. pregreške in 3. prestopke.

Poškodba na telesu je: 1. hudodelstvo, ako je težka, t. j. ako je na primer rana tako velika, da se je poškodovanemu zdravje za najmanj dvajset dnij pokazilo, ali pa za ravno tako dolgo odvzela zmožnost, opravljati svoj poklic, ali če se mu je um zmešal itd.; 2. prestopek, ako je poškodba lahka, vendar pa ima vidljive znake in nasledke. Ako je na

primer mati zanemarila varstvo svojega majhnega otroka, kteri je vsled tega prišel do ognja in se tako opekel, da je umrl, ni to ne hudodelstvo, ne prestopek, ampak 3. pregrešek, ker mati ni imela hudobnega namena, otroka umoriti, ampak je le zanemarila skrb za otroka, ki se še ne more sam ogniti nevarnosti. Še jeden slučaj: Ako bi kdo pri sodniji koga druzega kakega izmišljenega hudodelstva po krivem tako obdolžil, da bi sodnija vsled tega upeljala kazensko preiskavo zoper obdolženca, zakrivil bi se s tem hudodelstva obrekovanja po § 209 k. z.; ako bi ga pa tistega hudodelstva samo drugim ljudem nasproti lažnjivo dolžil tako, da bi ne prišlo do nobene preiskave, zakrivil bi se s tem prestopka zoper varnost časti po § 487 k. z.; in ako bi se slednjič to obdolženje zgodilo v tiskovinah, n. pr. v kakem časniku, bilo bi tako obdolženje pregrešek zoper varnost časti v smislu §§ 487 in 493 k. z.

Pregreški so torej manj kaznjivi, kakor hudodelstva, pa bolj kakor prestopki, oni so v sredi med obema.

Vrnimo se tedaj k stvari nazaj.

Kaj si je mislil postavodajalec pod besedo „poštenje“ ali „čast“, tega v zakonu ali postavi ni naravnost izrekel in določil; vendar pa se iz besede same in iz določeb različnih paragrafov zgoraj imenovanega poglavja dá sklepati, kaj da si imamo misliti pod „častjo“ ali „poštenjem“, ktero vzame kazenski zakonik v varstvo. Vsaka lažnjiva ali kriva obdolžitev kakega nepoštenega ali prepovedanega, kazni podvrženega dejanja, vsako zasramovanje ali grdenje, zmerjanje na očitnem kraju itd. se ima po kazenskem zakoniku kakor pregrešek (če se je zgodilo v tiskovinah) ali prestopek zoper varnost časti ali poštenja kaznovati.

Iz tega že lahko sklepamo, da si moramo pod besedo „čast“ ali „poštenje“ misliti tisto splošno veljavo in dobro imé, kterega uživa posamezni človek pri drugih ljudeh. Kdor mu hoče to veljavo spodkopati, kdor želi spraviti ga ob dobro imé, ta mu krati čast in poštenje.

Prestopki zoper varnost časti bi se dali različno deliti in razpravljati; vendar pa jih je že gledé vedenja pri pravdi in glavni obravnavi najbolje tako-le deliti:

I. Prestopki zoper varnost poštenja ali časti, pri kterih je dovoljen dokaz resnice ali verjetnosti in

II. Prestopki zoper varnost poštenja ali časti, pri kterih ta dokaz ni dovoljen.

I.

Prestopki zoper varnost poštenja ali časti, pri kterih je pripuščen dokaz resnice in verjetnosti.

Najnavadnejši teh prestopkov je imenovan v § 487 k. z., kteri se glasi:

„Razžalitve na poštenju je kriv, kdor koga druzega lažnjivo dolži hudodelstva, če dolženje ne gre tako daleč, da bi po § 209 k. z. doseglo lastnosti, za hudodelstvo obrekovanja potrebne, ali kdor koga lažnjivo dolži kacega pregreška ali prestopka.“

Tedaj če kdo, bodisi očitno, pred več ljudmi, ali v tiskovinah, ali pa tudi samo posameznim osebam nasproti lažnjivo ali krivo dolži koga druzega, da mu je ukradel jeden par konj, ali pa da je v pravdi krivo prisegel, jemlje mu s tem poštenje in se zakrivi prestopka po § 487 k. z., ker ga je obdolžil takega dejanja, ktero se ima po kazenskem zakoniku kaznovati kot hudodelstvo tatvine, oziroma goljufije. Pod ta § spada torej vsako lažnjivo ali krivo dolženje koga druzega kakega takega dejanja, ktero se ima, ako bi bilo resnično, po kazenskem zakoniku od 27. maja 1852 ali pa po tistih poznejših kazenskih zakonih, o kterih sodijo sodnije, preganjati in kaznovati za hudodelstvo, pregrešek ali pa prestopek.

Ako bi bil pa kdo svojega soseda obdolžil, da opravlja kako obrtnijo brez dovoljenja in vednosti politične oblasti, bil bi ga obdolžil sicer tudi prestopka; toda taki prestopki se ne sodijo pri sodnijah, ampak kaznujejo jih politične oblasti in s takim, če tudi krivim obdolženjem, bi se ne zakrivil prestopka zoper varnost poštenja po § 487 k. z., ampak onega po § 488 k. z., o kterem bode pozneje govor.

Da se pa tisti, kdor komu kako hudodelstvo podtika in ga tako obdolži, da se je vsled tega začela preiskava zoper obdolženca, zakrivi hudodelstva obrekovanja po § 209 k. z., bilo je že zgoraj rečeno.

Lažnjivo ali krivo dolženje kakega hudodelstva, pregreška, ali pa prestopka v smislu kazenskih zakonov je torej bistveno pri prestopku pripuščen dokaz resnice in verjetnosti. Ako je torej kdo koga druzega obdolžil kakega kaznjivega dejanja v smislu § 487 k. z., in ako ga obdolženi gre zaradi tega tožit, moral bode, ako hoče biti kazni prost, dokazati resnico tega, kar je govoril, ali pa vsaj izkazati okoliščine, iz kterih sledé zadostni uzroki, da se zamore ver-

jeti izrečeno obdolženje; n. pr.: posestnik *A* je obdolžil svojega soseda *B*, da mu je posekal in ukradel jedno smreko; *B* ga gre tožit zaradi poštenja; sedaj mora *A* dokazati, da je *B* res posekal in ukradel smreko, ali pa vsaj izkazati take okoliščine, ktere storé to verjetno in prost bode potem kazni.

Kdaj pa je treba dokazati resnico, in kdaj zadostuje samo verjetnost?

Po § 490 k. z. je treba dokazati resnico tedaj, če je kdo koga druzega v tiskovinah, razširjanih spisih ali podobah, ali pa na očitnem kraju in pred več ljudmi, torej javno dolžil; če se je pa dolženje godilo na kak drug način, torej nejavno, tedaj zadostuje dokaz tacih okoliščin, iz kterih sledijo zadostni uzroki, da se more verjeti izrečeno dolženje; n. pr.: *A* je v kakem časniku, ali pa v nedeljo pred cerkvijo v priču zbranih ljudij obdolžil soseda *B*, da mu je posekal in ukradel smreko; v tem slučaju ga je javno obdolžil in bode moral dokazati s pričami, ali pa na kak drug način, da je *B* v resnici posekal in ukradel smreko; dokaz ta mora biti tako močan, da je sodnik o resnici popolnoma prepričan. Ako bi bil pa *A* svojega soseda *B* samo med prijateljskim pogovorom taki osebi nasproti te tatvine tako obdolžil, da bi drugi ljudje tega ne bili slišali, tedaj zadostuje, če dokaže on verjetnost svoje obdolžitve, to je, ako dokaže, n. pr. da je bil *B* ravno tisti dan, ko je bila smreka posekana in vzeta, v tistem gozdu in da je pripeljal domu smreko ravno take debelosti, kakor jo je imela ukradena.

Kdor je torej po časnikih ali drugih tiskovinah, po razširjanih spisih ali podobah, ali pa na očitnem kraju koga obdolžil, ta bo moral dokazati vselej resnico, ako hoče biti kazni prost; sicer pa zadostuje, da izkaže sodniku take okoliščine, ktere storé njegovo trditev verjetno.

Samo tedaj, če je kdo koga druzega dolžil kakega takega kaznjivega dejanja, ktero se preganja samo na zahtevanje opravičenega zasebnega tožnika in kterega državno pravdništvo ne more samo od sebe preganjati, n. pr.: tatvina med možem in ženo, dokler živita skupaj, prestopki zoper varnost poštenja ali časti itd., mu pa po § 490 k. z. tudi dokaz resnice ali verjetnosti ni dovoljen in on zapade kazni, če je tudi res, kar je govoril.

Prestopku zoper varnost poštenja ali časti po § 487 k. z. soroden je oni po § 488 k. z., kteri se glasi:

„Razžalitve na poštenju je tudi kriv, kdor sicer z ozn[illegible]njenjem izmišljenih ali napak zvitih dogodkov koga po ime[illegible], ali po takih znamenjih, ktera nanj kažejo, lažnjivo kak[illegible]a

gotovega nepoštenega ali nenravnega dejanja obdolži, ki bi ga utegnilo v mislih drugih ljudij zaničljivega storiti ali ponižati."

Marsiktero dejanje in ravnanje, ki se zgodi, ne zapade sicer kazni po kazenskih zakonih, pa je vendar nepošteno, sramotno in pregrešno, tako da o tistem, kdor kaj takega stori, ljudje slabo mislijo, ga zaničujejo in se ga ogibljejo. Ako torej kdo koga druzega lažnjivo obdolži kakega takega dejanja, kterega se mora sramovati vsak pošten in nepokvarjen človek, jemlje mu poštenje ravno tako, kakor oni, kdor ga dolži kakega po kazenskih zakonih kaznjivega dejanja.

Ta prestopek obsega torej vsa nepoštena in nenravna ali pregrešna dejanja, ktera sicer ne zapadejo sodnijski kazni, ktera so pa vse jednǫ sramotna, nepoštena in zaničljiva za tistega, ki jih stori. Vsi prestopki, kteri se kaznujejo pred političnimi oblastnijami, obsezajo prepovedana, tedaj nepoštena dejanja in se imajo sem prištevati; kdor tedaj koga druzega kakega takega prestopka lažnjivo obdolži, stori se krivega po § 488 k. z., ker ga je s tem dolžil nepoštenega ravnanja; ako bi n. pr. kdo brez dovoljenja in vednosti politične oblastnije odprl krčmo ali kako prodajalnico, delal bi zoper prepoved, tedaj nepošteno, ker je zaradi obrtnijskih davkov treba prositi dovoljenja zato in vselej todi naznaniti, če je kdo kako obrtnijo začel. Kdor bi koga po krivem kakega takega prestopka dolžil, dolžil bi ga nepoštenega ravnanja.

Uradnikom je prepovedano od strank jemati darila; če se dá kak sodnijski uradnik s takimi darili podkupiti, da krivično sodi, zakrivi se s tem hudodelstva zlorabe svoje uradniške oblasti po § 104 k. z.; toda če bi sodnik zaradi prejetega darila tudi ne sodil krivično, je po njegovih stanovskih predpisih njemu vendar sploh prepovedano jemati od ljudij darila; ako bi pa jemal taka darila, bi bilo nepošteno in kdor bi ga lažnjivo kaj takega obdolžil, kriv bi bil prestopka po § 488 k. z.

Ravno tega prestopka je tudi kriv, kdor dolži koga druzega po krivem kakega nenravnega ali pregrešnega dejanja, n. pr.: če kdo obdolži koga druzega, da se je zjutraj najprej napil in potem pijan prejel sv. obhajilo, ali pa, da je kak duhovnik pečal se z osebo druzega spola.

Vselej pa je pri prestopku po § 488 k. z. potrebno, da obdolži kdo koga druzega kakega gotovega nepoštenega ali nenravnega dejanja, ki se je po njegovi trditvi ta in ta čas zgodilo. Obdolžitev pa je lahko, kakor pri § 487 k. z., javna, to je, v tiskovinah, razširjanih spisih ali podobah,

na očitnem kraju ali pa pred več ljudmi, ali tudi nejavna, to je kaki posamezni osebi nasproti.

Tudi pri tem prestopku je pripuščen dokaz resnice ali verjetnosti in gledé tega dokaza velja ravno to, kar je bilo rečeno zgoraj pri § 487 k. z. Ako se je zgodilo obdolženje javno, treba bo dokazati resnico; ako pa obdolženje ni bilo javno, tedaj zadostuje skazati samo verjetnost.

Kdor pa v tiskovinah, razširjanih spisih ali podobah, ali kdor, neprisiljen k temu po posebnih okoliščinah, zoper koga na očitnem mestu sramotne, dasi tudi resnične prigodke zasebnega ali rodovinskega (družinskega) življenja oznani, zakrivi se prestopka zoper varnost časti po § 489 k. z. in njemu se po § 490 k. z. dokaz resnice ne more dopustiti; če n. pr. kdo na prej imenovani način brez posebne sile raznaša, da zakonska *A* in *B* doma tako nespodobno živita, da sta vsak dan pijana in da sta se vsled tega med seboj pretepala in grdo zmerjala, zapadel bode po §§ 489 in 493 k. z. kazni, ako je to tudi resnica. Samo tedaj, ako bi bil kdo prisiljen, take prigodke javno razglasiti, n. pr.: če bi imel kdo svojega sina pri takih ljudeh v službi in bi ga zaradi pohujšljivega življenja ne hotel pri njih več pustiti, in če bi ga potem zakonska *A* in *B* tožila pred sodnijo zaradi te službe, tedaj bi smel on brez skrbi pred sodnijo, torej na očitnem kraju povedati, da zakonska A in B tako in tako med seboj živita in da zaradi pohujšanja ne more pustiti več sina v tej službi.

Razžalitve na poštenju je dalje po § 491 k. z. kriv:

„Kdor koga druzega očitno, ali pred več ljudmi, v tiskovinah, razširjanih sramotilnih spisih ali podobah kakoršnih si bodi po imenu ali pa z znamenji, ki se njemu prilegajo, ne pripovedáje nikakih prigodkov, dolži zaničljivih lastnostij ali mislij, ali javnemu zaničevanju izročuje.“

Prestopki zoper varnost poštenja ali časti po §§ 487 in 488 k. z. zgodijo se, kakor je bilo poprej rečeno, lahko javno ali nejavno; pri prestopku po § 491 k. z. pa je bistveno znamenje „javnost“, ker samo očitno ali javno grdenje in sramotenje ali zasramovanje spada pod § 491 k. z. Javno pa je to sramotenje in grdenje, če se zgodi v tiskovinah, razširjanih spisih ali podobah, na kakem očitnem kraju, ali pa pred več ljudm Dalje pri prestopku po § 491 k. z. tudi ni nobenih gotovi dejanj ali dogodkov, kterih se kdo dolži, kakor je t potrebno pri prestopkih po §§ 487 in 488 k. z.; ampak p tem prestopku dolži se kdo samo splošno zaničljivih last

nostij ali mislij. Jeden primer nam bode to najbolje pojasnil: *A* obdolži svojega soseda, da mu je ukradel jednega vola; s tem ga je dolžil gotovega, po kazenskem zakoniku kaznjivega dejanja, in ako je obdolženje lažnjivo, zakrivil se je *A* prestopka po § 487 k. z.; ako se pa *A* s svojim sosedom skrega in mu začne očitno in pred več ljudmi očitati, da živi od same tatvine in goljufije, da se ga prime vsaka reč, ustanovi to njegovo javno očitanje brez gotovih dogodkov, kdaj in kje je sosed kradel ali goljufal, prestopek po § 491 k. z., ker to, če kdo živi od same tatvine in goljufije, je grda in zaničljiva lastnost; ako bi pa *A* doma med pogovorom s svojim prijateljem njemu nasproti zaupno se izrazil, da svojega soseda nima za poštenega, da je človek, ki živi od tatvine in goljufije, bi ga sosed zaradi teh besed sploh ne mogel klicati na odgovor, ker ga *A* s tem ni obdolžil nobenega gotovega dejanja ali dogodka v smislu §§ 487 in 488 k. z., ampak samo grde in zaničljive lastnosti, kar se pa mora, da stori prestopek po § 491 k. z., izreči očitno ali pred več ljudmi. Še jeden slučaj: ako bi kdo javno komu drugemu očital, da je on brezznačajen človek, da se danes temu, jutri onemu prilizuje, da prenaša laži iz jednega v drugi kraj, da vsakega obrekuje itd., izročeval bi ga s tem javnim grdenjem javnemu zaničevanju drugih ljudij in zakrivil bi se prestopka po § 491 k. z.

Tudi pri tem prestopku je dopuščen dokaz resnice, in § 491 k. z. dovoli naravnost sramotilcu, ako se sklicuje na nečastna dejanja zasramovanega, pravico, da more dokazati resnico svoje povedbe, in ako to dokaže, prost je tudi kazni. Dokaz verjetnosti pa pri tem prestopku ni pripuščen, ker se prestopek sam more le javno zgoditi.

Vse v §§ 487, 488, 489 in 491 k. z. imenovane razžalitve poštenja se imajo po § 493 k. z. kaznovati kakor prestopki z zaporom od jednega do šest mesecev; če se pa zgodé po tiskovinah, tedaj se kaznujejo kakor pregreški z zaporom od 6 mesecev do 1 leta. Tudi določi § 493 k. z., da kazni ne zapade samo prvi začetnik, temveč tudi vsakdo, kdor takošno razžalitev na poštenju naprej razširjati skuša.

II.

Prestopki zoper varnost poštenja ali časti, pri kterih dokaz resnice in verjetnosti ni pripuščen.

Najnavadnejši izmed vseh prestopkov zoper varnost časti pa je oni v § 496 k. z. imenovani, kteri se glasi:

„Kdor s kom na očitnem mestu ali pred več ljudmi grdo dela, ali kdor komu, če tudi ne v pričo njega, grde besede daje, ali pa na glas in zato, da bi ga slišali drugi, s hudim ravnanjem grozi, je kriv prestopka, če se v tem ne pokaže huje kaznovano dejanje, in naj se, ako razžaljeni zahteva, kaznuje s prostim zaporom od 3 dni do 1 meseca. Prisoditi pa mu je oster zapor celo na 3 mesece, če se je razžaljenje primerilo na takem kraju, ki posebno spodobnost terja, ali če se iz obnašanja kaže, da kdo nalašč cele vrste ali stanove državne družbe, ali verske družbe ali pa narode zaničuje.“

Glavni in bistveni znak tega prestopka je torej javnost, in samo javno ali očitno psovanje, grdo ali hudo ravnanje ali pa grozenje spada sem. Na očitnem, vsakteremu in vsaki čas pristopljivem kraju, n. pr. na cesti, na vasi, pred hišo, na polju itd. ali pa pred več ljudmi, to je razun psovalca in psovanega, najmanj še pred dvemi drugimi osebami, mora se zgoditi psovanje ali zmerjanje, grdo ravnanje in grozenje, da ustanovi prestopek zoper varnost časti po § 496 k. z. V hiši ali v zaprti sobi, kjer ni nobenega druzega človeka, kakor psovalec in psovani, bi se ta prestopek ne mogel drugače storiti, kakor če bi psovalec tako upil, da so ga sosedje slišali ali pa vsaj lahko slišali; ker, kakor hitro se zgodi, da psovanje več ljudij sliši, ali vsaj lahko sliši, je že znak javnosti ali očitnosti dokazan.

Stori pa se prestopek po § 496 k. z. lahko na trojni način:

Prvič s tem, če kdo koga druzega na očitnem kraju ali pa pred več ljudmi pretepa, ali sicer ž njim grdo dela, vendar pa tako, da ga vidno ne rani in da tudi sicer ni nevarnosti za življenje, zdravje ali telo tepenega; n. pr.: *A* se skrega s svojim sosedom in ker je sosed šibkeji, zgrabi ga okoli pasa, položi na tla in ga s tenko šibico nekolikokrati po životu udari, tako da mu nič škode ne stori. *A* se je s tem, ako se je to godilo na očitnem kraju, ali pa v pričo več ljudij, zakrivil prestopka po § 496 k. z.; ako bi bil pa *A* vse to v svoji sobi, kjer ni bilo nobenega druzega človeka, ali pa samo v pričo jednega druzega človeka, storil, ne mogel bi ga sosed zaradi razžaljenja časti tožiti; v tem slučaju i on, ako *A* ni sploh tako ravnal ž njim, da bi bila v njegov ı ravnanju kaka nevarnost za življenje, zdravje ali telo so - dovo, z nobeno tožbo ne mogel storilca *A* preganjati.

Drugič se stori prestopka po § 496 k. z. kriv, k(r komu drugemu, če tudi ne v pričo njega, daje grde bese ,

to je, če ga psuje ali zmerja; n. pr.: *A* se skrega s svojim sosedom in ga začne z grdimi besedami, kakor: tat, slepar, goljuf, osel, prase, ušivec itd. psovati, ali pa mu daje jednake psovke v nenavzočnosti soseda. — Se vé, da se mora to psovanje očitno pred več ljudmi ali sploh na tak način zgoditi, da je znak javnosti skazan, n. pr. ko bi napisal do svojega prijatelja dopisnico, na kteri stojé jednake psovke zapisane in jo oddal na pošti; v zapečatenem, na gotovo osebo poslanem pismu pa bi jednake psovke ne ustanovile prestopka po § 496 k. z.; ravno tako bi v tem slučaju, če kdo koga druzega v pričo ljudi psuje v tujem, navzočim popolnoma nerazumljivem jeziku, tako psovanje, kterega ni razumela nobena navzoča oseba, ne ustanovilo prestopka po § 496 k. z. Tedaj samo psovanje pod takimi okoliščinami, iz kterih se mora sklepati, da so drugi ljudje ga v resnici slišali, ali pa bi ga bili vsaj lahko slišali in umeli, ustanovi prestopek po § 496 k. z., ker s psovanjem, kterega drugi niso slišali ali slišati in umeti niso mogli, se ne more nikdo grditi pri drugih ljudeh, torej tudi ne vzeti mu čast ali dobro ime, kterega ima pri teh ljudeh.

Tretjič pa se stori prestopek po § 496 k. z. tudi na ta način, če kdo komu drugemu, bodisi v pričo njega, ali pa v njegovi nenavzočnosti, na glas in zato, da bi ga drugi slišali, s hudim ravnanjem ali pretepom grozi; n. pr.: *A* začne na očitnem mestu, ali pa v pričo več ljudij nad svojim sosedom kričati, da ga bo tako pretepel, da bo ves črn, da mu bo kosti polomil, da mu bo kri spustil itd. Se vé, da mora tako grozenje biti le v naglici in jezi izrečeno in da *A* sam tega v resnici ne misli storiti, kar pravi; ker potem, če bi bilo tako grozenje resno in premišljeno, in če bi *B* gledé na okoliščine imel zadostni uzrok bati se, da ga bo *A*, če ga dobi na samem, v resnici do krvi pretepel ali celó ubil, ter če bi se ga on vsled tega tudi v resnici bal, bi tako grozenje ustanovilo hudodelstvo javne silovitosti po § 99 k. z.

Že iz bistva prestopka zoper varnost časti po § 496 k. z. sledi, da se tisti, kdor daje komu drugemu grde besede, ne more sklicevati na resničnost svojih psovk, ker psovati je sploh prepovedano, naj ima kdo zato uzrok ali ne. Primeri se dostikrat, da se tisti, kdor je koga druzega javno zmerjal z grdimi besedami: tat, slepar, krivoprisežnik itd., pri obravnavi sklicuje na resnico tega in da hoče dokazati, da je psovani mu kaj ukradel, ali ga osleparil, ali pa, da je krivo prisegel. Sodnik pa ga s temi dokazi ne more poslušati

ker toženi tudi tedaj, ako je to res, ni imel pravice zmerjati ali psovati, ampak on je smel samo dolžiti in izreči, da mu je ta in ta kaj ukradel, da ga je pri tej in tej priliki osleparil, ali da je krivo prisegel; ako ga je dolžil, tedaj mu bode dovoljeno, dokazati resnico; nikakor pa ne, ako ga je psoval. Tedaj pazi naj vsakdo, kedar je razkačen, da ne bode začel svojega nasprotnika psovati s tatom, sleparjem itd.; ako ga je v resnici okradel ali osleparil, sme mu le reči, da ga je okradel ali osleparil, ker to mu bo dokazati pripuščeno. Primerilo se je že, da je tisti, ki je komu v resnici kaj ukradel, prišel okradenega tožit, ker ga je zmerjal s tatom, sleparjem; okradeni je moral, dasiravno je tatvino svojemu tožniku dokazal, zaradi takega zmerjanja biti obsojen po § 496 k. z.; se vé da tat potem svoji zasluženi kazni tudi ni ušel. Razume se pa tudi že samo po sebi, da ni izgovorjena beseda vselej psovka; n. pr.: ako *A* govori s svojo ženo o kaki dogodivši se tatvini in ako med pogovorom mirno opomni, da je njegov sosed tat, in da je bil pred ko ne tudi pri tej tatvini, ne moglo bi se trditi, da ga je s tem, ker je rekel „tat“, psoval. Kdor zmerja ali psuje, ta stori to navadno med prepirom, v jezi in razkačenosti in beseda je glasna, kregajoča ali celó kričeča; navadni pogovor s kakim prijateljem bi, akoravno pride vmes kaka taka beseda, kakoršne se poslužujejo navadno psovalci, ne ustanovil prestopka po § 496 k. z., ampak iskati bi se moglo v njem le kako dolženje; n. pr.: *A* se pogovarja s svojo družino, da ga je njegov sosed pri tej in tej priliki osleparil in prevaril in opomni slednjič, da je še le sedaj prišel k spoznanju, da je ta njegov sosed slepar. S takimi besedami, ktere so se mirno govorile in ktere stojé v zvezi s poprejšnjim pogovorom, bil bi *A* svojega soseda sleparije ali goljufije obdolžil in bi se ne moglo reči, da ga je on s sleparjem zmerjal; *A* bi torej v tem slučaju lahko dokazal resnico.

Prav navaden, če tudi ne tako pogost, kakor poprej imenovani, je prestopek zoper varnost časti v smislu § 497 k. z., kteri se glasi:

„*Kdor komu zastran prestane, ali s pomiloščenjem odpuščene kazni, ali temu, ki po preiskavi kazenske sodnije n[illegible] bil krivega spoznan, dokler se pošteno obnaša, z namenom g[illegible] sramotiti, kaj očita, naj se za ta prestopek, če zasramovan[illegible] zahteva, kaznuje z zaporom od jednega dne do jednega tedna.*

Tedaj oponašanje kake prestane ali odpuščene kazni a[illegible] pa kazenske preiskave je tudi prepovedano in kdor komu k[illegible]

tacega očita, zakrivi se prestopka zoper varnost časti po § 497 k. z., vendar pa samo pod temi pogoji: 1. če se to oponašanje ali očitanje zgodi z namenom, koga sramotiti in 2. če se je zasramovani po prestani ali odpuščeni kazni, ali po ustavljeni preiskavi ali oprostilni sodbi pošteno obnašal, to je, če je pošteno in tako živel, da ni storil nobenega takega dejanja, zaradi česar bi lahko prišel v zopetno kazensko preiskavo; n. pr.: nekdo je bil zaradi uboja obsojen na 3 leta težke ječe in je dostal 2 leti in pol, ostalega pol leta pa mu je bila kazen s pomiloščenjem odpuščena, in od tega časa živi že dve leti pametno in pošteno, da se mu ne more nič reči; ako ga potem kdo drugi začne z oponašanjem te kazni sramotiti, rekoč: kaj boš ti, ki si se po ječah klatil in verige nosil itd., zakrivil bi se prestopka po § 497 k. z. Drugače pa bi bilo, ako bi se ta dva pravdala in ako bi kdo pred sodnikom opomnil, da njegovemu nasprotniku ne gre vera, ki je bil zaradi krive prisege kaznovan; taka opomba bi ne bila nobeno očitanje prestane kazni z namenom koga sramotiti, ampak bi bilo le sredstvo v pravdi, s kterim se hoče verjetnost trditve nasprotnikove omajati. Sicer pa se prestopek po § 487 k. z. stori lahko javno ali nejavno, ker v imenovanem paragrafu ni rečeno, da je treba komu kazen javno, to je na očitnem kraju ali pred več ljudmi, očitati.

Samo iz sebe sledi, da tudi pri tem sramotilnem oponašanju dokaz, da se je kdo v resnici po ječah klatil, ali da je verige na rokah in nogah nosil, ni pripuščen; pripuščeno pa bi bilo pri prestopku po § 497 k. z. trditi in dokazati, da tožnik po prestani kazni ni pošteno živel in se pošteno obnašal, ker potem, če je to resnica, bi tudi oponašanje kazni ne ustanovilo prestopka po § 497 k. z.

S tem je razgovor o navadnih prestopkih zoper varnost poštenja ali časti, ktere pozna naš kazenski zakonik, končan in opomniti je slednjič še dveh manj navadnih prestopkov te vrste, o kterih govorita §§ 498 in 499 k. z.

§ 498 k. z. veli, da se imajo tudi zdravniki, ranocelniki in babice, ki skrivnosti njih postrežbi izročene osebe komu drugemu, razun uradno povprašujoče oblastnije, razodenejo, zaradi prestopka zoper varnost časti in sicer, prvikrat s prepovedjo, svoje delo opravljati za tri mesece, drugikrat za jedno leto, tretjikrat pa za vselej kaznovati.

Ravno tako pravi § 499 k. z., da tudi lekarničar ali „apotekar“ in njegov pomočnik storita prestopek zoper varnost časti, ako razodeneta skrivnosti kakega bolnika, ki jih

zvesta po prinešenih „receptih“, drugim ljudem, razun uradno povpraševajoči oblastniji; lastnika ali oskrbnika lekarnice zadene globa od 5 do 50 gold., pomočnika pa zapor od 1 do 14 dnij, kteri se po okoliščinah lahko tudi poostri.

Iz bistva teh dveh prestopkov zoper varnost časti sledi, da tudi tukaj dokaz resnice, to je dokaz, da ima dotična oseba v resnici kako sramotljivo bolezen, ni pripuščen.

Toliko o bistvu in pravnem značaju prestopkov zoper varnost poštenja ali časti. Sedaj pa še nekoliko o tem, kdo, kedaj, kje in kako naj toži zaradi teh prestopkov?

Vsa hudodelstva in večino pregreškov in prestopkov, ktere pozna naš kazenski zakonik, preganja in zasleduje c. kr. državništvo uradno ali službeno, kakor hitro mu pridejo do znanja, in sicer neodvisno od tistega, kteremu se je s kaznjivim dejanjem storila kaka škoda.

Samo nekaj pregreškov in prestopkov je, ki se ne morejo uradno in brez volje zadete osebe preganjati ter kaznovati, in k tem se prištevajo tudi pregreški in prestopki zoper varnost časti, izvzemši tiste razžalitve, ktere zadevajo uradne osebe, c. kr. vojništvo, državni in deželni zbor itd.

Po §§ 495, 496 in 497 k. z. se prestopki zoper varnost poštenja ali časti preganjajo in kaznujejo samo na zahtev razžaljenega; on ima tedaj sam nastopiti pot tožbe, kakor stori to pri drugih kaznjivih dejanjih državno pravdništvo, in on se zaradi tega imenuje tudi „zasebni tožnik“.

Če je pa razžalitev merila na dobro ime kakega umrlega, potem gre pravica tožbe njegovim sorodnikom, in ravno tako imajo tedaj, ako je razžaljena kaka oseba, ktera ne more sama sebe zastopati, n. pr.: otroci, varovanci itd. tožbe poprijeti se njeni postavni zastopniki, tedaj stariši, varuhi, skrbniki.

Kedaj je treba tožiti?

Po § 530 k. z. zgubi zasebni tožnik pravico do tožbe, če od tiste dobe, ko je za kaznjivo dejanje zvedel, v šestih tednih ni vložil svoje tožbe, ali pa, če je kaznjivo dejanje že po zastarenju ugasnilo, n. pr.: prestopek razžaljenja časti o § 496 k. z. in njega kaznjivost ugasneta pod pogoji §§ 531 n 532 k. z. v treh mesecih od časa storjenega dejanja; ako e razžaljeni še le po preteku 3 mesecev zvedel, da ga je l o očitno psoval, bila bi njegova pravica do tožbe med tem e ugasnila, in on bi ne mogel psovalca sedaj več tožiti, ker e

med tem kazensko dejanje samo po zastaranju ugasnilo in se ne dá več preganjati in kaznovati. Kdor misli tedaj zaradi takih prestopkov tožiti, pazi naj, da začne to o pravem času.

Tožiti pa se mora brez ozira na dom in bivališče tožnika in zatoženca pred tisto okrajno sodnijo, pod ktero spada kraj, kjer se je zgodilo razžaljenje. Tožba se uloži lahko pisana, ali pa pové ustno, da se zapiše pri sodniji. V tožbi pa je treba na kratko popisati vse one okoliščine, ktere so bistvene za preudarek, ali so v dotičnem dejanju postavni znaki kakega in kterega prestopka zoper varnost časti ali ne; pri prestopkih po §§ 491 in 496 k. z. je treba torej opisati kraj in okoliščine, kjer in kako se je sramotenje, psovanje, grdo ravnanje itd. godilo, ker ima sodnik preudariti, če se je to godilo javno, na očitnem kraju, ali pred več ljudmi, ali ne. Tudi je glavna stvar, da se v tožbi precej navedó priče, ktere naj se kličejo k glavni obravnavi.

Na tožbo razpiše se dan za glavno obravnavo, h kteri se skličejo zatoženi, zasebni tožnik in priče. Zasebni tožnik povabi se s posebnim pristavkom, da se bode, ako ne pride k obravnavi, domnevalo, da je odstopil od daljnega preganjanja, v kterem slučaju se potem po § 46 kaz. postopnika precej ustavi daljno kazensko postopanje.

Zgodi se dostikrat, da zasebni tožnik ne pride o določeni uri h glavni obravnavi, ali pa, da je sploh po okoliščinah oviran priti k obravnavi; tudi v tem slučaju bode kazenski sodnik po § 46 kaz. postopnika ustavil pravdo in zasebnemu tožniku ni zoper ta sklep nobene pomoči, če je tudi brez svojega zadolženja zamudil priti h glavni obravnavi, ker v kazenskih pravdah ne velja postavna določba, po kteri se mora na stranke, ako jih o določeni uri ni, še jedno celo uro čakati. Zasebni tožnik naj torej pazi, da pride ob pravem času k sodniji, in ako ga okoliščine ovirajo, da prosi za preložitev obravnave.

Pri prestopkih zoper varnost časti, kteri se ne preganjajo po javnih oblastnijah, ampak samo na zahtev zasebnega tožnika, se stranki lahko z lepo poravnate in ako se je to zgodilo, ni treba ne tožniku, ne zatožencu hoditi na dan, ker bo kazenski sodnik po § 46 kaz. postopnika sam od sebe ustavil kazensko postopanje proti zatožencu, kakor hitro se bo prepričal, da zasebnega tožnika ni k obravnavi. Pri obravnavi pa ima zasebni tožnik, ako se z zatožencem še ni sprijaznil, paziti na to, da stavi po končanem dokazovanju svoj konečni predlog, namreč da zahteva, da se zatoženi

obsodi in postavno kaznuje, ker bi se, ako opusti to izreči, po § 46 kaz. postopnika tudi moralo domnevati, da je od tožbe, oziroma preganjanja odstopil, ktero domnevanje ima nasledek, da sodnik zatoženca oprosti zatožbe.

Zatoženec pa naj pazi, da pové sodniku pri obravnavi precej in natanko vse v njegov zagovor služeče okoliščine in da navede ob jednem priče, ako se more na ktere sklicevati; najboljše je, da pripelje te priče že sam s seboj, ali jih pa pred obravnavnim dnevom sodniku naznani; ako to ni mogoče, tedaj pa naj jih imenuje pri obravnavi in ob jednem stavi predlog, da se obravnava preloži in se pokličejo tudi njegove priče.

Če je zatoženi brez svojega zadolženja zamudil obravnavo in bil v njegovi nenavzočnosti obsojen, daje mu § 478 kaz. postopnika pravico, da uloži v osmih dnevih po prejeti sodbi, ktera se mu mora vselej vročiti, svoj „ugovor“ proti sodbi in da naznani in dokaže okoliščine, ktere so ga ovirale, da ni mogel priti, ali pa da skaže, da mu povabilo ni bilo pravilno izročeno. Ta ugovor se mora uložiti pri tisti okrajni sodniji, ktera je izrekla sodbo; ako ga kazenski sodnik po zaslišanju strank in prič, če jih je kaj treba, usliši, ovrže ob jednem prejšnjo sodbo in razpiše nov dan za glavno obravnavo; če bi pa zatoženca tudi k tej novi obravnavi ne bilo, potem stopi prejšnja sodba nazaj v moč. Opomniti je treba, da ima zoper nezadolženo zamudo glavne obravnave po § 478 kaz. postopnika samo zatoženec pravico ugovora, zasebnemu tožniku pa ta pravica ni dana, kakor je bilo že zgoraj omenjeno, in on mora nasledke svoje čeravno nezadolžene zamude sam trpeti.

Proti v navzočnosti obeh strank sklenjeni in razglašeni sodbi stoji strankam odprta pot pritožbe do deželne ali okrožne sodnije; to pritožbo imenuje kaz. postopnik „vzklic“ in § 464 kaz. postopnika določuje, da se „vzklic“ zoper sodbo lahko oglasi iz treh uzrokov in sicer:

1. ako se je med glavno obravnavo ali pa tudi že poprej prigodila kaka ničnost, t. j. ako se je prezrla kaka taka določba kazenskega postopnika, na ktero je kazenski sodnik pod ničnostjo vezan; v tem slučaju bi se mo-rala sodba zaradi preziranja postavnih oblik med obravna-vanjem ovreči in razpisati v novič glavna obravnava;

2. ako misli jedna ali druga stranka, da sodba gle[illegible] krivde same ali kazni, tedaj stvarno v zakonu ni ute-meljena; vendar pa je gledé kazni zatožencu pripuščeno [illegible]

tedaj se vzklicevati, ako že prvi sodnik kazni ni izmeril pod najnižjo postavno mejo;

3. ako zasebnemu udeležencu kazenski sodnik ni nobene, ali pa ne tiste odškodnine prisodil, ktero je on pri obravnavi od zatoženca zahteval; ta slučaj se pa pri prestopkih zoper varnost časti more le redkokdaj pripetiti.

Pri vzklicih iz uzrokov pod št. 1 in 2 se razpiše pred sodnim dvorom, torej pred dotično deželno ali okrožno sodnijo, dan za javno obravnavo, h kteri se skličeta zasebni tožnik in zatoženec; ako jih k tej obravnavi ni, vrši se vsejedno, in sodni dvor jemlje ozir samo na to, kar je zapisano v dotični pritožbi in zapisnikih prve sodnije ter na podlagi tega presodi, če je sodba v zakonu utemeljena, ali ne. Na vzklic pod št. 3 ali pa na vzklic pod št. 2, ki je obrnen samo zoper izmerjeno kazen, razsodi sodni dvor precej v nejavni seji in se ne razpiše nikdar dan za javno obravnavo.

S temi splošnimi obrisi kazenskega postopanja pri prestopkih zoper varnost poštenja ali časti končam pričujoči spis, kterega sem namenil slovenskemu ljudstvu v poduk iz trdega prepričanja, da mu ga je treba in z najboljšim upom, da ga bode pazno prebralo sebi v korist.

Kobilice.

(Po Peinlich-ovi knjigi: „Geschichte der Pest“ in drugih napisal M. Slekovec.)

V teku preteklih stoletij je Bog našo milo domovino obiskal z različnimi nadlogami. Nekterih spomin gre od roda do roda, kajti osiveli dedeki mladim vnukom z grozo pripovedujejo, kako hudo se je svoje dni po naših krajih godilo; na druge so pa ljudje že celó pozabili, le v starih listinah se najde o njih nekaj malega. Izmed pozabljenih nadlog imenujemo samo jedno, namreč kobilice.

Kobilica, o kteri bomo v naslednjih vrsticah govorili, ni ona navadna zelena kobilica, ki po polju in po grmovju skače in čvrči, tudi ona ne, ki ima zadnja krila ali peroti rudeča kakor cinober, ter je znana pod imenom črne škre-

betulje, ampak je one vrste, ki se zaradi tega, ker se iz jednega kraja v druzega seli, imenuje kobilica selivka.

Navadno je le nekaj črez dva palca dolga in zelenkasto-rujava, le spodaj na prsih je rudečkasta. Pa pisatelji starejših časov nam pripovedujejo tudi od celó rudečih in tako velikih, kakor so senice in škvorci. Pri nas se kobilice selivke nahajajo navadno le posamezne, v večjih množicah, v celih rojih se v srednji Evropi prikažejo le redko kdaj; pač pa imajo kraji vzhodnje Evrope, prednje Azije in severne Afrike od njih mnogo trpeti. Kedar v kterem kraju ne najdejo več dovolj hrane, vzdignejo se v strašanskih, po več ur dolgih rojih in se spustijo na bližnja polja in travnike. Ko je pa tudi tukaj do zadnje betvice ogrizeno in uničeno, potujejo dalje, — toda joj kraju, v kterem se upehane in sestradane vsedejo. V malo urah požrejo vse poljske sadeže, žito, travo, listje po vinogradih in drevesih; tu in tam lotile so se celó živalij in ljudij. Zemlja po kobilicah opustošena je videti, kakor bi bila požgana.

O kobilicah selivkah govori že sv. pismo stare zaveze: Ko je namreč Bog rekel Mojzesu: „Stegni svojo roko črez egiptovsko deželo po kobilici, da pride in ukonča vse zelenje, kar ga je toča še pustila,“ — je gorki veter privlekel kobilic brez števila, ki so vso površino pokrile in vse pokončale, tako da ni nič zelenega ostalo na drevesih in na zelišču po vsem Egiptovskem. (II. Mojz. 10, 12—16.)

In tako, kakor Egipčanom godilo se je tudi Slovencem, kajti požrešne kobilice obiskale so nekterekrati tudi našo domovino, ter uničile in opustošile livade in zelene hribe.

L. 872. in 873. je od kobilic imelo trpeti najbolj Ptujsko polje na slov. Štajerskem. Iz jutrovih krajev jih je z groznim šumenjem prifrčala tolika množina, da so vse njive, travnike in gorice okoli Ptuja pokrile. Tu in tam jih je bilo na dva pednja debelo. Vse, kar je bilo zelenega, so ukončale, še celó skorjo na sadonosnem drevju je ta mrčes oglodal. Ko so se kobilice vzdignile, da bi dalje odletele, je solnce temno postalo, kakor da bi je bil črni oblak zakril. Obrnile so se proti Mariboru, pa nagla ploha in burja je te požeruhe v Dravo zanesla in potopila. Pa valovi so utopljene kobili e nesli na obe strani in so je na suho poplavili. Ondi so : -čele gnjiti in širiti strašen smrad, vsled kterega je med ljud i nastala kuga, ki je že takrat veliko ljudij podavila, več a še v letih 881., 882., 889. in 892.

L. 1306. je v naše kraje priletelo zopet toliko kobilic, da so solnce jedno miljo daleč zakrivale. Ko so vse uničile, so odletele, ali l. 1309. so se vnovič povrnile. Te so bile nenavadne vrste. Skoraj tako velike, kakor škvorci, imele so okoli vratu koščen vratnik, drugače pa so bile podobne navadnim kobilicam, barve zelenkaste, kakor trava. Pri Slov. Bistrici so se na zemljo spustile in jedno miljo daleč na okrog vse pokrile. Pod njihovo težo se je drevje do tal pripogibalo in na zemlji jih je tu in tam bilo do kolena. Neki služabnik Ulrika Saneškega je nekega dne precej globoko v glažek polukal ter vinjen vkljubu prepovedi jahal med kobilice. Pa revček pijani je hudo naletel; kobilice so njega in konja tako objedle, da ni ostalo drugega, kakor gole kosti in oblačilo, kar so potem, ko so kobilice bile zopet odletele, med blatom in nesnago našli.

Trideset let pozneje je imelo od kobilic trpeti zopet Dravsko polje. Že l. 1337. je iz vzhoda prva truma teh gladovnih požeruhov na slov. Štajersko priletela ter se je v Mariboru in na gornjem Dravskem polju vselila. Kar so starke zelenega pustile, uničili so mladiči. Za prvo trumo je meseca julija in avgusta l. 1338. prišla druga, — poglavitna truma, ki je v nekterih tednih več ali manj vso Avstrijo opustošila. Prestrašeno ljudstvo se je v procesijah zbiralo in je k nebu povzdignenimi rokami klicalo svetnike na pomoč, naj bi s svojimi priprošnjami potolažili razžaljenega Boga, da odpodi nadlogo iz dežele.

Pisatelji iz onih časov nam o takratnih kobilicah pripovedujejo čudne reči. Imele so štiri krila ali peroti; prednja so bila s hebrejskimi črkami zaznamovana, spodnja pa so bila leskeča ter so se v solnčnih žarkih utrinjala in blisketala, kakor bi bila z biseri uložena. Kedar so se iz jednega kraja v drugega selile, ravnale so kakor armade ob času vojske. Imele so namreč svoje vodje, ki so z manjšo trumo, kakor prednja straža, prišli že dan poprej, da so za celo armado, ki je navadno drugi dan okoli 9. ure predpoldnevom sledila, poiskali primernega prostora. In tako so se selile sem ter tje in zapuščale za seboj opustošeno zemljo. K sreči je že meseca septembra postalo bolj hladno; zato so se kobilice vzdignile in so na Ogersko odletele. Mladiče, ki še niso mogli s starkami zleteti, so sežgali ali pa v jame zakopali.

L. 1339. jih je ravno okoli žetve zopet precejšnja truma prišla, ki je napravila mnogo škode; l. 1340. jih je pa deževje uničilo.

Jednako so kobilice tudi še v poznejih letih dohajale v manjših trumah v Avstrijo, pa slovenske dežele so bile precej časa pred njimi obvarovane; — v slov. Štajer jih ni bilo sto let. V drugi polovici 15. stoletja pa je med drugimi nadlogami tudi ta požrešna kuga obiskala zopet naše kraje. Že l. 1447., vse bolj pa še l. 1473. in 1474. je vsled tega, ker so kobilice bile vse požrle, vladala v ptujski okolici tolika lakota, da je mnogo ljudij gladu pomrlo. Tudi l. 1477. ni bilo brez kobilic; l. 1478. jih je pa v Slovenske gorice toliko priletelo, da jih je posebno ob Muri in Dravi bilo sem ter tje do kolena. Tudi po Kranjskem in po Primorju in daleč tje na Laško so bile kobilice v tem letu vse uničile in vsled tega je na Beneškem 30.000 ljudij od glada poginilo.

S krvavimi pismenkami je v zgodovino slov. Štajerja zapisano l. 1480. Kajti kar niso takrat uničile kobilice v 10. dnevih, pokončali in požgali so Ogri in Turki, ki so v tem letu po naših krajih hudo razgrajali. Vrhu teh nevolj je ljudi davila tudi lakota in slednjič še strašna kuga.

Šestnajsto stoletje, doba verskih homatij, — zapustilo je mnogo žalostnih spominkov po naši domovini. Za Turki, ki so nekterekrati, najbolje pa l. 1532. med Muro in Dravo požigali in marsiktero hišo božjo oskrunili, prišle so s Turškega in Slavonije na gornjo in spodnjo Štajersko tudi še požrešne kobilice, nenavadne velikosti in celó rudeče. Rodovitni kraji med Ptujem in Radgono, — prelepe Slovenske gorice imele so največ trpeti, pa tudi okoli Celja so gladovni požeruhi v tem letu mnogo škode napravili. Tri leta pozneje so kobilice bile zopet na slovenski zemlji, posebno ob Savi, ter so na Kranjskem precej rodovitne zemlje opustošile.

V sedemnajstem stoletju teh neprijetnih gostov menda ni bilo mnogokrat k nam, ker jih takratni pisatelji ne omenjajo; le Ptujska kronika nam vé povedati, da je v Ptuju zavoljo gnjilih kobilic, ki so strašen smrad razširjale, navstala l. 1672. kuga, ki je toliko ljudij podavila, da vseh še pokopati niso mogli. Ta bleda pošast je od l. 1672. do 1683. obiskala več ali manj vse vesnice na Slovenskem in dokler je ona davila, kobilic ni bilo k nam.

L. 1690. in 1747. prikazale so se zopet v večjih rojih na Ogerskem, l. 1748. razširile so se še črez Poljsko, in po vsej pravici bilo se je bati, da pridejo tudi v druge kraje. Zato je cesarica Marija Terezija izdala dne 20. sušca l. 1749. tako imenovani „kobilični patent“ ali poduk, kako naj se kobilice pokončujejo. Po vseh deželah Avstrije bili so nastavljeni

posebni komisarji, ki so nadzorovali priprave v pokončevanje kobilic. Sem ter tje so skopali velike jame, v ktere so mlade kobilice, ki še niso mogle leteti, z bobnanjem in kričem gnali ter nje ondi sežigali ali zakopali. Stare pa so s cepmi in ognjem pokončevali ali pa z zvonenjem in hrupom odganjali. Ali je jednakih priprav takrat že tudi v naših krajih treba bilo, ni znano; brž ko ne so kobilice več let izostale. Toliko bolj prestrašeni so bili prebivalci slovenskega Štajerja l. 1782. Dne 24. avgusta so namreč kobilice v veliki množini z groznim šumenjem prifrčale z Ogerskega na slovensko Štajersko ter so se spustile na Dravsko polje. Ljudstvo je bilo sprva tako preplašeno, da ni vedelo, kaj bi začelo. Kmalu pa je odmevalo iz turnov zvonenje, ljudje so vkup hiteli, kupe slame užigali, s cepmi kobilice udrihali, s puškami med nje streljali, bobnali, ropotali in kričali, — in vse to je pomagalo. Kobilice so se vzdignile in so dalje odletele. Dne 25. avgusta bile so v Slovenskih goricah; 26. v Ščavniški dolini in na Murskem polju; 27. po vinogradih okoli Kapele; 28. okoli Radgone; 29. okoli Apač in Cmureka; — meseca septembra pa so se v večjih trumah potikale po nemškem Štajerju ter zopet doletele v spodnje kraje, dokler jih ni rani sneg pokončal.

To so bile zadnje kobilice, ko so v večjih rojih našo domovino obiskale; daj Bog, da bi jih ne bilo nikdar več v naše kraje!

Tri narodne cerkvene pesmi.

(Zapisane v Tinjah na Koroškem.)

I.

Božična.

Gore, gore, braterc moj,
Vzemi seboj montelč tvoj!

Kedar totam pojdema,
Kaj seboj ponesema?

Jajc noj masla vzemi ti,
Inoj en par bělih gosí!

Jaz bom pa tisto jagnje vzél,
Ki sem je volku otél.

Notre v štalci pa lepó
Angelci pojejo,

Kjer je to děte cártane
Ki je od mraza zmártrane. —

„Da bi jaz vedel, da bi smél,
Bi še moj montelč na njega odél.“

II.

Novoletna.

K temu letu novemu
Noj k temu rojstvu božjemu:

Marija je ženam tálala
To lěpo bělo lilijo.

Ta ni obena lilija,
Je le roža Marijina!

Marija je môžem tálala
Te lěpi zeleni rozmarin.

Te ni obeni rozmarin,
Je le Jezus, Marijin Sin!

Marija je mladenčem tálala
To lěpo rudečo gártražo.

Ta ni obena gártraža,
Je le Marija cártana!

Marija je devicam tálala
Te prelěpi kráncelj zlat.

Te ni obeni krancelj zlat,
Je le Jezus, Marijin sad!

Marija je otročičem tálala,
Te lěpe rudeče nágelče.

Ti niso obeni náglči,
So le nebeški angelci!

III.

Postna pesem o žalostnem rožnem vencu.

Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?"
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem krvavi pot potil.""

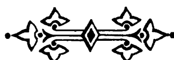
Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?"
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem krvavo gajžlan bil.""

Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?"
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem s trnjem kronan bil.""

Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?"
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem težki križ nosil.""

Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?"
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem križan bil.""

Lěpa roža, Mati Božja,
Oh Marija sedem žalosti!
„Ljubi Jezus! kje si hodil, kje si bil?“
„„Tam sem hodil, tam sem bil,
Kjer sem věrne duše iz vic rešil.““

„Ne želi svojega bližnjega blaga!“

(Slovenska narodna povest. Zapisal G. Križnik.)

božni stariši so svoje dni vzgojili dvoje otrok, dečka in deklico; obadva sta se lepo in ubogljivo vedla. Ko sta že bolj dorastla, veli oče nekega dne dečku: „Ti boš moral iti po svetu si službe iskat, ker doma ne moremo vsi živeti.“ Deček uboga, se poslovi od starišev in sestre, pa se podá po svetu iskat službe.

Čez več dnij sreča kralja, ko je bil na lovu, in ta dečka vpraša, kam da gre. Pove mu, da službe išče po svetu. Potem ga vpraša kralj, če li bi hotel vstopiti v službo pri njegovih vojakih? Dečko je bil zadovoljen, pa so ga uvrstili k vojakom. Tukaj se je tako umno in ubogljivo obnašal, da ga je dal kralj v višje vojaške šole; tam se je tako dobro učil, da je kmalu vse tovariše prekosil. Po dokončanih naukih postal je stotnik. V vojski izkazal se je tako pogumnega in previdnega, da je bil postavljen za višjega poveljnika; imel je čez vse oblast, in se je lahko podal, kamor je hotel.

Ker že dolgo časa ni bil doma pri svojih staršiših, napoti se jih obiskat. Utrujen in žejen pride do neke gostilne. Tukaj najde svojo sestro, ki se je bila semkaj omožila. Zelo, zelo se ga je ona obveselila, da ga še jedenkrat vidi zdravega in veselega in tako visoko povikšanega. Rada bi mu postregla s prenočiščem, pa on je želel, prej ko mogoče prihiteti domov do svojih ljubih starišev.

Še jedno uro hodá ima. Poda se naprej in ko pride domov, so že spali. Potrka na vrata. Kmalu mu pride odpirat oče, pa sina ne spozna. Sin ga prosi za prenočišče, ne da bi povedal, kdo da je. „Kam pa pojdete sedaj,“ mu veli oče, „kar razpravite se, pa pojdite leč, vem da ste že trudni.“ Sin mu dá hranit svoje dragocenosti in vrečo cekinov (zlatov);

oče pa ga pelje spat v posebno sobo. Ko pride nazaj, pripoveduje svoji ženi o imenitnem gostu, ki ga imata pod streho ter jej pokaže lepe, dragocene reči in cekine tujčeve. Ogledovanje teh rečij, kakoršnih še nista ne imela, ne videla, ženi vname močne želje po tem tujem blagu, tako da reče možu: „Glej, kako so lepi cekini, — ubijva tega človeka; sedaj sva imenitna, potlej bova pa še bolj, ko bova bogata.“ Mož jo zavrne rekoč: „Tega pa ne smeva storiti, je greh!“ Pa ona mu še bolj k hudobnemu činu prigovarja, dotlej, da ga naposled pregovori, in se udá skušnjavki.

Žena vzame tujčev meč, tiho se splazi v njegovo sobo, — posluša in ko čuti, da neznanec trdo spí — mahne z mečem in — „o mati!“ je še vzdihnil ob udarcu — odsekala je glavo lastnemu sinu — mati, ki jej je omamil vest in srcé pohlep po tujem blagu.

Po tem groznem činu skopljeta za mrliča jamo pod kapom, ga pokopljeta ter gresta s težko vestjo spat.

Zjutraj zgodaj pa že pride njiju hči za svojim bratom; trka na vrata, pa dolgo nobeden ne sliši, da bi jej odprl, ker sta bila silno trudna stara dva. Naposled jo vendar oče občuti in jej gre odperat. „Kako, da danes tako trdo spite?“ začudi se hči; „vas že dolgo časa kličem in na vrata trkam, pa mi ne pridete odpret! Bi rada že govorila s svojim bratom.“ — Oče, zaslišavši to besedo, zaječi: „O nesrečna žena, ti si me zapeljala!“ — Mati pa: „O, nesrečni cekini so me premotili!“

Oče se v obupnosti obesi pod kapom za vrv, mati se pa na tisti meč nasadi, s kterim je sinu odsekala glavo. Sestri, ko se je videla jedino živo med tremi najdražjimi mrtvimi — poči srce.

Božja zapoved: „Ne želi svojega bližnjega blaga!“

Ubožec in odrtnik.

(Bretonska narodna pravljica. Poslovenil Josip Kržišnik.)

Nekemu mladenču pomrli so vsi sorodniki; zato so ga tr razne bolečine in razno zlò. Ker je bil mlad, zahtev si ni upal ničesar; dobri ljudje so mu dajali dan za dnevo koščEk kruha, ker se jim je smilil. Ker je bil mlad, dreg

gèni se in delaj! Trdo so ga zasramovali, a
je trpel: imel je zaupanje v ljubljeno Devico
je nje podobo in sveto razpelo (britko martro)
molil je pred njima.

bogatin v deželi sliši o njegovi siromaščini; gre
: „Pridi k meni na delo!“

ečni ubožec mu odgovori: „Oh, nimam obleke.
am kopati in sekati, a oh! nimam ni motike ni se-
eba bi mi bilo štirih tolarjev; vrnil bi vam jih prav

ogatin mu plača na besedo štiri tolarje in pravi: „Ne
obljube, prijatelj, in pridi na delo, kedar se opraviš
upiš motiko in sekiro.“

Ubožec prihaja k njemu. Res prav rad dela.

A nekega dne začudi se ves svet. Ves svet vprašuje:
se je dejal ubožec?

Gredó in vidijo: Mrtev leži v svoji kočici na peščici
me. V bel prt zavijó mrliča in denó ga na oder.

Hitro se razvé ta dogodek. Ljudje prihajajo. Tudi bogatin pride gledat . . .

Ko stopi iz hiše, zakliče ljudem: „Ne, ne! duša njegova ne sme v nebesa, dokler mi ne vrne, kar sem mu posodil: štirih tolarjev.“

Zakaj se ni raztvorila zemlja, ko je tako govoril in požrla odrtnika, ki je zadržal v svetli raj hitečo dušo, da bi jo vsprejel Jezus v nebesih?

Marija se usmili umrlega ubožca, ker jo je zvesto častil. Dovoli mu, da se sme vrniti na zemljo, delat grozovitemu bogatinu, dokler mu ne plača dolga.

In on gre k bogatinu in je vsprejet.

Delaj, delaj!

Dadó mu opravila in ubožec dela za tri korenjake; a, čudno! on ne jé in ne pije.

Ko pride čas kosila, nagovarjajo ga, naj gre z drugimi jest. Toda on gre v kraj in leže z usti obrnenimi proti zemlji in silno trpi.

Odrtnik pride in se močnó začudi. Takoj hiti k župniku in mu pové: „Delavca imam, kteri dela za tri; a, čudno! on ne jé in ne pije.“

„Dobro!“ pravi župnik, „le pojdi domov, jaz pridem za teboj.“

Ko pride župnik na njivo, spozna po milosti božji takoj, da je ta delavec duša.

„Zaklinam te,“ reče mu, „odgovôri mi, ali ni dan osem dnij, kar smo položili tebe v grob? Česa hočeš česa iščeš tod? Kaj nam je storiti, da te rešimo?“

„Dolžan sem gospodarju štiri tolarje; izbral sem jedin način, na kteri mu jih morem plačati.“

„O doboš jih osem, ne samo štiri, uboga duša, in rešena bodeš.“

„Oh, samovoljno ne morem v raj; treba je, da mi dobri moj angelj pride naznanit. Prosite Boga za-me; jutri bodem jaz v nebesih molil za vas in vrnem vam dobro z dobrim.“

Župnik pride z denarjem, da reši ubožca hudih bolečin.

„Ne, meni jih je dal,“ pravi duša; „prosim, dajte jih meni, da mu jih jaz vrnem.“

Bogatin stegne roko, da bi sprejel denar; a kakor bi mignil, zaskeli ga neizrečeno: desnica mu je opečena do ramen. Denar mu pade iz roke na tla.

„Srečni bodite, gospod župnik, sedaj grem v sveta nebesa; tam bodem molil in prosil za vas.“

Če vam je kdo dolžan in umre, ne kolnite ga, nego molite zanj. Da, molimo in blagoslavljajmo in zveličani bodemo kedaj hvalili in slavili Boga v svetem raju.

✗Bogastvo in ubožnost.

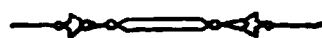
(Pesem; zložil Josip Kržišnik.)

Blagor njemu, komur sreča
Vse zadovoljuje želje,
Ustrežljivo mu nakloni
Rada vsakoršno veselje,
V drago svilo ga opravlja,
Siplje mu na cesto róž,
Trosi mu zlatá na kupe:
Srečen, srečen tak je móž.

Blagor njemu, komur svôja
Le koríst je vedno v čisli,
Kdor za druge se ne méni,
Na sobrate ni ne misli,
Da mu jok in siromaštvo
Bližnjih ne kalí mirú,
Sam uživa in gosti se:
Blagor takemu možú.

Toda komur samo, kar je
Nujno treba, dar je sreče,
Poleg tega mêhko srce,
Nežno celi svet ljubéče,
Da vzdihljáj mu vsak sovzdihne,
Da ga muči in bolí
Tuja reva in ubóštvo:
On priložno ne živí.

A če dobri Bog bi dal mi
Na izbéro, da bi vôlil,
Brez premišljenja takój bi
Jaz ga trétjega zamôlil:
Druge sréči trdo srce!
Drugi naj tičé v slastéh!
Mêne solza sè solzéčim,
Sè smejočim druži smeh.

Dolga zastavica.

(Zastavljena v večji družbi.)

(Zastavil Anton Kržič.)

Kaj je to? — S tem vprašanjem se navadno začenjajo ali pa končavajo uganke ali zastavice. Ker sem jaz danes tudi začel s tem vprašanjem, boste bržkone mislili, da vam nameravam tudi kako uganko zastaviti. I zakaj pa bi je ne? Muhe so itak skoro celo leto med nami; poleti letajo žive okrog, po zimi pa snežene padajo. In tako je tudi meni prišla danes muha v glavo, da pričnem svoj govor ravno z zastavico.

Zgovoriti pa si moram že naprej, da, če bi jo kdo uganil, jo mora sam na tihem pri sebi ohraniti in ne povedati, in to prvič zato ne, ker bi se danes tukaj ne spodobilo, da bi kdo drugi poleg mene govoril, ker je jedino le meni in kakor menim neomejena beseda dovoljena; drugič naj tisti, ki bi uganil, zato molči, da jo natančnejše pojasnim še za one, ki je na prvi skok ne morejo uganiti; tretjič naj se tudi uganitev zato ne pove, ker mislim zastavico na zadnje tudi sam uganiti in na glas povedati še onim, ki nikakor niso mogli sami uganiti; kar bi pa bilo gotovo brez vsega vspeha, ako bi že kdo drugi pred izbleknil.

Uganka, ki vam jo bom zastavil, je čisto nova; vsaj jaz, čeravno imam doma dokaj knjig, je še nikjer nisem bral, in tudi slišal je še nisem nikjer, čeravno so moja ušesa že čudo veliko preslišala. Če je pa kteremu mojih poslušalcev tavica že od drugod znana, tega gotovo nisem jaz kriv, in me ne bode niti peklo niti bodlo, ako me potlej pri ljudeh avlja in obrekuje, češ da stare reči zopet na dan vlačim mrzle jedi pogrevam, ker sem si svoje nedolžnosti v tej i popolnoma svest.

Pa tudi od te strani naj mi bo dovoljeno, da svojo stavico očitno pohvalim, da je jako važna, ker toliko „i nire“ mi boste že pripisovali, da kaj tacega, kar se le dve ali trem daje na ugibanje, ni da bi zastavljal toliki in ta odlični družbi.

Torej ugibajte: Kaj je to? Vsak človek, kar nas zdaj na okrogli zemlji v Evropi, Ameriki, Aziji, Afriki, A straliji in na vseh otokih — vsak ima; vsak človek, kar j je živelo od začetka sveta do danes, je imel več ali manj, i vsak brez izjeme bo tudi imel, kar jih bo živelo do sodnjeg dne v tej solzni dolini. Vsak otrok dobi precej, ko začn živeti in ohrani do konca; nihče mu ne more ukrasti in tud ne od njega kupiti, ko bi še toliko ponujal. Tudi zgubiti ne more ali kje pozabiti, ko bi še tako rad. Noben zgubljeni sin ne more popolnoma zapraviti te reči, dokler živi; noben še tako imovit oče je ne more v testamentu zapustiti svojim otrokom. Čudno je pa posebno to-le: da vsak branjevec in vsak berač ima, pa vendar pravijo, da je najdražja reč na svetu; v nebesih pa, kjer presrečnim nobene reči ne manjka, tudi nimajo tega, kar ima moja uganka v sebi; tudi v peklu ni tega, čeravno bi tam raje, ko ne vem kaj, ker menijo, da bi lahko iz pekla prišli, ko bi le še enkrat vsaj nekoliko od te reči imeli, ki jo moja uganka pove tistemu, ki jo ugane; v vice se sicer še dá vzeti seboj, toda kakor mrtev kapital brez dobička in brez zgube.

No, ali je že kdo uganil? Ako je kdo, naj le lepo tiho molči, da še za druge natančneje opišem.

Reč, ki jo imam v mislih, se potrebuje prav pri vsakem delu; od začetka navadno več, potlej pa, ko gre delo bolj od rok, navadno manj. Posebno od kar z mašino delajo, se za vsako delo veliko manj potrebuje te reči; vendar prav popolnem pa je ne more pogrešati nobena še tako umetno narejena in še tako dobro namazana mašina: le jeden trenotek se ne more ganiti brez nje, ko bi bilo tudi stotine ljudij poleg nje. Nasproti pa: kdor to reč od mladih nog pridno in vestno rabi, bo gotovo še postal učen gospod, bogat in imeniten mož! Tudi pravijo, da je najboljše zdravilo vseh boleznij, nemški pregovor jo imenuje naravnost „najboljšega ranocelnika“. Prej ali slej seveda pa tudi za tem zd vilom, kakor za vsakim, pride — grenka smrt.

Če pa ne morete po moji sodbi uganiti, vam bom vedal, kako drugi sodijo o tej prevažni reči. Prav pop noma zadovoljen skor nobeden ni: jeden se pritožuje, da i

več, drugi zopet zdihuje, da ima premalo; temu se zdi ta ar predolga, onemu prekratka; temu gre prenaglo, onemu e prepočasi; jednemu se zdi neizrečeno prijetna, drugemu pet do obupnosti pusta in zoperna. Najprijetnejša se nadno zdi otrokom, dokler so brez skrbi, zdravi, in jim ničesar ne manjka. V šoli jim pa že začne presedati. In kolikor bolj človek v leta leze, tem manj se mu dopade, in v starosti že godrnja rekoč, da je bila veliko boljša, ko je bil še on mlad; sploh je zdaj sodba, da gre vedno na slabše.

Morebiti bi še lože uganili, ko bi vam povedal, kako drugi narodi sodijo to stvar, ki jo moja zastavica pomeni. Le dve reči hočem omeniti; to, da jo Angleži tako zeló cenijo, da jo naravnost „denar“ imenujejo [1] in pa to, da jej še v nobeni državi, vsaj kolikor je meni znano, niso davka naložili, čeravno gosposka vé, da največ obresti nese, kdor zna dobro gospodariti ž njo; morebiti so hoteli s tem lenuhe kaznovati, kteri pravijo, da imajo tega kapitala največ, pridne pa plačati zato, ker se pritožujejo, da jim ga vedno primanjkuje.

Zdaj bi bili pa že res lahko vsi uganili. Vendar hočem še nekoliko potrpljenja imeti z vami. No, če ne znate uganiti na vprašanje: „kaj je to?“ bom pa presukal ter vprašal: „kdo je to?“ — To vam povem, da kdor mojo zastavico ugane, bo poznal 1. junaka vseh junakov, ki se ne ustraši nobene druge moči na svetu. Naj bo reč še tako trdno sestavljena, on jo razruši; naj bo še tako trdno zvezana in sklenena, on jo razrahlja in razveže; najvišji hrib si upa ponižati in najglobjo jamo zasuti; tisočletne hraste in cedre podira, kterih najhujši vihar ni mogel podreti; najmočnejše gradove in trdnjave, ki jih velikanskih topov strel ni mogel porušiti, posiplje, kraljestva in cesarstva, kterih ni mogla najmočnejša vojska premagati, končuje. In kako se njegova nepremagljiva moč igra s človekom, s to šibko in rahlo stvarico! Če ga količkaj stisne in potrese s trdo pestjo, kmalu se mu začne hrbet šibiti, lice veneti, čelo grbančiti, glava siveti, noge in druge moči pešati — naš junak mu gre grob kopat! 2. Kdor ugane, bo poznal vedeža vseh vedežev; kajti ni je novice na zemlji, da bi je on prvi ne zvedel, ker on ni kakor naši vedeži, ki le to večjidel vedó, kar berejo in slišijo, — on ve kakor tak, ki je bil sam zraven. Že takrat je bil navzoč, ko je Bog svet vstvarjal, ko je bilo še vse temno in zemlja pod vodo! Veselo je

[1] Time is money.

gledal, kako se je začela tema zgubljati in voda stekati studencih, potokih in rekah v jezera in morja; videl je p oblak na nebu, prvi dež in prvi sneg; videl je prvi dežni prvi solnčnik in prvo drsalnico; videl je prvi čolnič in pr barko plavati po vodi; bil je tam, kjer so prve vole in pr konje napregli, kjer se je prva gospoda v kočiji vozila, k likanj bolj tam, kjer so prvo železnico poskusili in kjer j prvi štrkovec raz „velociped" padel! Kako da bi ne vedel prve novice, ki je bila v časniku, ki jo je telegraf in telefon raznašal in za to vseh drugih! Pa kaj bi ga dalje hvalil, saj brez njega bi noben vedež nič ne mogel zvedeti in brez njega, to smem zagotoviti, — bi ženica najbolj nabrušenega in hitrega jezika ne mogla najmanjše novice zvedeti in bi ne utegnila svoji najboljši prijateljici postreči ž njo! — 3. Kdor ugane, bo poznal mojstra vseh mojstrov, kajti brez njega bi se nihče ne bil mogel izučiti, še kmet bi orati ne znal. In še dandanes bi brez njega najboljši krojač še hlač ne mogel pomeriti, nikar še vrezati in narediti; brez njega bi najboljša in najurnejša kuharica le jedne žličice kofetka ne mogla skuhati in le jednega ocvirka ne ocvreti: in tako bi se vsem drugim mojstrom in mojstricam godilo, — in ko bi njega ne bilo, — brez njega bi še dandanes, ko smo že skoro pri repu razsvetljenega devetnajstega stoletja, celó kolovrata ne imeli, da molčim o vseh drugih iznajdbah. — 4. Kdor ugane, bo poznal učenjaka vseh učenjakov. Kaj bodo vsi sedanji tolikanj samosvestni učenjaki proti njemu? Naj utihnejo, naj se poskrijejo! Učenjaki se n. pr. bahajo, kako dobro zvezde poznajo na nebu, njih velikost in njih pota: učenjak moje zastavice si jih vse lahko od blizu ogleda in premeri, pa saj je bil že takrat navzočen, ko jih je Bog na nebes pripel. Bog mu je dal toliko oblast, da brez njega se more tako malo premakniti največja zvezda na nebu, kakor najmanjše kolesce pri vozičku. In Gospod sam je prerokoval, da kedar bo začel ta učenjak pešati in se h koncu nagibati: tedaj bodo zvezde z neba padale, solnce bo otemnelo, luna ne bo dajala svetlobe. Učenjaki se bahajo, kako dobro poznajo živali, rastline in rudnine, — ali moj učenjak je že videl vse živali, predno jim je Adam imena delil, ravno tako je tudi zraven bil, ko je prva travica začela zeleneti, ko so jele prve cvetlice cvesti, prva velikanska drevesa rasti. Kako ne bi potlej prekosil vseh še tako ponosnih naravoslovcev? — Učenjaki se bahajo, kako dobro zgodovino znajo. Pa proti učenjaku moje zastavice so nična vsi skupaj; kajti od začetka

se ni nič zgodilo, da bi njega tam ne bilo. Že Adama je vo je poznal, ker je starejši od njiju. Evo je spremljal prepovedano drevo in ko bi njega ne bilo, bi Eva še ne nila ust odpreti, nikar še s kačo se pogovarjati, sad odti in jesti ter še možu dati. Z Adamom in Evo je žal, ko sta iz raja bežala v puščavo, štel je premile solze, so kapale po licih našim prvim starišem takrat, ko so koali trepetajoči po najtužnejši poti — po poti iz preega raja v tužno puščavo. Abelja je moral gledati v krvi njegovo neutolažljivo mater poleg njega; on je prvemu rliču oči zatisnil. Tudi pozneje se brez njega ni nič zgolo, nobena vojska ni bila ne dobljena ne zgubljena itd. Pa aj se naši učenjaki — zgodovinarji poskusijo — s takim. udi v krščanskem nauku je tako izurjen, da mu nihče ne ore biti kos; saj brez njega noben kateket ne more podčevati otrok, nobena krščanska mati jih svariti; brez njega e mine nobena pridiga, noben krščanski nauk. Tudi z Zvečarjem je bil vedno skupaj vseh tri in trideset let. In če v. Janez z nekim svetim ponosom pripoveduje, da je videl, o je Longin mrtvemu Jezusu na križu s sulico srce prebodel, rekoč: „Tisti, ki je to videl, pripoveduje,“ jednako bi tudi učenjak moje uganke govoril o vseh dogodkih, ko bi usta imel, da bi mogel govoriti. Tako je zvedav, da hoče povsod biti, in pred, to je gotovo, ga ne bo konec, dokler ne mine sodnji dan: sodnji dan bo njegov pogreb; ljudje bodo iz grobov vstali ter šli v večno srečo ali nesrečo, kakor so si zaslužili, on pa bode preminil za večno!

Če pa še zdaj niste uganili, vam pa res ne morem pomagati. Le iz golega usmiljenja bom še jedno stran pojasnil, potlej pa nič več, da vam povem. — Na mero in na številke se sedanji svet najbolj zanese; česar ne zmeri in ne prešteje, že skoro ne verjame, da bi res bilo. No, tudi v tem oziru vam prav lahko ustrežem. Tisti, kterega moja zastavica povê onemu, ki jo je uganil, je rastel in rastel, še raste in bo rastel, — pa kako dolgo še, tega celó angeljci v nebesih ne vedó. Ljudje so ga merili in merili ter njegovo mero šteli in zapisovali, kar se je dalo natanko. Le jedenkrat se je nekaj nedopovedljivo imenitnega zgodilo, da so prenehali meriti in šteti, kakor bi se bili po tej neskončno srečni zgodbi zmotili ter so zopet od kraja začeli meriti in šteti. Pa saj vam lahko na vsa usta povem: najveselejša zgodba prvega svetega večera je ljudi tako presunila, da so zopet od kraja začeli. — Gotovo bi pa vi že radi vedeli, kakšna je tista

mera, s ktero so merili in še merijo. Mera ta je zelo miva, učeni gospodje bi jo imenovali „Chronometer“, pa jo navadni ljudje imenujejo, tega vam pa še ne smem vedati, ampak le tako opisati, da ugibalci uganejo. Ali ra to je umetnost za-me, to mero popisati, kajti lahko rečem, nobena druga mera se v toliko oblikah ne nahaja kakor le- in v vsaki količkaj premožni hiši jo imajo po jedno ali pa po več. Najboljše in najumevnejše pa upam, da vam bo popisal te mere in merice, s kterimi svet meri dragocen blago moje zastavice, ako na pomoč pokličem tisto „prelajp pajsem“ od žlic, v kteri se prebrisani Ribničan baha:

„Jaz dajlam žlice vsake suórte,
Kuker si jih vi le zmislit muorte;
Škatlje, škateljce in tüd kühavence.“

„Škatelje“ obešajo bolj na visoko, kakor na steno, na zvonike itd.; „škatljice“ pa — lepe, zlate, srebrne ali pa pozlačene in posrebernene — najraje ljudje v žepih nosijo, da jih imajo vedno pri sebi. In nikar se ne čudite preveč, jedna izmed teh mer je res kuhavnici nekoliko podobna, če se jej glava odtrga in samo život ostane, in da se ne dene v žličnik, marveč kar v kako steno zabije, ki mora biti pa proti solncu obrnena. Nekteri bi morda mislil, da je vraža, pa ni, ampak je gola istina, da se s to poslednjo mero more samo takrat meriti, kedar solnce sije; in strašno so se nekje nekemu bebcu smejali, ko je bil v hišo prinesel tako mero, da bi bil v hiši meril. Pred kedaj, ko je bilo še sploh vse orodje slabše, je bila tudi ta mera drugačna n. pr. iz dvojnate posodice tako narejena, da se je droban pesek iz jedne v drugo polagoma vsipal skoz majhno odprtino. In skoro bi tudi jaz verjel onemu gospodu, ki je nedavno rekel, da sploh najstarejša mera te vrste je bil — petelinov kljun, ki še dandanes mnogokje na vse zgodaj ta posel opravlja; kaj pa da je ta sitnost, da potlej mere zmanjka, ko se petelin zakolje, speče in sne.

Za navadne ljudi vem, da je zdaj zadosti; le za pismouke moram (ni drugače) pridejati še ta-le jako važni dostavek: To, kar imam v mislih in sem vam tako na široko in natanko opisoval, se zapiše samo s tremi črkami, pa tako čudno, da, čeravno ima samo troje črk, je vendar četrta na prvem mestu, prva pa na drugem. No le poglejte in poslušajte (se pokaže na prste): Če-a-es = čas! „A“ je prva črka v abecedi, „če“ (ali kakor zdaj pravijo: „č“!) je pa četrta, ona je na drugem prostoru, ta pa na prvem. S tem je pa že

spolnjena moja obljuba, ker sem tudi sam uganil in povedal: **to je — čas!**

Upam, da mi ne bo nobeden izmed vas ugovarjal, češ da je nisem prav uganil, torej mi tudi ni treba dokazovati, kako se vse lepo vjema s časom, kar sem povedal. Le to se mi zdi vabljivo, da bi vam o času še kaj več podučnega povedal, kako je namreč čas dragocen, ker si ž njim lahko nebesa zaslužimo, kako hitro mine, pa kar ga je kdo zapravil, se več ne vrne itd. Pa take reči mnogokrat lahko v pridigah slišite ali pa v dobrih bukvah berete. Tudi ima vsaka reč svoj čas, tudi dolgost mojega govora. Le k oni besedici, ki sem jo pred razlagal, da čas je največji junak na svetu, kteri vse premaga, bi rad še kratko opombico pridejal. Če namreč tudi čas polagoma vse pokonča, najtrše železo prekljuje, najstalnejši kamen razdrobi itd., vendar za jedno tako trdno skalo pa vem, ktere tudi strašna moč časa ne more premagati in razrušiti. Ta skala je oni nezrušljivi temelj, na kterem je zidana sv. katoliška cerkev: obema — času in cerkvi — je jednako dolg obstanek zagotovljen. In tudi vse, kar nam sveta cerkev ponuja, kar si v njej zaslužimo, ima večno stalnost. O, zbirajmo si zakladov, kterih nam čas ne more vzeti, kteri nam zagotovijo večno srečo, večno bogastvo!

Zgodovinske kratkočasnice.

(Nabral Ivan Steklasa.)

Beraški most v Florenci na Laškem ni stal mestne blagajne ne krajcarja. Zgodilo se je to tako-le: Veliki vojvoda toskanski dal je oklicati po deželi in po mestu, da se naj zbero vsi berači o naznanjeni uri na bregu reke Arno in da tam vsaki njih dobi po milosti velikega vojvode čisto novo obleko. O naznanjeni uri pridrla je velika množica beračev na breg reke Arno. Tu jih vojaki obstopijo in prisilijo, da so morali staro obleko radi ali neradi sleči in oddati, pa novo obleko obleči. V starih oblekah pa so dobili toliko denarja zašitega, da so ž njim nov most zidali.

Neprijatelj sladkim rečém. Med amerikansko vojsko je govornik pri slovesnosti navduševal poslušalce, naj so srčni in sklenil je z besedami: „Vojskujte in bojujte se, državljani,

kajti sladko je umreti za domovino?“ — „Zakaj pa vi ne umrjete za domovino?“ vpraša radoveden poslušalec. Govornik malo obmolči, potem pa zavrne prijazno: „Nisem prijatelj sladkim rečém!“

Kaj najbolj ostri pogled? Učenjaki prepirali so se pred Friderikom Neapolitanskim, kaj najbolj ostri pogled; nekteri so dejali, da zelena barva, drugi zopet drugače; pesnik Samugar pa je odločil: „Gospodje, moja misel je, da nobena reč ne ostri pogleda tako, kakor nevoščljivost, kajti nevoščljivost vidi navadno vse večje, kakor je v resnici.“

Rešitev vsled zaspanosti. Ljudevit XIV., kralj francoski, bil je prišel z veliko vojsko pred mesto Amsterdam. Prebivalci bili so vsi v strahu; že so se posvetovali, če bi naj poslali mestne ključe? Večina mestnih svetovalcev bila je za to. Ko so glasovali, zagledali so starega župana, ki je bil zadremal. Zbudili so ga in vprašali, kako da on glasuje. Ko je bil zvedel, da glasujejo o tem, ali naj pošljejo Ljudevitu ključe, vprašal jih je: „Ali jih je zahteval?“ — „Ne!“ odgovorê mu. — „Tedaj menim, da mu jih ni treba pošiljati!“ — Ta odgovor otel je mesto, prebivalci so se hrabro borili in Ljudevit moral je sramotno odriniti.

Velik račun. Kralj saksonski prišel je v angleško mestice in ostal v gostilnici, ki je bila najbolja. Drugi dan mu izroči oštir račun; bilo je plačila 6000 tolarjev. Kralj pokliče mestnega župana, mu da 6000 tolarjev in reče: „Plačajte s tem oštirja pošteno, kolikor more zahtevati. Ostalo porabite za mestne reveže.“ Oštir dobil je 100 tolarjev, revežem pa jih je ostalo 5900.

Bolje poprej. Dvorni norec Franca I., kralja francoskega, tožil je kralju, da mu žugajo neki sovražniki s smrtjo. Franc mu je na to dejal: „Če to storé, dal jih bom pet minut pozneje obesiti.“ — „Veličanstvo!“ zavrne norec, „prijetneje bi mi bilo, ko bi jih dali pet minut poprej!“

Še jedenkrat. Filip V., kralj španski, prišel je na potovanju tudi skozi mesto Montero. Duhovnik tega mesta sprejel ga je z besedami: „Dolgi govori, vaše veličanstvo, utrudijo govornika in dolgočasijo poslušalca, zato bom raje vašemu veličanstvu nekaj zapel.“ Zapel je torej kralju v čast lepo pesmico, ki je Filipu tako ugajala, da je vskliknil: Še jedenkrat!“ Duhovnik vstreže želji in kralj veli mu podariti 10 cekinov. To je zopet ugajalo duhovniku tako, da je rekel: „Še jedenkrat!“ Srčno se smejaje velel je kralj spolniti željo.

Iz dvajset vzrokov. Ko se je približal kralj Ljudevit XV. nekemu mestu, oglasila se je pri njem najprej deputacija mestnih mož. Najprvo so se opravičevali, da ga niso sprejeli s streljanjem topov, rekoč, da so to opustili iz dvajset vzrokov. „Prvi vzrok je, vaše veličanstvo, da topov nimamo, drugi“ — — „O, ne trudite se dalje“, seže kralj v besedo, „prvi vzrok zadostuje tako popolnoma, da vam prav rad odpustim drugih devetnajst.“

Skrb za jed. Volilni knez saksonski je imel pri kosilu profesorja Taubmana, znanega šaljivca. Ko si je ta po dokončani jedi vtaknil dva piščanca v žep, rekel je knez, to opazivši: „Bratje, ne skrbite, kaj boste jeli.“ — „Prav, prav“, odvrne Taubman, „jaz tudi nočem skrbeti, zato sem se založil z živežem.“

Nesrečni govorniki. Ko je predsednik francoske ljudovlade, maršal Mac Mahon, po povodnji poškodovane kraje obiskoval, moral je seveda prestati nezmerno mnogo pozdravov in govorov od županov itd. Pri tem bil je menda zeló potrpežljiv. Župan vasice blizu mesta Tousousa se je trikrat ustavil v svojem govoru in tretjič nikakor ni znal naprej. Maršal rekel je smehljaje se: „Poglejte vendar svoj rokopis!“ — Spominjamo se onega župana, ki je pozdravljal Ljudevita XIV.; pričel je: „Cezar in Aleksander . . Aleksander in Cezar . . . Cezar . . .“ in nikakor ni mogel nadaljevati. Ljudevit pa je dejal: „Nu, kaj sta Cezar in Aleksander?“ — „Veličanstvo“, vsklikne nazadnje nesrečni mož, „Aleksander in Cezar bila sta pritlikovca proti Vam.“ — Krajše napravil je kralj Henrik IV., sovražnik takim pozdravom; župan je komaj začel z besedami: „Ko je Hanibal zapustil Kartago in . . .“, že ga ustavi kralj rekoč: „Ko je Hanibal zapustil Kartago, je bil gotovo že kosil, a jaz sem lačen. Pojdite, gospod župan, greva še midva kosit.“ — Tudi o Frideriku Viljemu, kralju pruskem, pripoveduje se neka dogodba. Glavar malega mesta pozdravil ga je: „Tako moder, tako blag, tako velikodušen, tako milostljiv . .“ „Da, da“, segel mu je v besedo kralj, „in tako truden, tako lačen, gospod župan!“

Kazalo.

